

Əlaqələrimizin inkişafı üçün böyük perspektivlər açılıb

Suriyanın keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa Azərbaycana səfərə gəlib

İyulun 12-də Suriyanın keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa Azərbaycanda işgüzar səfərdə olub. Həmin gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa ilə geniş tərkibdə, sonra hər iki ölkə rəhbərinin məhdud tərkibdə görüşü keçirilib.

Əhməd Əl Şaraa iyulun 12-də Fəxri xiyabanı ziyarət edib.

Səfər çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə Suriya Ərəb Respublikası Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraanın Azərbaycan Respublikasına işgüzar səfəri iyulun 12-də başa çatıb.

2

Azərbaycanın özü qədər əbədi

Gələcəyə qalib gələn Lider

Bu gün də həmin xalq Prezident İlham Əliyevin ömründə birləşərək öz suverenliyini, ərazi bütövlüyünü və milli maraqlarını qətiyyətli müdafiə edir. Bu birlik və özəmlilik Azərbaycanın həm regionda, həm də beynəlxalq müstəvidə güc mərkəzinə çevrilməsinin əsasında dayanır.

Bu iki fundamental anlayış (cəsarət və sədaqət) milli yaddaşımıza həkk olunaraq bizi əsarətin, işğalın və biganəliyin qarşısında əyləməyə

qoymadı, xalqımızı parçalanmaqdan qorudu, milli birliyi möhkəmləndirdi və bizi dirçəlişə, müstəqil dövlətçilik ideallarına, dayanıqlı, davamlı inkişafa aparan tarixi yolun əsas təməl daşına çevirdi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi iradəsi və dövlətçilik fəlsəfəsi möhtəz bu dəyərlər üzərində qurulmuşdur. O, 1994-cü ildə ATƏT-in Budapest Sammitində etdiyi çıxışda dünya ictimaiyyətinə dö-nə-dö-nə bəyan etmişdi: "Azərbaycan ərazi bütövlüyünə heç vaxt güzəştə getməyəcək. Bu prinsip bizim milli kimliyimizin əsasıdır". Bu prinsipial mövqe bir xalqın qururunu, bir liderin məsuliyyətinin və bir dövlətin ləyaqətinin ifadəsi idi.

Ulu Öndərin siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev bu iradəni XXI əsrin geosiyasi reallıqlarının fonunda yeni mərhələyə yüksəltdi.

3

İlham Əliyev Türkiyə xalqını təbrik edib

İyulun 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanı təbrik edib.

Azərbaycan Prezidenti PKK terror qruplaşmasının özünü ləğv etməsi və silahı yerə qoyması ilə bağlı qardaş Türkiyə xalqını ürəkdən təbrik edib. Dövlətimizin başçısı bu mühüm hadisənin Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın rəhbərliyi ilə ölkədə həyata keçirilən qətiyyətli siyasətin, güclü liderliyin, sarsılmaz iradənin, milli birliyin və həmrəyliyin parlaq təntənəsi olduğunu vurğulayıb.

Telefon danışıqları zamanı Prezident İlham Əliyev "Tərsuz Türkiyə" hədəfinə çatmaq yolunda atılan bu addımı regionda sülh və sabitliyə xidmət edən mühüm dönüş nöqtəsi kimi dəyərləndirib və qəbul edilməsi qərarının tam icrası istiqamətində Türkiyə dövlətinə və xalqına uğurlar arzulayıb.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan göstərilən dəstəyə və diqqətə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirib, Azər-

baycan ilə Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini vurğulayıb.

Telefon danışıqları zamanı dövlət başçıları Azərbaycan-Türkiyə strateji müttəfiqliyinin perspektivləri ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar.

Prezidentin Mətbuat xidməti

ABŞ və BMT-dən sülh danışıqlarına birmənalı dəstək

Beynəlxalq birlik Əbu-Dabi görüşünü dayanıqlı sülhə gedən yolda ciddi irəliləyiş kimi dəyərləndirir

İyulun 10-da Əbu-Dabidə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilən görüş mart ayında iki ölkə arasında sülh müqaviləsi üzrə əldə olunan razılığın möhkəmləndirilməsi istiqamətində atılmış addım kimi dəyərləndirilə bilər.

addım kimi dəyərləndirilə bilər. Baş katib bu prosesləri çox yaxından izləyir.

ABŞ Dövlət Departamentinin mətbuat katibi Temmi Bryus isə keçirdiyi mətbuat konfransında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında Əbu-Dabidə keçirilən görüşlə bağlı sualı cavablandırarkən deyib ki, ABŞ Azərbaycan və Ermənistanın sülh istəklərini dəstəkləyir. Biz Cənubi Qafqazda sülhün və sabitliyin təşviqi üzrə söylədi dəstəkləyirik. Vaşinqton müvafiq KİV-in məlumatlarını izləyir. Hazırda xəbər verəcək əlavə məlumatımız yoxdur.

7

Geniş dəhlizlərə yol BTC-dən başlayır

Kəmərin tam sistem kimi istifadəyə verilməsindən 19 il keçir

BTC-nin reallaşması Ulu Öndər Heydər Əliyevin söyi, mübarizəsi və dünyadakı siyasi nüfuzu sayəsində mümkün olmuşdur. Müəllifi Ümummilli Lider Heydər Əliyev olan bu layihə yeni meqalayihələrə yol açmışdır. Başqa sözlə, Prezident İlham Əliyev Bakı-Tbilisi-Ceyhandan başlanan yolu geniş dəhlizlərə qovuşdurmuşdur. Dövlətimizin başçısı BTC-nin çəkilişini tarixi hadisə kimi dəyərləndirərək demişdir: "Əgər o kəmərlə olmasaydı, Azərbaycan öz neft və ondan sonra qaz potensialını dünya bazarlarına çatdırmağa bilməzdi. Beləliklə, dəhliz yaradıldı. Xəzər dənizi-Qara dəniz-Aralıq dənizi əməkdaşlıq formatı formalaşmışdır. Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə birləşdirən Bakı-Tbi-

lisi-Ceyhan bu gün uğurla fəaliyyət göstərən və başqa ölkələrə də xidmət edir. Dəhliz formalaşandan sonra, əlbəttə ki, Azərbaycan öz tranzit rolunu oynamağa başlamışdır. Bu gün biz qeyd edə bilirik ki, artıq Azərbaycan öz coğrafi vəziyyətindən, logistika imkanlarından tam şəkildə istifadə edir".

Xatırladaq ki, BTC əsas ixrac boru kəməri hazırda Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yataqlarının neftini və "Şahdəniz"-dən çıxarılan kondensatı daşıyır. Bundan əlavə, BTC Xəzərin digər regional xam neft və kondensat həcmələrini (Qazaxıstan və Türkmənistan, SOCAR-ın AÇG-dən konar hasilat həcmi) də nəql edir.

7

32 ölkədə "Sputnik" agentliyinin fəaliyyəti rəsmi qadağan edilib

Rusiyanın Jurnalistlər İttifaqının beynəlxalq insan haqları təşkilatlarına müraciəti əsassızdır

"Sputnik Azərbaycan" agentliyinin rəhbər vəzifəli şəxslərinin və digər əməkdaşlarının Azərbaycanı saxlanılması və onların hərəkətlərinə hüquqi müstəvidə qiymət verilməsi heç bir halda dövlətimizin jurnalistikaya və jurnalistlərə təzyiqi kimi qiymətləndirilə bilməz. Bu, tamamilə fərqli məsələdir. Azərbaycan da söz, mətbuat azadlığı mövzusunda və Azərbaycan ilə Rusiya arasındakı strateji əlaqələrə də şərtləndirən əlamətlərdən biri bu sferada əməkdaşlıqdır. İndiki halda söhbət "Sputnik Azərbaycan"-ın rəhbərliyinin və əməkdaşlarının casusluq, agentlik funksiyasını həyata keçirməsi ilə bağlıdır. Bu halda Azərbaycanın aidiyyəti hüquq-mühafizə, təhlükəsizlik orqanları adekvat addım atıblar. Bu mə-

sələ artıq məhkəmə predmetinə çevrilib.

Azərbaycanın atdığı bu addım dünyada təcübənlənmir və bunu beynəlxalq ictimaiyyət də normal qəbul edir. Rusiyanın Jurnalistlər İttifaqı və digər qurumları beynəlxalq insan hüquqları təşkilatlarına müraciət etsələr də, Azərbaycanın adını ləkələməyə cəhəslər də, həqiqət başqa şey deyir. Bu gün bu qurumun ayrı-ayrı ölkələrdə, daha dəqiq desək, 32 ölkədə fəaliyyəti qadağan edilib. Avropa İttifaqının bütün ölkələrində fəaliyyəti dayandırılıb. Görünür ki, onlar jurnalistikaya heç bir aidiyyəti olmayan məsələlərlə, Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin maraqlarına uyğun fəaliyyətlə məşğul olublar və nəticə göz qabağındadır.

8

◆ Suriyanın keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraanın Azərbaycanla səfəri

Əlaqələrimizin inkişafı üçün böyük perspektivlər açılıb

Prezident İlham Əliyevlə görüş

İyulun 12-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa ilə geniş tərkibdə görüşü olub.

AZƏRTAC xəbər verir ki, dövlətimizin başçısı Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidentini qarşıladı.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Suriyanın keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa rəsmi foto çəkildilər.

Prezident İlham Əliyev Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraanın ölkəmizə səfərinin ikitərəfli əlaqələrimizin inkişafında mühüm əhəmiyyət kəsb edəcəyinə ümidvarlığını bildirdi.

Uzun illər ərzində Azərbaycanla münasibətdə qeyri-dost siyasəti həyata keçirən Suriyadakı əvvəlki hökumətin vaxtında münasibətlərimizdə durğunluğun olduğunu deyən dövlətimizin başçısı vurğuladı ki, Suriyada yeni hakimiyyətin qurulmasından sonra əlaqələrimizin inkişafı üçün böyük perspektivlər açılıb.

Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin və Baş nazirin müavininin rəhbərliyi ilə nümayəndə heyətinin Suriyaya səfərini xatırladan Prezident İlham Əliyev həmin səfər zamanı keçirilən görüşlərdə müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığımızın inkişafı ilə əlaqədar layihələrin müzakirə edildiyini vurğuladı.

Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa Antalya Diplomatiya Forumu çərçivəsində dövlətimizin başçısı ilə görüşünü məmnunluqla xatırladı.

O, Azərbaycanın Suriyaya göstərdiyi qardaşlıq dəstəyinə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Əhməd Əl Şaraa əvvəlki hakimiyyətin Suriyanın bir çox ölkələrlə, o cümlədən Azərbaycanla əlaqələrə xələl gətirdiyini təəssüflə qeyd etdi. O, ölkəsinin Azərbaycanla siyasi, iqtisadi-ticarəti, mədəni, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlıqda maraqlı olduğunu dedi.

Azərbaycanın əldə etdiyi uğurlar və torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi münasibətilə təbriklərini çatdıran Suriyanın keçid dövrü Prezidenti ölkəmizin ötən əsrin 90-cı illərində çətinliklərlə üzləşdiyini, amma onların öhdəsindən layiqincə gəldiyini və hazırda inkişaf etdiyini vurğuladı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında xüsusilə enerji sahəsində əməkdaşlığın vacibliyi qeyd edildi, Suriyanın hazırda ciddi enerji problemi ilə üzləşdiyini bildirildi. Bu xüsusda yaxın zamanlarda Azərbaycan qazının Türkiyə ərazisindən Suriyaya ixracı layihəsinin həyata keçiriləcəyi vurğulandı və bunun Suriyanın enerji təhlükəsizliyinə töhfə verəcəyi qeyd olundu. Azərbaycanın Suriyanın energetika sahəsinin bərpasına töhfə vermək iqtidarında olduğunu diqqətə çatdırıldı.

Əhməd Əl Şaraa hazırda ölkəsinin üzləşdiyi ciddi enerji problemlərinin həllində Azərbaycanın töhfəsinin əhəmiyyətini vurğulayaraq, bunun Suriyanın inkişafına xidmət etdiyini dedi.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Suriya arasında humanitar, təhsil və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığa toxunuldu, o cümlədən Suriyalı tələbələrə Azərbaycanda təqəüdlərin verilməsi və mədəni abidələrin bərpası ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

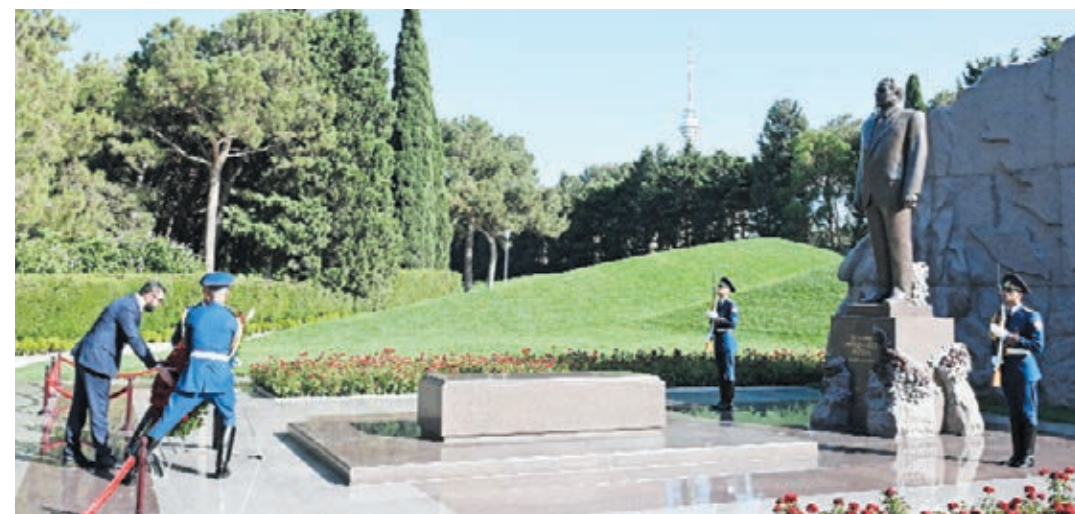
Ölkəmizin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə aparılan bərpa və quruculuq işlərində təcrübəsinin olduğu nəzərə alınaraq vurğulandı ki, bu xüsusda Azərbaycan Suriyanın postmünaqişə dövründə bərpa və quruculuq prosesinə öz töhfəsini verə bilər.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər barədə də fikir mübadiləsi aparıldı.

◆◆◆

Sonra Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa ilə məhdud tərkibdə görüşü keçirildi.

Fəxri xiyabanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarını ziyarət

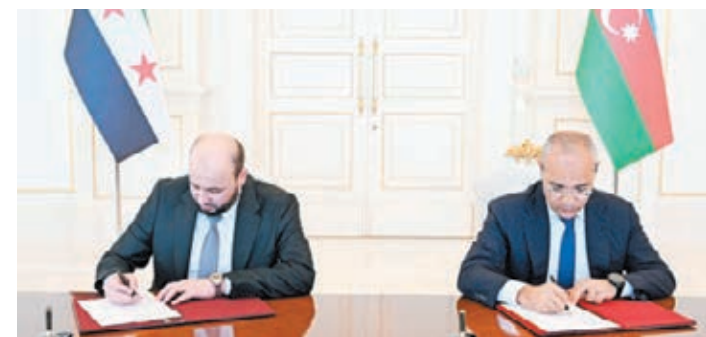
Ölkəmizdə işgüzar səfərdə olan Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa iyulun 12-də Fəxri xiyabani ziyarət edib.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Əhməd Əl Şaraa xalqımızın Ümummilli Lideri, müasir müstəqil Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin xatirəsini ehtiramla yad edib, məzarı önünə əkilmişdir.

SOCAR ilə Suriya Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb

İyulun 12-də Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraanın ölkəmizə işgüzar səfəri çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə Suriya Ərəb Respublikası Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Memorandumu Azərbaycan

canın iqtisadiyyat naziri, SOCAR-ın Müşahidə Şurasının sədri Mikayıl Cabbarov və Suriyanın energetika naziri Məhəmməd Əl Bəşir imzalayıblar.

Suriyanın keçid dövrü Prezidentinin Azərbaycana səfəri başa çatıb

Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraanın Azərbaycan Respublikasına işgüzar səfəri iyulun 12-də başa çatıb.

AZƏRTAC xəbər verir ki, hər iki ölkənin Dövlət bayraqlarının dalğalandığı Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportunda ali qonağın şərfinə fəxri qarovul dəstəsi düzülmüşdü.

Suriyanın keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraanın Azərbaycanın Baş nazirinin birinci müavini Yaqub Eyubov, xarici işlər nazirinin müavini Fariz Rzaev və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

Azərbaycan-Suriya münasibətlərində yeni mərhələ başlayır

Əhməd Əl Şaraanın ölkəmizə səfəri hərtərəfli əlaqələrin inkişafına müsbət impuls verəcək

Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidenti Əhməd Əl Şaraa iyulun 12-də Azərbaycana işgüzar səfərə gəlib.

Prezident İlham Əliyevlə Əhməd Əl Şaraanın həm geniş tərkibdə, həm də məhdud tərkibdə keçirilən görüşlərində iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafı və Suriyada sabitliyin möhkəmləndirilməsi üçün zəruri olan bərpa prosesində Azərbaycanın iştirakı, həmçinin ölkəmizin qazının Suriya bazarına çıxarılma məsələsi müzakirə mövzusu olub.

Öncə onu xatırladaq ki, liderlərin bu görüşü sayca ikincidir. Bu il aprelin 11-də Prezident İlham Əliyev Antalyada keçirilən 4-cü Diplomatiya Forumu çərçivəsində Əhməd Əl Şaraa ilə görüşmüşdü. Bu görüşdə Suriyada baş vermiş dəyişikliklərlə əlaqədar məmnunluğunu bildiren Prezident İlham Əliyev qeyd etmişdi ki, dəyişikliklərdən sonra Azərbaycan nümayəndə he-

yəti qısa müddət ərzində bu ölkəyə göndərilib və Əsəd rejiminin siyasəti səbəbindən uzun zaman fəaliyyət göstərməyən Azərbaycanın Suriyadakı səfirliyi fəaliyyətini bərpa edib.

Tarixən Azərbaycanla Suriya arasında yaxşı əlaqələr olub, amma Əsəd rejimi bu əlaqələrin inkişafına imkan verməyib. Bu gün isə münasibətlərin inkişafı, əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində real imkanlar yaranıb.

Həmin görüşdə İlham Əliyev Suriyada sabitliyin möhkəmləndirilməsi üçün zəruri olan bərpa prosesində Azərbaycanın iştirak etməyə hazır olduğunu vurğulayıb, Əhməd Əl Şaraa isə Azərbaycanın dəstəyinə görə İlham Əliyevə minnətdarlığını bildirmişdi. O, gələcəkdə energetika, infrastruktur, təhlükəsizlik sahələrində Azərbaycanın Suriyaya dəstək göstərməsinin önəmini qeyd etmişdi.

Görüşdə eyni zamanda Azərbaycan-Suriya-Türkiyə üçtərəfli əməkdaşlıq formatının inkişafı

məsələsinə toxunulmuş, ölkələrimiz arasında yüksək səviyyəli rəsmi nümayəndə heyətlərinin və biznes dairələrinin təmsilçilərinin qarşılıqlı səfərlərinin həyata keçirilməsi ilə bağlı razılıq əldə olunmuşdu. Prezident İlham Əliyev Əhməd Əl Şaraanın ölkəmizə səfərə dəvət etmişdi.

Bundan 3 ay sonra Suriya Ərəb Respublikasının keçid dövrü Prezidentinin ölkəmizə səfəri reallaşdı. Prezident İlham Əliyevlə keçirilən görüşlərdə münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi, energetika sahəsində birgə əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edildi.

Ümumiyyətlə, iki ölkə arasında münasibətlərə gəlinə, Suriyada hakimiyyət dəyişikliyiindən sonra Azərbaycan bu ölkəyə və onun ərazi bütövlüyünə, suverenliyinə dəstəyini ifadə edən dövlət olub. Azərbaycan Türkiyə ilə birlikdə Suriyanın münaqişədən sonrakı dövrdə inkişafına, bərpa-quruculuq prosesinə töhfə verməyə hazırlığını ifadə edib.

Prezident İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, Baş nazirin müavini Samir Şərifovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti, XİN-in nümayəndə heyəti Suriyada səfərdə olub, bu ölkənin bərpa və quruculuquna Azərbaycanın nə kimi dəstək verə biləcəyini öyrəniblər. Azərbaycan-Suriya əlaqələri eyni zamanda dövlətimizin Yaxın Şərq siyasətinin bir hissəsidir. Azərbaycan Avropa, Mərkəzi Asiya istiqamətində fəal siyasət yürütdüyü kimi, Yaxın Şərq regionunda da fəallığı ilə seçilir.

Prezident İlham Əliyevin bu siyasəti nəticəsində Azərbaycan, hər yerdə olduğu kimi, Yaxın Şərq regionunda da etibarlı tərəfdaş kimi tanınır.

Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa etdikdən sonra global xarici siyasət konsepsiyasına keçmiş, fərqli istiq-

mətlərdə fəal xarici siyasət yürütməyə başlamışdır.

Onu da xüsusi olaraq vurğulamaqlıyıq ki, Azərbaycan Suriya ilə İsrail arasında gərginliyin aradan qaldırılmasında və danışıqlar prosesində sakit diplomatiya prinsipindən çıxış edərək görüşlərin təşkil olunmasına öz töhfəsini verib. Həmçinin Türkiyə ilə İsrail arasında və Suriya münaqişəsində gərginliyin aradan qaldırılmasında qaynar xətt mexanizmi yaradılmasında önəmli rol oynayıb.

Bütün bunlar onu göstərir ki, Prezident İlham Əliyevin şəxsi nüfuzu ölkəmizə yeni tərəfdaşlıq modelərini gətirir, yeni tərəfdaşlar qazandırır.

Əhməd Əl Şaraanın ölkəmizə işgüzar səfəri çərçivəsində həmçinin Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə Suriya Ərəb Respublikası Hökuməti arasında Anlaşma Memorandumu imzalandı.

Bu sənədə əsasən deyə bilərik ki, iki ölkə arasında yeni istiqamət Azərbaycan qazının Suriya bazarı

na çıxarılmasıdır. Bu da onu deməyə əsas verir ki, 12 ölkəyə qaz ixrac edən Azərbaycan üçün yeni coğrafiya formalaşır - Yaxın Şərq. Suriya həm özü Azərbaycan qazını idxal edə bilər, həm də tranzit ölkə rolunu oynaya bilər. Çünki artıq Türkiyə ilə Suriyanı birləşdirən qaz kəməri bərpa edilib. Suriyanı İordaniya ilə birləşdirən qaz kəməri dağılıbsa da, onun bərpası mümkündür. Bu da Azərbaycan qazının Suriyada keçməklə Misirə qədər çatdırılması perspektivini vəd edir.

Artıq Türkiyə üzərindən 1 milyard kubmetr qazın Suriyaya ixracı məsələsi Suriya Prezidentinin Bakıya səfəri çərçivəsində müzakirə olunduğu üçün deyə bilərik ki, Azərbaycanın təbii qaz ixrac etdiyi ölkələrin sayı 13-ə çatacaq.

Eyni zamanda Azərbaycanın elektrik enerjisi istehsalı kimi qazısında yeni imkanlar açılır. Ölkəmiz Yaxın Şərq regionunda da elektrik enerjisi ixrac edə bilər.

Suriya Ərəb Respublikasının ölkəmizlə münasibətlərə üstünlük verməsi Azərbaycan şirkətlərinin bu ölkənin bazarında fəaliyyətə başlamasının mümkünlüyünü də gücləndirir.

Azərbaycan və Suriya arasında əməkdaşlıq kontekstində təhsil, səhiyyə və sosial proqramların da ön plana çıxması mümkündür. Azərbaycan bu sahədə Suriyaya təqəüdlər, kurslar və mübadilə proqramları təklif edə bilər.

Azərbaycanın İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı və Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində qazandığı nüfuz, humanitar proqramların genişlənməsi üçün platforma rolunu oynaması Suriya Ərəb Respublikası üçün böyük əhəmiyyət daşıyır.

Əminliklə deyə bilərik ki, bu səfər iki ölkə arasındakı münasibətlərə müsbət impuls verəcək və Azərbaycanın Yaxın Şərq siyasətində yeni uğurlu səhifə açacaq.

Rəşad BAXŞƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Baş nazir Əli Əsədov Ukraynanın energetika naziri ilə görüşüb

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri Əli Əsədov iyulun 12-də Ukraynanın energetika naziri German Qaluşenko ilə görüşüb.

Nazirlər Kabinetindən AZƏRTAC-a bildiriblər ki, görüş zamanı Azərbaycan ilə Ukraynanın tarixən bir-birinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə göstərdiyi ardıcıl dəstəyin vacibliyi vurğulanıb.

İki ölkə arasında dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafından məmnunluq ifadə olunub.

Hökumətlərarası Komissiyaanın bu gün Bakıda keçirilmiş iclasının müxtəlif istiqamətlərdə iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsi baxımından əhəmiyyəti diqqətə çatdırılıb.

Azərbaycanın Ukrayna xalqına göndərdiyi humanitar yardımlara görə minnətdarlıq ifadə edilib.

Görüş zamanı Azərbaycan-Ukrayna ikitərəfli əlaqələrinin gündəliyinin aktual məsələləri, o cümlədən iqtisadi, energetika, kənd təsərrüfatı, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olunub.

Azərbaycan və Gürcüstan arasında nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq məsələləri müzakirə edilib

Rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat naziri Rəşad Nəbiyev Azərbaycan-da səfərdə olan Gürcüstanın iqtisadiyyat və davamlı inkişaf naziri Mariam Kvrivishvili ilə görüş keçirib.

Rəqəmsal inkişaf və Nəqliyyat Nazirliyindən AZƏRTAC-a

bildirilib ki, görüşdə ölkələri

sində mövcud əməkdaşlıq və

dəmir yolu layihəsinin tam fəaliyyətə başlaması üçün görüləcək işlər, avtomobil nəqliyyatı sahəsində normativ-hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi məsələləri müzakirə edilib. Eyni zamanda İKT, rəqəmsal transformasiya, süni intellekt və innovasiya sahələrində potensial əməkdaşlıqla bağlı fikir mübadiləsi aparılıb.

"Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il 11 oktyabr tarixli 440 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının büdcə xərclərinin inzibati təsnifatı"nda dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

Nə 202

Bakı şəhəri, 8 iyul 2025-ci il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Azərbaycan Biznesinin İnkişafı Fondunun fəaliyyətinin təmin edilməsi və bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bözi fərmanlarında və sərəncamlarında dəyişiklik edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2024-cü il 23 dekabr tarixli 258 nömrəli Fərmanının icrasını təmin etmək məqsədilə

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinin 2018-ci il 11 oktyabr tarixli 440 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2018, № 10, maddə 2155 (Cild I); 2024, № 1, maddə 84, № 2, maddələr 209, 229, № 3, maddələr 307, 359, № 6 (II kitab), maddə 739, № 7, maddələr 920, 930, № 9, maddələr 1067, 1099, 1106,

№ 10, maddə 1167, № 12 (II kitab), maddə 1428; 2025, № 2, maddə 187; Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2025-ci il 4 iyun tarixli 177 nömrəli Qərarı) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının büdcə xərclərinin inzibati təsnifatı"nın 83-cü və 180-ci hissələri ləğv edilsin.

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 15 sentyabr tarixli 350 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları, dövlət mülkiyyətində olan və paylarının (səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər, dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslər və komissiyalar üçün müəyyən edilmiş vahid indekslərin Siyahısı"nda dəyişiklik edilməsi barədə

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

Nə 203

Bakı şəhəri, 8 iyul 2025-ci il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Protokol Xidmətinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 30 iyun tarixli 427 nömrəli Fərmanının 4-cü hissəsinin icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2022-ci il 15 sentyabr tarixli 350 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2022, № 9, maddə 1084 (Cild I); 2024, № 2, maddə 229, № 4, maddələr 448, 469, № 7, maddələr 895, 915, № 8, maddə 996, №12 (I kitab), maddə 1326, (II kitab), maddə 1428; 2025, № 3, maddələr 273, 294) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanları, dövlət mülkiyyətində olan və paylarının

(səhmlərinin) nəzarət zərfi dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslər, dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslər və komissiyalar üçün müəyyən edilmiş vahid indekslərin Siyahısı"nın 1-ci hissəsinə aşağıdakı məzmununda onuncu abzas əlavə edilsin: "1-9/ Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Protokol Xidməti".

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

"Sosial xidmət müəssisələrində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinə və səmərəliliyinə nəzarətin həyata keçirilməsi Qaydası"nın təsdiq edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

Nə 204

Bakı şəhəri, 9 iyul 2025-ci il

"Sosial xidmət haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə" Azərbaycan Respublikasının 2025-ci il 22 aprel tarixli 183-VIIQD nömrəli Qanununun tətbiqi və bununla əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin bözi fərmanlarında dəyişiklik edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 5 may tarixli 385 nömrəli Fərmanının 2.1-ci bəndinin icra-

sını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti

qərarə alır:

"Sosial xidmət müəssisələrində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinə və səmərəliliyinə nəzarətin həyata keçirilməsi Qaydası" təsdiq edilsin (əlavə olunur).

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 17 iyun tarixli 196 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin strukturuna daxil olmayan tabeliyyətindəki qurumların Siyahısı"nda dəyişiklik edilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərarı

Nə 205

Bakı şəhəri, 11 iyul 2025-ci il

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 119-cu maddəsinin səkkizinci abzasını rəhbər tutaraq, "Ağdam şəhərində "İmarət" Tarix-Memariq Muzey Kompleksinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci il 20 fevral tarixli 494 nömrəli Sərəncamının icrasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2014-cü il 17 iyun tarixli 196 nömrəli Qərarı (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2014, № 6, maddə 749 (Cild I); 2024, № 7,

maddə 910; 2025, № 3, maddə 267) ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin strukturuna daxil olmayan tabeliyyətindəki qurumların Siyahısı"nın "I. Bütöcdən maliyyələşdirilən qurumlar" bölməsinin "2. Muzeylər" hissəsinə aşağıdakı məzmununda 2.102-1-ci bənd əlavə edilsin:

"2.102-1. "İmarət" Tarix-Memariq Muzey Kompleksi Ağdam şəhəri".

Əli ƏSƏDOV,

Azərbaycan Respublikasının Baş naziri

Azərbaycanın özü qədər əbədi

"Xalqına sədaqət, Vətənə məhəbbət, dövlətə bağlılıq - bunlar insanın daxilindən gəlməlidir. Əgər bunlar yoxdursa, heç bir cəsarət, heç bir fəaliyyət əhəmiyyət daşımır".

Heydər ƏLİYEV

Azərbaycan xalqının son yüzillik tarixində baş verən sarsıntılarını, savaşıların, sınaqların fonunda bir həqiqət dəyişməz qalıb - bu da hər zaman dövlətə, torpağına və onun gələcəyini müəyyən edən liderlərinə sarsılmaz sədaqət və qürurlu cəsarətidir. Məhz bu milli dayanıqlıq sayəsində Azərbaycan xalqı tarix boyu təkcə fiziki deyil, mənəvi və siyasi işğal cəhədlərinə də qarşı müqavimət göstərmiş.

Bu gün də həmin xalq Prezident İlham Əliyevin ətrafında birləşərək öz suverenliyini, ərazi bütövlüyünü və milli maraqlarını qətiyyətlə müdafiə edir. Bu birlik və əzmkarlıq Azərbaycanın həm regionda, həm də beynəlxalq müstəvidə güc mərkəzinə çevrilməsinin əsasında dayanır.

Gələcəyə qalib gələn Lider

Bu iki fundamental anlayış (cəsarət və sədaqət) milli yaddaşımıza həkk olunaraq bizi əsarətin, işğalın və biganəliyin qarşısında ağılməyə qoymadı, xalqımızı parçalanmaqdan qorudu, milli birliyi möhkəmləndirdi və bizi dirçəlişə, müstəqil dövlətçilik ideallarına, dayanıqlı, davamlı inkişafa apararı tarixi yolun əsas təməl daşına çevirdi.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin siyasi iradəsi və dövlətçilik fəlsəfəsi məhz bu dəyərlər üzərində qurulmuşdur. O, 1994-cü ildə ATƏT-in Budapest Sammitində etdiyi çıxışda dünya ictimaiyyətinə dönə-dönə bəyan etmişdi: "Azərbaycan ərazi bütövlüyünə heç vaxt güzəştə getməyəcək. Bu prinsip bizim milli kimliyimizin əsasıdır." Bu prinsipial mövqe bir xalqın quruluşunun, bir liderin məsuliyyətinin və bir dövlətin ləyaqətinin ifadəsi idi.

Ulu Öndərin siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev bu iradəni XXI əsrin geosiyasi realıqları fonunda yeni mərhələyə yüksəltdi. Onun 2020-ci ildə "Valday" beynəlxalq toplantısında bəyan etdiyi "Qarabağ Azərbaycanıdır!" ifadəsi sadəcə diplomatik çıxış deyildi, eyni zamanda bütün xalqın könülündən qoparı, şəhidlərin ruhundan yüksələn bir hayqırtı idi. Bu gün həmin o milli cəsarət döyüş meydanında olduğu kimi, siyasi, diplomatik və hüquqi tribunallarda da özünü göstərir.

Nobel mükafatçısı Elie Viesel belə demişdi: "Səssizliklə zalımların tərəfində dayanmış oluruq. Cəsarət - danışmaqdır". Prezident İlham Əliyev son illərdə passivlik və ikili standartlarla zoğlənən beynəlxalq sistemə haqqın səsinə, ədalətin unudulmuş çağırışını qayıtdı. O, beynəlxalq tribunallardan Qarabağ haqqında danışarkən yalnız torpaqların deyil, eyni zamanda pozulmuş tarixi ədalətin, tapdanmış beynəlxalq hüququn bərpasının bahs edir, mübarizənin təkcə ərazi deyil, milli ləyaqət və milli kimlik məsələsi olduğunu dünyaya çatdırır.

ABŞ-nin sabiq Prezidenti Barak Obama deyirdi: "Sülh - cəsarətli insanların qərarıdır". Azərbaycan da möhtəşəm zəfərdən sonra məhz belə bir güc mövqeyindən, qalib iradə ilə sülhə doğru addımlayır. Qeyd etməliyə ki, bu uğurların arxasında Müzəffər Liderin fəaliyyəti ilə yanaşı, xalqın birliyi, sədaqəti və ruhu dayanır. Vətən müharibəsində könüllü yazılan gənclər, torpağına qurban gedən şəhidlər, səngərdəki əsgərlər çiyinini birləşdirən ana, arxa cəbhədə yorulmadan çalışan xalq bu zəfər tarixini öz birliyi, öz rəhbəri ilə birlikdə gələcəyə olan inamı ilə yazdı. Xalqın cəsarəti və sədaqəti bu gün hərtərəfli bir siyasi qələbəyə çevrilməkdədir. Bəzən müxalifət adından çıxış edən müəyyən dairələr isə bu həssas tarixi məqamda xalqın yox, özünün siyasi gündəmini, bəzən də xaricdəki havadalarının maraqlarını düşünür. Xalq isə artıq belə cəhdlərə etibar etmir. Çünki bu xalq liderini, haqqını və yolunu tanıyır. Bəli, bu birlik tarix yazdı, zəfər gətirdi və bu gün də sülh qurur. Bu birlik sarsılmazdır.

Nobel mükafatı laureatı Vaclav Havel demişdi: "Əsl cəsarət uğur qazanmaq ümidi olmadan belə, vicdana sadiq qalmaqdır". Azərbaycan xalqı 30 il boyunca bu amal, bu vicdan, eyni zaman da strateji səbrlə yaşadığı və nəhayət, beynəlxalq hüququn da tanımalı olduğu tarixi bir zəfəri gerçəkləşdirdi. Bu zəfər təkcə ərazi bütövlüyünün bərpası deyil, beynəlxalq münasibətlər sisteminə Azərbaycanın ciddi güc mərkəzinə çevrilməsi ilə nəticələndi.

Hazırkı mərhələdə ölkəmiz sülh və quruculuq dövrü-

nə daxil olub. Bu mərhələ ilk növbədə azad edilmiş ərazilərdə genişmiqyaslı infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsi, beynəlxalq sərmayənin cəlb edilməsi, təhlükəsizliyin təmin edilməsi və sosial-iqtisadi canlanmanın təmin edilməsi ilə xarakterizə olunur. Eyni zamanda bu dövr Qərbi Azərbaycana qayıdış üçün beynəlxalq hüquqa və sivil mexanizmlərə əsaslanan siyasi yanaşmanın formalaşdığı, bu məsələnin Azərbaycan diplomatiyasının prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildiyi mərhələdir. Prezident İlham Əliyevin bu istiqamətdəki qətiyyəti və prinsipial çıxışları göstərir ki, Qərbi Azərbaycan məsələsi təkcə humanitar yox, strateji və ideoloji əhəmiyyət daşıyan məsələdir. Digər tərəfdən, Ermənistanla aparılan danışıqlarda əldə edilən ilk razılaşmalar, sərəhad xəttinin delimitasiyası və demarkasiyası istiqamətində atılan qarşılıqlı addımlar göstərir ki, Azərbaycan regionda sülh gündəmini müəyyən edən əsas aktora çevrilmişdir. Bu, təkcə hərbi üstünlükdən yox, siyasi uzaqgörənlikdən, diplomatik ardıcılıqdan və daxili sabitlikdən qaynaqlanır.

Hazırda Azərbaycan Cənubi Qafqazın əsas iqtisadi, logistik və təhlükəsizlik qovşağına çevrilməkdədir. Bu, Prezident İlham Əliyevin illərdir apardığı sistemli islahatların, iqtisadi sərəhdəndirilmənin və beynəlxalq əməkdaşlıq platformalarındakı fəaliyyətin məntiqi nəticəsidir. Bu mərhələdə ölkənin qarşısında duran əsas hədəflər regionda dayanıqlı sülhün təmin edilməsi, azad edilmiş ərazilərin tam reinteqrasiyası və yaşayış üçün hazır vəziyyətə gətirilməsi, Qərbi Azərbaycan məsələsinin beynəlxalq hüquq çərçivəsində qaldırılması və mərhələli şəkildə geri dönüşün təmin olunması, Azərbaycanın türk dünyası və digər geosiyasi bloklarla əlaqələrinin dərinləşdirilməsi və nəhayət, milli maraqların global miqyasda qorunmasıdır.

Azərbaycan bu strategiya ilə təkcə öz vətəndaşları üçün deyil, region üçün də sabitlik, inkişaf və əməkdaşlıq nümu-

nəsi nümayiş etdirir. Bu gün Azərbaycan təkcə müharibədə qalib gəlmiş bir dövlət deyil, o, eyni zamanda sülhün qurucusu, regionun təhlükəsizlik məmarı, siyasi və iqtisadi sabitliyin əsas dayacağıdır. Bu realıq təsadüfi nəticə yox, xalqın sarılmaz sədaqətinin, Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən və prinsipial liderliyinin, dövlətin möhkəm institusional təməllərə söykənən siyasətinin nəticəsidir. Danılmaz faktıdır ki, Azərbaycan bu gün öz iradəsini təkcə döyüş meydanında deyil, diplomatik masalarda da ifadə və dikte edən, qəbul etdirən bir gücdür.

Bəli, biz elə bir yolun yolçusu yox ki, bu yol Azərbaycanın suverenliyini möhkəmləndirən, ərazi bütövlüyünü bərpa edən, regionda sülhü və təhlükəsizliyi təmin edən yeni siyasi realıqların yoludur. Bu yolun sonunda sabitlik var, rifah var, strateji tərəfdaşlıq və dayanıqlı inkişaf var. Azərbaycan dövləti artıq dikte olunan deyil, bölgədə və beynəlxalq platformalarda şərtləri müəyyən edən, öz milli maraqlarını açıq şəkildə ifadə edən və qəbul etdirən güclü, suveren bir dövlətdir.

Bu, hərbi sahədəki qələbələr, diplomatik müstəvidə prinsipial mövqələrin və daxilə milli birliyin sintezindən doğan tarixi realıqdır. Azərbaycan öz mövqeyini nə güc balansına uyğunlaşdırır, nə də kənar aktorların iradəsinə təslim edir. O, regionun siyasi xəritəsini yenidən cızır.

Bu gün Azərbaycan dövləti və Azərbaycan xalqı cəsarətimizlə, sədaqətimizlə, dömr iradəmiz və prinsipial mövqeyimizlə tarix yazır.

Bu tarix qətiyyətlə lider - xalq birliyinin, siyasi uzaqgörənliyin və milli ruhun təəcəssümü ilə milli maraqların namə yazılır.

Bizi qarşıda hələ çox zəfərlər gözləyir. Azərbaycan yalnız keçmiş deyil, gələcəyə də qalib gəlmək əznindədir.

Sadiq QURBANOV,
Milli Məclisin
Təbii ehtiyatlar,
energetika və ekologiya
komitəsinin sədri

Azərbaycanın özü qədər əbədi

1969
2025Tariximizə
ışığı salan
şəxsiyyət

Azərbaycanın həm sovet dövr tarixi, həm də müstəqilliyinin ilk illəri dövlətimizin və xalqımızın taleyində dönüş anı sayılan mühüm siyasi hadisələrə əlamətdardır. Fəxrli qeyd etməliyə ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olan bu hadisələr Azərbaycanı tənəzzüldən, xalqımızı manqurtlaşmadan xilas etmiş, respublikamızı inkişaf yoluna çıxarmış, müstəqilliyimizi əbədi və sarsılmaz etmişdir. Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyini özündə ehtiva edən bu hadisələr nəticəsində həm sovet, həm də müstəqillik illərində respublikamızın qürurdoğuran tarixinin təməlləri qoyulmuşdur.

İyulun 14-də isə əbədiyaşar şəxsiyyət, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin ilk dəfə Azərbaycana rəhbərliyə başlamasının növbəti ildönümü tamam olur. Heydər Əliyevin 1969-cu il iyul ayının 14-də Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi seçilməsi respublikamızın tarixində tamamilə yeni mərhələnin başlanğıcına çevrilmiş, yeni iqtisadi, sosial-mədəni və ictimai proseslərin meydana çıxmasına səbəb olmuşdur.

Heydər Əliyev 1969-cu ildə Azərbaycana rəhbərlik etməyə başladıqdan sonra öz fəaliyyəti ilə sovet rejiminə xas olan bütün stereotipləri dəyişmişdi. Təsədüfi deyil ki, Ulu Öndərin rəhbərliyinin ilk günlərindən ölkədə pozitiv dəyişikliklər hiss olunmağa başlamış, vətəndaşlar yeni rəhbərin yenilikçi təşəbbüslərinin şahidi olmağa başlamışdılar. Sovet dövlətinin sərt inzibati və siyasi-ideoloji fəaliyyət metodlarına rəğmən Heydər Əliyevin tamamilə yeni idarəçilik prinsiplərindən çıxış etməsi, qarşıya qoyulmuş vəzifələrin icrası, problemlərin aradan qaldırılması istiqamətində fərqli və novator yanaşma ortaya qoyması, kadr məsələsində azərbaycanlıları önə çəkması bütün cəmiyyətimizi ruhlandırılmışdı. Təbii ki, bütün bunlar cəmiyyətin sosial zümərələrini qarşıya qoyulan vəzifələrin icrasında səfərbər etmişdi.

Bu baxımdan Heydər Əliyevin Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövrü - 1969-1982-ci illər respublikamızın müasir tarixində ilk sürətli inkişaf və intibah mərhələsi kimi xarakterizə olunur. Bu inkişaf özünü bütün sahələrdə - həm sənayedə, həm kənd təsərrüfatında, həm xidmət sahələrində, həm elm və təhsil sferalarında, həm idarəçilikdə, həm də əhalinin sosial rifahının yüksəlişində özünü göstərmişdir. O illərdə Azərbaycanın bütün şəhər və kəndlərinin siması dəyişmiş, abadlıq və quruculuq işləri geniş vüsət almışdı. Cəmi 13 ildə Azər-

baycanda milli gəlinin ümumi həcmi 2,5 dəfə, sənaye istehsalı 2,7 dəfə artmışdı. Azərbaycanda buraxılan 350 adda sənaye məhsulu dünyanın 65 ölkəsinə ixrac olunmuşdu. O dövrdə Azərbaycanın inkişaf göstəricilərinə görə keçmiş ittifaq dövlətləri arasında 14-cü yerdən liderlər cərgəsinə yüksəlməsində möhüz bu amillər əsas rol oynamışdı.

Sovet hakimiyyətinin quruluşu və idarəetmə forması respublikamızda xüsusən milli müstəvidə hansısa yeniliyi və ya dəyişikliyi, xalqların öz mədəni və mədəni dəyərlərini təbliğini istisna edirdi. Kiçik epizodları çıxmaq şortlə xalqların öz milli dəyərlərini açıq şəkildə ifadə etmələri, demək olar ki, mümkün deyildi. Bu qaydaları pozanları sovet dövlətinin sərt cəza tədbirləri gözləyirdi. Lakin sovet rejiminin tələblərinin əksinə olaraq Heydər Əliyev milli və mədəni dəyərlərimizin qorunması, yaşadılması, xalqımızın özünəməxsus ənənələrinin yaşadılması üçün bütün imkanlardan səmərəli şəkildə istifadə etmişdir. Təsədüfi deyil ki, Heydər Əliyevin Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövrü həm də xalqımızın milli mədəniyyətini inkişafına güclü tökən verən tədbirlərin reallaşdırılması ilə əlamətdardır. Bütün bunlar Ulu Öndərin milli dəyərlərə son dərəcə bağlı olmasından, vətənpərvərliyindən, öz xalqına sonsuz sevgisindən qaynaqlanırdı. O dövrdə milli məsələlərlə bağlı olan ictimai şüurda olan qorxu və narahatlığa Heydər Əliyevin sayəsində son qoyuldu. Bütövlükdə ötən əsrin 70-80-ci illərində

də Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı ilə yanaşı, hansı milli-mədəni dəyərlərə bağlı olduğumuzun açıq şəkildə ifadə edilməsi Heydər Əliyevin adı ilə bağlı idi. Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" sərəncamında Ulu Öndərin respublikamıza rəhbərliyinin birinci dövrü barədə deyilir: "Azərbaycana rəhbərliyinin birinci dövründə Heydər Əliyev özünün qeyri-adi idarəçilik bacarığı, polad iradəsi və yüksək vətənpərvərliyi sayəsində, uzaqgörən və məqsədyönlü qərarları ilə çox qısa müddətdə respublikamızda sosial-iqtisadi, elmi-texniki və mədəni sahələrin inkişafında böyük sığrayışa nail olmuşdur. Tariximizin gedişatının və həyatımızın abəhənginin köklü surətdə dəyişdiyi, azadlıq və müstəqillik duyğularının milli düşüncəmizdə üstünlük təşkil etməyə başladığı bu illər Azərbaycanın quruculuq salnaməsinin ən parlaq səhifələridir. Ulu Öndərin xalqın yaradıcılıq enerjisini bir məqsəddə yönəltməklə tarixi yaddaşın bərpası istiqamətində atdığı qətiyyətli addımlar o dövrdə milli ruhun canlanmasına xidmət göstərmiş, özünüdərkli və soy-kökə qaydışı təmin etmiş, müstəqil dövlət quruculuğuna aparan yolun təməl daşına çevrilmişdir".

Təbii ki, həm də ictimai şüurda milli oyanışı gətirib çıxaran bu reallığın nəticəsi olaraq 1970-1980-ci illərdən Azərbaycanın müstəqilliyi ideyası formalaşmağa başlamışdı. Ona görə də Heydər Əliyevin 1969-cu ildən Azərbaycana rəhbərliyə başlamasından sonra respublikamızın iqtisadi, sosial və mədəni həyatında baş verən keyfiyyət dəyişiklikləri yalnız həmin dövrə yekunlaşmır. Bu dəyişikliklər xalqımızın gələcək taleyinə də təsir göstərərək, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpası üçün etibarlı iqtisadi təməl və siyasi zəmin yaratmışdır.

Müasir tariximizin dərsələrindən biri də budur ki, Azərbaycan xalqı ən böyük problemlər və sarsıntılarla yalnız Heydər Əliyevin siyasi hakimiyyətdə olmadığı dövrdə üzləşmişdir. 1980-ci illərin sonlarından başlayaraq müstəqilliyimizin ilk illərinə qədər Azərbaycana rəhbərlik edənlər xalqa yalnız itirib və sarsıntı yaşatdılar, torpaqlarımızı işğalına səbəb oldular. Yalnız Heydər Əliyevin yəndən siyasi hakimiyyətə qayıdışı ilə tarixin gərdişi xalqın arzulanıq istiqamətə dəyişdi. Beləliklə, əgər Heydər Əliyev 1969-1982-ci illərdə iqtisadi, milli və mədəni intibahı təmin etmişdisə, 1993-cü ildə yəndən siyasi rəhbərliyə başlamaqla Azərbaycanın müstəqilliyini xilas etmiş, respublikamızı parçalanmasına imkan verməmişdi, müasir, hüquqi və dünyəvi Azərbaycan dövlətini yaratmışdı. Ulu Öndər əməlləri ilə Azərbaycan xalqının əbədiyaşar Ümummilli Liderinə çevrilmişdi.

Heydər Əliyev bu gün də uğurla davam etdirilən yüksəliş epoxasının yaradıcısıdır. Öz başlanğıcını 1969-cu ilin 14 iyulundan götürən bu epoxa Ulu Öndərin ən layiqli siyasi davamçısı, cənab Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanı

Azərbaycan xalqının əbədiyaşar Ümummilli Liderinə çevrilmişdi. Heydər Əliyev bu gün də uğurla davam etdirilən yüksəliş epoxasının yaradıcısıdır. Öz başlanğıcını 1969-cu ilin 14 iyulundan götürən bu epoxa Ulu Öndərin ən layiqli siyasi davamçısı, cənab Prezident İlham Əliyevin Azərbaycanı

Nəsim MƏHƏMƏLİYEV,
Milli Məclisin deputatı

Azərbaycana
həsr edilən ömür

Xalqımızın Ulu Öndəri Heydər Əliyevin Azərbaycana ilk dəfə rəhbərliyə başlamasından 56 il ötür. 1969-cu il iyulun 14-də Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilən Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi illər möhtəşəm inkişaf nümunələri ilə əlamətdardır. Ona görə 14 iyul tarixi həm də xalqımızın müasir tarixində ilk intibah mərhələsinin başlanğıcı sayılır. Çünki Heydər Əliyevin respublikamıza birinci rəhbərliyi dövründə həyata keçirdiyi tədbirlər sosial-iqtisadi inkişafı yanaşı, xalqımızın milli oyanışını təmin etdi, gələcək müstəqilliyimiz üçün zəmin formalaşdırdı.

Azərbaycan böyük təbii sərvətləri, geniş iqtisadi potensialı olan ölkədir. Amma bütün bunlara baxmayaraq, ötən əsrin 60-cı illərinin sonuna qədər respublikamız ittifaq miqyasında inkişaf göstəricilərinə görə çox geridə qalmışdı, mövcud potensialdan istifadə olunmurdu. Respublikamızın neftlə zəngin olmasına baxmayaraq, iqtisadiyyatın digər sahələrində vəziyyət ürkəkaçan deyildi. Potensial yüksək olsa da, Azərbaycan bir çox sahələrdə, o cümlədən milli gəlinin inkişaf templərinə, sənaye və kənd təsərrüfatı istehsalının həcmində, elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərindən məhrum idi.

Heydər Əliyevin respublikaya rəhbər seçilməsindən sonra vəziyyəti ilk gündən düzgün dəyərləndirərək həyata keçirdiyi islahatların nəticəsində tezliklə iqtisadi sferada müsbət dəyişikliklər başlandı, inqilabi dəyişikliklər baş verdi. 1969-1982-ci illər ərzində respublikada milli gəlinin ümumi həcmi 2,5 dəfə, xalq istehlakı mallarının istehsalının 3 dəfə, sənaye istehsalının 2,7 dəfə artması möhüz Heydər Əliyevin siyasətinin nəticələri idi. Həmin dövrdə iqtisadiyyata əvvəki 50 ildən 1,4 dəfə çox kapital qoyulmuşdu. Əgər XIX əsrdən 1969-cu ilədək Azərbaycanda 735 böyük sənaye obyekti tikilmişdisə, 1969-1982-ci illərdə onların sayı 1048-ə çatdırılmışdı.

Bütün bunların nəticəsində Azərbaycan keçmiş ittifaqa səs salan yüksəlişə nail olmuş, bütövlükdə dotasiya almadan yaşayan respublikalardan birinə çevrilmiş, əhalinin sosial rifahı əhəmiyyətli dərəcədə yüksəlmişdi.

Heydər Əliyev Azərbaycanı inkişaf yoluna çıxarmaqla yanaşı, elm, təhsil, mədəniyyət sahələrində də bir çox mühüm tədbirlər həyata keçirməklə Azərbaycanın kompleks inkişafına nail olmuşdu. Və bütün bunların fonunda

görünən həm də xalqımızın milli oyanışı idi. Heydər Əliyevin dövlət tədbirlərində ana dilində danışması, konstitusiyada Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi təsbit edilməsinə nail olması, şair və yazıçıların repressiyalardan, sovet rejiminin təqiblərindən xilas etməsi sıradan hadisələr deyildi. Bunlar Heydər Əliyevin azərbaycançılıq məfkurəsinin parlaq daşıyıcısı olması, xalqımızın milli kimliyinin ifadə edilməsi, milli-mədəni dəyərlərimizin qorunması, onların sovet şüarlarının təsirinə xilas olunması idi. Sovet rejiminin qadağalarına və sərt tələblərinə baxmayaraq, Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının milli-mədəni dəyərlərini yaşadılması üçün bütün imkanlardan istifadə edirdi. Bunu isə yalnız Heydər Əliyev kimi cəsarətli və vətənpərvər dövlət xadimləri bacara bilərdilər. Ulu Öndər həmin illər barədə deyib: "Biz sovet rejimində yaşayırdıq. Məgər biz bu rejimi dəyişə bilərdik? Amma iş ondadır ki, bu rejim altında olsan da, sən xalqın, millətin üçün nə edərsən. Əgər bu rejimi dəyişdirə bilmirsənsə, onda onun imkanlarından istifadə edib xalqa kömək göstər. Mən bunu etdim. Azərbaycan o illərdə çox yüksək-lərə qalxdı".

Ulu Öndər Heydər Əliyev 1982-ci ildə Moskvaya ali rəhbər vəzifəyə getdiyi zaman Azərbaycan artıq ittifaqın inkişaf etmiş respublikalarından biri kimi tanınırdı. Ulu Öndər Heydər Əliyev Kremldə, SSRİ rəhbərliyində çalışdığı dövrdə də doğma vətənin inkişafı ilə bağlı məsələləri diqqətdən kənarda qoymadı.

Ümumiyyətlə, Ulu Öndər Heydər Əliyevin 1969-1982-ci illərdə respublikamıza rəhbərliyinin nəticəsi olaraq milli dövlətçilik ideyaları cəmiyyətdə hərəkətverici qüvvəyə çevrildi. Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarına doğru daha vüsət almağa başlayan müstəqillik çağırışlarının əsasında da möhüz bu ideyalar dayanırdı.

1987-ci ildə tutduğu vəzifələrdən istefa verdikdən sonra da Heydər Əliyev öz xalqının yanında oldu. Ulu Öndərin 20 Yanvar faciəsindən sonra Azərbaycanın Moskvadakı nümayəndəliyinə gələrək etirazını bildirməsi, 1990-cı ildən etibarən Naxçıvanda həyata keçirdiyi cəsarətli siyasi fəaliyyət, hələ sovet dövlətinin mövcud olduğu bir dövrdə üçrəngli bayrağımızı ucaltması, bu qədim diyarın erməni işğalından qoruması dövlətçilik tariximizin mühüm səhifələridir.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan dövləti və xalqı qarşısında tarixi xidməti 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıdaraq həyata keçirdiyi xilaskarlıq missiyası oldu. Müstəqilliyimizin ilk illərində hakimiyyətdə olan qrupların yarıtmaz fəaliyyətlərinin nəticəsi olaraq Azərbaycan dərin siyasi böhranla üzləşmişdi. Yenidən qazandığımız müstəqilliyimizi itirilmək təhlükəsi ilə qarşılaşmışdı. Digər tərəfdən torpaqlarımız Ermənistan tərəfindən işğal olunur, ölkədə separatizm meyilləri güclənirdi. Azərbaycan həm də parçalanmaq təhlükəsi qarşısında idi. Möhüz belə bir vaxtda xalqın istək və arzusu ilə siyasi hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev bütün böhranlara son qoydu, müstəqilliyimizi xilas etdi, dövlətçiliyimizin itirilməsinə imkan vermədi. Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" sərəncamında bildirildiyi kimi, Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi illər xalqımızın tarixi imkandan faydalanaraq, böyük əziyyətlər bahasına öz müstəqilliyini əbədi və dönməz etdiyi tələklü mərhələdir: "Zamanın hökmü ilə ötən əsrin 90-cı illərində dövlət müstəqilliyini bərpa edən Azərbaycan Ermənistanın təcavüzü, xarici təzyiqlər və daxili çəkişmələr üzündən dünyanın siyasi xəritəsindən silinməklə və dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə qarşılaşmışdır. Taleyimizin həll olduğu ağır bir zamanda xalqın təkidli tələbinə səs verərək yenidən hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyev doğma Vətənin xilasını naminə misilsiz fədakarlıq nümayiş etdirmiş, ölkəmizi

ictimai-siyasi pərakəndəliyin və anarxiyanın mənəfonəsindən qurtarmış, bütün sahələrdə müşahidə olunan dərin tənəzzüllün qarşısını almış, yenidən qurduğu və hər cür qəsdlərdən qoruduğu dövlətin dayanıqlı inkişaf yolunu müəyyən etmişdir. Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik illəri xalqımızın nadir tarixi imkandan faydalanaraq, böyük əziyyətlər bahasına öz müstəqilliyini əbədi və dönməz etdiyi tələklü mərhələdir".

Beləliklə, ilk dəfə 1969-1982-ci illərdə respublikamızı inkişaf yoluna çıxaran Heydər Əliyev siyasəti 1993-cü ildə xilaskarlıq missiyasını uğurla yerinə yetirdi. Heydər Əliyev siyasəti bu gün layiqincə davam etdirilir. Prezident İlham Əliyev müdrik rəhbərliyi ilə Azərbaycanı regionda aparıcı, dünyada isə söz sahibi olan dövlət soviyyəsinə yüksəldib. Böyük qüvvə qeyd etməliyə ki, Azərbaycan öz tarixinin ən qüdrətli dövlətinə çevrilib. Ulu Öndərin müəyyənolundirdiyi siyasi və strateji xəttin Prezident İlham Əliyevin siyasi və liderlik keyfiyyətləri ilə davamı Azərbaycanın möhtəşəm uğurlara imza atmasını təmin edir.

Heydər Əliyevin ən böyük arzusu torpaqlarımızın işğaldan azad edilməsi, məcburi köçkünlərin öz doğma yurdlarına qayıtması idi. Qeyd etmək lazımdır ki, Ulu Öndərin 1993-cü ildə Azərbaycana rəhbər seçildikdən sonra beynəlxalq aləmdə atdığı qətiyyətli addımlar sayəsində artıq keçmişdə qalmış Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə dünya ictimaiyyətinin münasibəti dəyişdi, ölkəmizin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və sərhədlərinin toxunulmazlığı bütün beynəlxalq hüquqi-normativ sənədlərdə öz əksini tapdı. Bu məsələ ilə bağlı Heydər Əliyevin müəyyən etdiyi kursun Prezident İlham Əliyev tərəfindən qətiyyətlə davam etdirilməsinin nəticəsində isə torpaqlarımız işğaldan azad olundu və keçmiş məcburi köçkünlər öz doğma yurdlarına qayıdırlar. Torpaqlarımızı işğaldan azad etməkə Prezident İlham Əliyev həm ata vəsiyyətini yerinə yetirdi, həm də Ulu Öndərin ən böyük arzusunun çin etdi.

Heydər Əliyev ömrünün Azərbaycanı həsr etdi. Bu ömür vətənə məhəbbətin möhtəşəm nümunəsidir. Ulu Öndərin ideyaları isə əbədi yaşayır və Azərbaycanın yüksəlişində öz tövsiyyələrini tapır.

Rəşad CƏFƏRLİ,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın özü qədər əbədi

1969
2025

Müasir mərhələdə müstəqil dövlət quruculuğu prosesi mürəkkəb və çoxaspektlidir. Bu tezis politologiya ilə yanaşı, geosiyasi təlimlərdə də qəbul edilmişdir. Onun iki səbəbi qeyd edilir. Birinci səbəb, bütövlükdə, "müstəqil dövlət" anlayışının indiki mərhələdə siyasi anlamının yeni məna çalarlarına malik olması ilə bağlıdır. İkinci səbəb isə qloballaşma prosesinin müstəqil dövlət quruculuğunu dünya miqyasında yeni səviyyədə mürəkkəbləşdirməsindən qaynaqlanır. Bu nöqteyi-nəzərdən Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğu prosesinin beynəlxalq münasibətlər və hüquq kontekstində politoloji təhlili maraqlıdır.

Çünki məhz Azərbaycan postsovet məkanında müstəqil və suveren dövlət quruculuğunda böyük nailiyyətlər əldə etmiş əsl müstəqil dövlətdir. Dövlət quruculuğunun Heydər Əliyev-İlham Əliyev xəttində prosesin daxili faktorları ilə xarici amillərin vəhdəti xüsusi yer tutur. Müəyyən mənada məhz bu özəlliyinə görə Azərbaycan müstəqil və suveren dövlət kimi beynəlxalq aləmdə layiqli yerini tutmuşdur.

XX əsrin 90-cı illərində Azərbaycan dövlət quruculuğu

Keçən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərindən aydın idi ki, Azərbaycanda dövlət quruculuğuna beynəlxalq münasibətlərin təsiri çox güclüdür. Hətta bir müddət bu faktor ölkədə müstəqil dövlət quruculuğuna çox ciddi təsir etdi, onun, faktiki olaraq, kənar idarəedici parametrinə çevrildi. Bunun iki səbəbinin olduğunu düşünürük.

Birincisi, Azərbaycanda 1991-1992-ci illərdə hakimiyyətdə şərilsiz siyasi qüvvələrin olması ilə bağlı idi. Çünki həmin dövrdə siyasi hakimiyyət dövlətin konkret quruculuq konseptini işləyib hazırlaya bilməmişdi. Vəziyyət yalnız 1993-cü ilin iyununda Ulu Öndər Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə gəlməsindən sonra dəyişməyə başladı. Ölkədə xaosit proseslərin qarşısı alındı, ictimai-siyasi sabitlik təmin edildi.

İkincisi, dünya miqyasında sosialist düşürgəsinin dağılması ilə qlobal səviyyədə xeyli qeyri-tarazlı geosiyasi vəziyyət yarandı. Qərbi özünü əsassız olaraq hər şeyi müəyyənləşdirən və idarə etmək olan ağa kimi aparmağa başladı. Bunun fonunda Qərbin böyük dövlətləri özəllərindən başqa kimsənin haqqını-hüququnu tanımaq istəmirdi. Nəticədə, dünya miqyasında ədalətsizlik, qarışıqlıq və hüquqsuzluq baş alıb getdi.

Onun ən çox təsir etdiyi məkanlar sırasındakı Cənubi Qafqaz da vardı. Burada böyük güclər təcavüzkar Ermənistanı hər cür dəstək verməklə Azərbaycanın suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə qəsd etməyə başladı.

Bu prosədə beynəlxalq münasibətlər kontekstində Azərbaycandakı mövcud vəziyyətə təsir edən faktorlar sırasına ikisi daha çox qabarmışdı. Onlardan biri "Azadlıq Dəstəyi Aktı"na əlavə edilən və Azərbaycana ABŞ-nin dövlət yardımlarını qadağan edən bəddəmlə "907-ci düzəliş", digəri isə müxtəlif bəhanələrlə Ermənistanın Azərbaycanca olan ərazi iddialarını dəstəkləməklə bağlı idi.

"907-ci düzəliş"ə görə ABŞ Azərbaycana birbaşa dövlət yardımını göstərmə bilməzdi. Təcavüzə məruz qalmış Azərbaycan necə olursada hüquqi cəhətdən günahkar hesab edilirdi. İndi ekspertlər bu prosədə erməni lobbisinin fəallığını səbəb kimi göstərməyə çalışırlar. Guya erməni lobbisi olması idi ABŞ Konqresində belə bir tarixi-hüquqi saxtalaşdırma etməyəçəkdi. Lakin faktiki ki, həmin dövrdə Amerika postsovet məkanında yalnız Azərbaycana dövlət yardımına qadağa qoymuşdu. Vaşinqton birbaşa beynəlxalq münasibətlərin Vestfal prinsiplərinə və beynəlxalq hüquq normalına və qaydalarına zidd olaraq hərəkət edirdi.

Bütün dünya üçün utandırıcıdır ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı ərazi iddialarına böyük güclər açıq və gizli şəkildə ciddi dəstək verirdilər. Müxtəlif bəhanələr və qondarma argumentlərə əməli işğalına yardım edir və onu hüquqi cəhətdən müdafiə etməyə çalışırdılar. Onun reallaşma mexanizmləri kimi, "907-ci düzəliş"lə yanaşı, ATƏT-in Minsk qrupu adlandırılan və Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərini həll etmək olan qurumun yaradılmasını göstərmək olar. Vurğulanan faktların hər ikisinin beynəlxalq münasibətlərin və beynəlxalq hüququn mahiyyətinə birbaşa aidiyyəti var. Onlar iki aspektdə müasir dünyada təcavüzə məruz qalmış müstəqil dövlətlə olan münasibətin əlamətləridir. Biri ("907-ci düzəliş") yaranmış vəziyyətin hüquqi, siyasi və geosiyasi qiymətləndirilməsi, digəri (ATƏT-in Minsk qrupu) isə onun beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində həlli mexanizmidir. Sonrakı təcrübə göstərdi ki, müstəqil dövlətçiliyi dəstəkləmək kontekstində hər iki fakt saxta, ədalətsiz və qərəzlidir.

"Əsrin müqaviləsi" - postsovet məkanını dəyişən addım

Heydər Əliyev müəhəbbətlərinin birində vurğulamışdı ki, öncəki Azərbaycan iqtidarının dövlət quruculuğu konsepsiyası, yəni, dəqiq işlənməmiş strateji fəaliyyət proqramı yox-

Dövlət quruculuğu və dövlətlərarası münasibətlər: Azərbaycan təcrübəsi

dur. Ulu Öndər xalqın təkidli ilə yenidən hakimiyyətə gəldikdən sonra enerji siyasətinə yeni məzmun verdi. Onun tərkibində "Əsrin müqaviləsi" adlanan möhtəşəm razılaşmanın ayrıca yeri və rolu var. Bu, Heydər Əliyevin qarşıq bir məkanda müstəqil dövlət qurmaq üçün daxili şərtlərlə xarici situasiyanı sintez edərək bilən məharətli siyasi-diplomatik həmləsi idi. Çünki "Əsrin müqaviləsi" yalnız maliyyə və maddi qiyməti ilə əhəmiyyətli deyildi - o, əslində, dünyanın böyük güclərinin potensialını Azərbaycanın dövlət quruculuğuna xidmət etməyə sövq edən strateji addım idi.

"Əsrin müqaviləsi" öncəsi və ondan sonrakı bir neçə ildə kənar qüvvələr Azərbaycanda dövlət çevrilişinə ciddi cəhdlər göstərdilər. Niyə məhz dövlət çevrilişinə cəhdlər oldu? Çünki xaricdəki böyük və təcrübəli qüvvələr yaxşı anlayırdılar ki, söhbət Heydər Əliyevin dövlət quruculuğu kursunun əsas faktorundan gedir. Əgər həmin istiqaməti Azərbaycan rəhbərliyi davam etdirsə, müasir dövrdə əsl müstəqil Azərbaycan dövləti tam formalaşacaqdı!

Lider və xalqın gücü

Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanı müstəqil dövlət quruculuğu kursunun konseptuallaşması və onun praktiki həyata keçməsi kontekstlərində fəaliyyəti böyükdür. Ulu Öndərin 1994-1995-ci illərin Azərbaycanı müstəqil dövlət quruculuğu aspektində dönüş illəri olması ilə bağlı fikri, sözün həqiqi mənasında, tarixi əhəmiyyətlidir. Heydər Əliyev müstəqil dövlət quruculuğu kursunun siyasi kontekstində yeni məzmun və məna kəsb etdiyini ifadə etmişdir. Onun başlıca xüsusiyyəti, hər şeydən öncə, dövlət quruculuğunun fəlsəfəsinin yeniləşməsi ilə bağlıdır.

Heydər Əliyev ümumən bu transformasiyanı "xalqın gücü" adlandırdı. Bu, olduqca dəqiq ifadə edilmiş tezisdir. Çünki xalq Ulu Öndərin çağırışlarına ciddi reaksiya verərək, liderin apardığı dövlət quruculuğu siyasətini tam dəstəklədi. Hakimiyyət məsələsinə silahlı toqquşma üsulu ilə deyil, xalqın iradəsi əsasında həll etməyin Azərbaycan nümunəsi, bütövlükdə, postsovet məkanında müstəqil dövlət quruculuğunun yeni nümunəsinin mərkəzi xətti-ni təşkil edir.

Heydər Əliyev dövlət quruculuğunu ilk dəfə olaraq konseptual səviyyədə daxili və xarici təminədi, müəyyənədi və formalasdırıcı faktorların sintezində ifadə etmişdir. Burada təbii ki, təməl rolunu yuxarıda vurğuladığımız bir neçə əsas faktorun qarşılıqlı əlaqəsinin silahlı mübarizə müstəvisində xalqın sivil mənəvi və ideoloji gücü müstəvisinə transformasiya edilməsi oynamışdır. Həmin keyfiyyətdə xalqın

gücü beynəlxalq münasibətlər səviyyəsində dövlətin kimliyini göstərən əsas parametrlərdən biri kimi özünü təsdiq etmişdir. Buradan dövlət quruculuğunda dövlətlərarası münasibətlərin mühüm aspektlərindən birini əks etdirən başqa tezis formalaşır: "xalqın birliyi ölkənin beynəlxalq aləmdə gücünün başlıca mənbəyidir".

Güc bu siyasi anlamda Azərbaycan təcrübəsində dövlət quruculuğu və beynəlxalq münasibətlər proseslərində hansı məna çalarlarına malikdir?

Burada başlıca problem xalqın gücünün (toplumsal enerjinin) beynəlxalq miqyasda dövlət quruculuğunun elementinə çevrilməsindən ibarətdir. Praktiki olaraq bu proses Azərbaycanda 1993-cü ilin ikinci yarısından başlamışdır. Heydər Əliyev tədricən cəmiyyətin enerjisini dövlətçiliyə xidmət istiqamətinə yönəltdirmişdir. Onun reallaşmasının iki hüquqi mexanizmini Ulu Öndər təbii etmişdir.

Birincisi, cəmiyyətin enerjisini toplumsal birliyin təminatına səfərbər edilmişdir.

İkincisi, dövlət quruculuğunun çox əhəmiyyətli aspekti olan hüquqi bazanın yaradılması Azərbaycanı dövlət quruculuğu kontekstində 1995-ci ildə yeni konstitusiyayın qəbulu ilə yeni stimullaşmışdır.

Buradan Azərbaycan təcrübəsində cəmiyyətin birliyinin dövlətlərarası münasibətlər sistemində uğurlu transformasiyasının başlıca şərtini müəyyən etmək olar. Bu, xalqın gücünün onun birliyiə olması ilə bağlıdır. Vurğulanan keyfiyyət Azərbaycan təcrübəsində azərbaycançılıq, həmrəylik və multikulturalizmin vəhdətində uğurla sınaqdan çıxmışdır. Onlar kompleks halda xalqın gücünün dövlətlərarası münasibətlər səviyyəsində uğurlu transformasiyasının başlıca faktorlarıdır.

Lider, cəmiyyətin birliyi və dövlətçilik

Cəmiyyətin birliyinin azərbaycançılıq və multikulturalizm vasitəsilə təmin edilməsinin mühüm bir aspekti də vardır. O, cəmiyyətin birliyinin dövlətçilik konteksti ilə bağlıdır. Hər bir tarixi dövrdə bu keyfiyyətin təminatçı faktorları vardır. Deməli, Heydər Əliyev daxili birliyi beynəlxalq münasibətlər sistemində siyasi dəyər kimi transformasiya etmək xüsusi nümunə yaratmışdır. Böhran vəziyyətində olan bir Cənubi Qafqaz dövlətinin beynəlxalq miqyasda geosiyasi kontekstində yeri və rolunu müstəqillik faktorı ilə bağlamışdır. Bu zaman dövlət quruculuğunun daxili dəyərlərinin beynəlxalq miqyasda geosiyasi faktor kimi aktuallaşması xüsusi yer tutmuşdur.

Təcrübə göstərir ki, enerji strategiyası dövlətlərarası münasibətlərdə Azərbaycanın

marqları baxımından ciddi rol oynayır. Bu proses indi də davam edir.

Bələliklə, cəmiyyətin birliyi ilə dövlət quruculuğunun bütün daxili şərtlərinin qarşılıqlı əlaqəsi və onların xarici mühitə transformasiyası arasında vəhdət təmin edilmiş oldu. Heydər Əliyev bununla müstəqil dövlət quruculuğu prosesində milli ilə beynəlxalq səviyyələri perspektivli nisbətini yaratdı.

Azərbaycanın sonrakı dövrlərdə dövlət quruculuğunu həyata keçirməsi təcrübəsi göstərdi ki, Ulu Öndər bu məsələdə də son dərəcə uğurlu kurs müəyyən etmişdir. Həmin kontekstdə Ümummilli Liderin iki tezisini xatırlamaq yerinə düşərdi.

Heydər Əliyev tövsiyə edirdi ki, "Dövlət, ölkə nə qədər çox xalqı birləşdirsə, bir o qədər zəngin olur, çünki onların hər biri ümumdünya mədəniyyətinə və sivilizasiyasına öz töhfəsini verir". Bir başqa fikrində Ümummilli Lider vurğulamışdır: "Əgər hər hansı ölkənin xalqları öz hüquqlarını anlayır və onları qoruya bilsə, o zaman ən kiçik dövlət belə ən böyük məmləkət qədər güclü olar".

Bu nümunələr göstərir ki, Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğunun təməlinə güclü və dəqiq geosiyasi, mədəni, sosial və siyasi prinsiplər dayanır. Onların sayəsində Azərbaycan xalqı sıx birləşmişdir və onun enerjisini dövlət quruculuğu kontekstində beynəlxalq miqyasda dövlətlərarası münasibətlərə transformasiya edə bilmişdir. Azərbaycan bununla indi ən böyük məmləkət qədər güclüdür!

Sonuncu tezis bizi təbii olaraq dövlət quruculuğu ilə beynəlxalq münasibətlərin qarşılıqlı əlaqəsinin Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan bazası üzərində yeni mərhələnin başlaması ideyasına gətirib çıxarır. Bu kontekstdə XXI əsrin ilk onilliklərində Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğunun bir sıra mühüm məqamları üzərində dayanmaq zərurətini dərk etmək gərəkdir. Yeni mərhələni, gülbəz ki, Prezident İlham Əliyev dönəmi adlandıra bilərik.

XXI əsrin ilk onilliklərində Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğu

2003-cü ildən başlayaraq Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğu Azərbaycanın XXI əsrin əvvəllərində daxili sosial, siyasi, iqtisadi və ideoloji özəllikləri fonunda müstəqil dövlət quruculuğunun xüsusiyyətləri və beynəlxalq münasibətlər sistemində meydana gələn yeni tendensiyaal kontekstində müstəqil dövlət quruculuğunun özəllikləri kimi iki səviyyədə təhlil edilə bilər. Bu iki səviyyə bir-biri ilə sıx əlaqədədir. XXI əsrdə onların qarşılıqlı təsiri daha da güclənmişdir. Dünya miqya-

sında geosiyasi dinamika ciddi sürətdə dəyişmiş, dövlətlərarası münasibətlər daha dinamik və bir çox faktorlardan asılı vəziyyətə gəlmişdir.

Qlobal miqyasda özünü göstərən prinsiplərin dəyişiklikləri beynəlxalq münasibətlər sistemini də "silkələmişdir". Politoloqlar vurğulayırlar ki, XXI əsrin gəlişi ilə "dünyada münasibətlərin səviyyəsi də yüksəlmişdir". Beynəlxalq münasibətlər sistemi sabit vəziyyətdən çıxmış, xüsusilə də qüvvələr balansı dəyişmiş, nəticədə, kollektiv təhlükəsizlik arxitekturasının və beynəlxalq hüququn yeniləşməsi zərurəti meydana gəlmişdir.

Beynəlxalq münasibətlər sistemində müəssisə edilən bu kimi transformasiyalar müstəqil dövlət quruculuğuna xüsusi məzmun vermişdir. Buna görə də postsovet məkanında hər bir müstəqil dövlətin lideri situasiyaya yaradıcı yanaşmalı idi. Lider daxili siyasətlə xarici siyasəti dövlət quruculuğu və suverenliyin təmini ilə sıx əlaqələndirməli idi. Bu isə təbii olaraq, beynəlxalq münasibətlərin risklərini neytrallaşdırmaq üçün müstəqil dövlət quruculuğunda yeni şərtlər çərçivəsində cəmiyyətin birliyindən maksimum faydalanmağı tələb edirdi. Azərbaycan bu vəzifənin öhdəsindən layiqincə gəlmişdir.

Prezident İlham Əliyevin ifadə etdiyi fikirlər məsələnin bu tərəfini geniş və dolğun ifadə edir. Azərbaycan rəhbəri müstəqil dövlət quruculuğunun daxili və xarici şərtlərin qarşılıqlı təsiri şəraitində uğurla aparılmasının fəlsəfəsini dəqiq açmışdır. Onlar bir neçə istiqamətə bölünmüşdür.

Öncə, Prezident İlham Əliyevin həmin dönmə verdiyi ümumi səciyyə və onun fonunda əldə edilən nəticələrin ümumi təsvirinə nəzər salaq. Prezident İlham Əliyev 2003-cü ildəki nitqində vurğulamışdır: "Azərbaycanda son illər ərzində hökm sürən sabitlik, ictimai-siyasi asayiş sərmayələrin cəlb olunması istiqamətində böyük addımlar atmağa imkan veribdir. Əlbəttə, bizim hamımızın boricürd ki, Azərbaycanca yaranmış bu sabitliyi qoruya, saxlaya, möhkəmləndirək. Əgər Azərbaycanda sabitliyin pozulmasına kimsə cəsarət etsə, biz buna imkan verməyəcəyik, Azərbaycan xalqının rahat, təhlükəsiz, sabitlik şəraitində yaşamasını təmin edəcəyik. Bu sabitlik bizə imkan verəcək ki, gələcəkdə Azərbaycan daha da sürətlə, hərtərəfli inkişaf etsin".

Dövlət başçısı 2008-ci ildəki andiçmə mərasimindəki nitqində verdiyi vədlərin yerinə yetirilməsi kontekstində vurğulamışdır: "Beş il bundan əvvəl andiçmə mərasimində mən Azərbaycan xalqına söz vermişdim ki, Azərbaycanın hərtərəfli inkişafı üçün fəal çalışacağam. Söz vermişdim ki, Azərbaycan Heydər Əliyev siyasətini davam etdirəcəyəm. Çünki,

bu, Azərbaycanın bu günü və sabahı üçün, gələcəyi üçün yeganə siyasətdir. Bu siyasət Azərbaycanı böyük bələlardan qurtardı. Ulu Öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan sürətlə inkişaf etmişdir. Azərbaycan xaosdan, böhrandan, anarxiyadan inkişaf, sabitliyə doğru böyük addımlar atmışdır. Məhz onun rəhbərliyi altında Azərbaycanda dövlətçilik ənənələri qurulmuşdur, Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini möhkəmləndirmiş, Azərbaycanda sabitlik yaradılmış və inkişaf başlamışdır".

Dövlət quruculuğu, regional əməkdaşlıq və enerji strategiyası

Vurğulanmış iki nümunə Azərbaycanda müstəqil dövlət quruculuğunun İlham Əliyev mərhələsinin başlıca istiqamətlərini ifadə edir. Belə ki, Azərbaycan Prezidenti beynəlxalq məsələlərin həllinə çox böyük diqqət yetirmiş və bu istiqamətdə nailiyyətlər əldə etmişdir. Nəticədə, "Azərbaycan son beş il ərzində bölgədə öz yerini möhkəmləndiribdir. Biz bütün ölkələrlə ikitərəfli sürətdə faydalı əməkdaşlığın dərinləşməsinə maraqlıyıq, bunu edirik və bizim təşəbbüslərimiz bu məqsədi güdür. Xarici siyasətdə Azərbaycan son beş il ərzində böyük dərəcədə öz mövqelərini möhkəmləndirə bilmişdir".

Deməli, İlham Əliyev regional miqyasda dövlətlərarası münasibətləri elə inkişaf etdirmişdir ki, birincisi, Azərbaycan dövlətinin bölgədə yeri möhkəmlənmişdir, ikincisi, müxtəlif ölkələrlə ikitərəfli faydalı əməkdaşlıq dərinləşmişdir, üçüncüsü, regional miqyasda Azərbaycanın təşəbbüsləri həmişə milli maraqlara uyğun olmuşdur. Bununla bağlı Prezident İlham Əliyev demişdir: "Bizim regional müstəqil təşəbbüslərimiz həm regional əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə xidmət göstərir, həm də Azərbaycanın maraqlarına uyğundur. Əminəm ki, bölgədə bizimlə əməkdaşlıq edən ölkələr də bu əməkdaşlıqdan razıdır. Bizim bütün təşəbbüslərimiz bu məqsədi güdür ki, bölgədə sülh, sabitlik daha da möhkəm olsun, iqtisadi əməkdaşlıq sürətlənsin və bölgədə yerləşən bütün ölkələr sülh, sabitlik, dostluq şəraitində yaşasınlar".

Vurğulanmış siyasi kurs çərçivəsində 2003-2008-ci illərdə Azərbaycanın beynəlxalq təşkilatlarda iştirakı və Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərində danışıqlar yolu ilə həlli istiqamətində fəallığı yeni səviyyəyə yüksəlmişdir. Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlarda iştirakı ikinci, Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərində sülh yolu ilə həlli isə üçüncü istiqaməti təşkil edir.

Üç istiqamətin ümumi yekun nəticəsini belə ifadə etmək olar: Azərbaycan daha çox müttəfiq ölkələr qazanmış və strateji tərəfdaşlarının sayını artırmışdır.

Dövlət quruculuğunun regionlararası konteksti

Məsələnin daha əhəmiyyətli tərəfi həmin müddətdə Azərbaycanda dövlət quruculuğunun daha da inkişaf etməsi ilə bağlıdır. İlham Əliyev ölkəyə rəhbərliyə başlayandan Azərbaycan cəmiyyətinin daxili birliyi daha da möhkəmlənmiş, multikulturalizm rəsmi dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırılmış, iqtisadi inkişaf sürətlənmişdir. Bu uğurlara dövlət başçısı enerji strategiyasını müvəffəqiyyətlə həyata keçirmək və geniş islahatlar aparmaq sayəsində nail olmuşdur. Əsas yeri isə Azərbaycan müstəqil dövlət quruculuğunun başlıca prinsiplərini tam aydınlaşdırmaq və onları idarəetmədə möhkəmləndirmək olmuşdur.

Aparılan dövlət quruculuğu siyasəti 2020-ci ildə ərazi bütövlüyünün bərpası və 2023-cü ilin sentyabrında suverenliyin tam təmini ilə nəticələnmişdir. Bu başlıca məqamlar İlham Əliyevin 2024-cü ilin fevralında keçirilmiş andiçmə mərasimində ifadə etdiyi aşağıdakı fikirlərdə əksini tapmışdır. Prezident İlham Əliyev ifadə etmişdir: "2003-cü ildə verdiyim bütün vədlər yerinə yetirildi. Əldə edilmiş bütün nailiyyətlərin mənbəyi Azərbaycan xalqıdır, onun məna göstərdiyi inam və onun vahid amal ətrafında birləşmə bacarığıdır. Biz doğrudan da bütün dünyaya sübut etmişik ki, böyük xalq, biz öz taleyimizi özümüzə həll edirik, ölkə qarşısında duran problemləri özümüz həç kimin köməyi olmadan həll edirik və əsaslı şəkildə həll edirik".

Bələliklə, dövlət quruculuğunda İlham Əliyev mərhələsi daxili və xarici siyasətin harmoniyası ilə xarakterizə olunur. Burada dövlət quruculuğunun cəmiyyətdaxili şərtləri ilə beynəlxalq miqyasda baş verən geosiyasi proseslərin qarşılıqlı əlaqəsinin xüsusiyyətləri bir-birini tamamlayır. Dövlətin möhkəmlənməsi, güclənməsi ilə regional və regionlararası miqyasda aparılan siyasət dövlətlərarası münasibətləri keyfiyyətə yeni səviyyəyə yüksəltdirmişdir.

Hazırda yeni tarixi dönmənin tələblərinə uyğun müstəqil dövlətçilik daha da möhkəmlənir. İdarəetmədə və islahatlarda şəffaflyq yüksəlir. Azərbaycanın iqtisadi, maliyyə imkanları o dərəcədə artmışdır ki, ölkə ciddi regionlararası aktorlardan birinə çevrilmişdir. Bu məqamı dövlət quruculuğunun yeni tarixi mərhələdə başlıca uğuru hesab etmək olar.

Kamal ADIGÖZƏLOV,
beynəlxalq münasibətlər üzrə ekspert

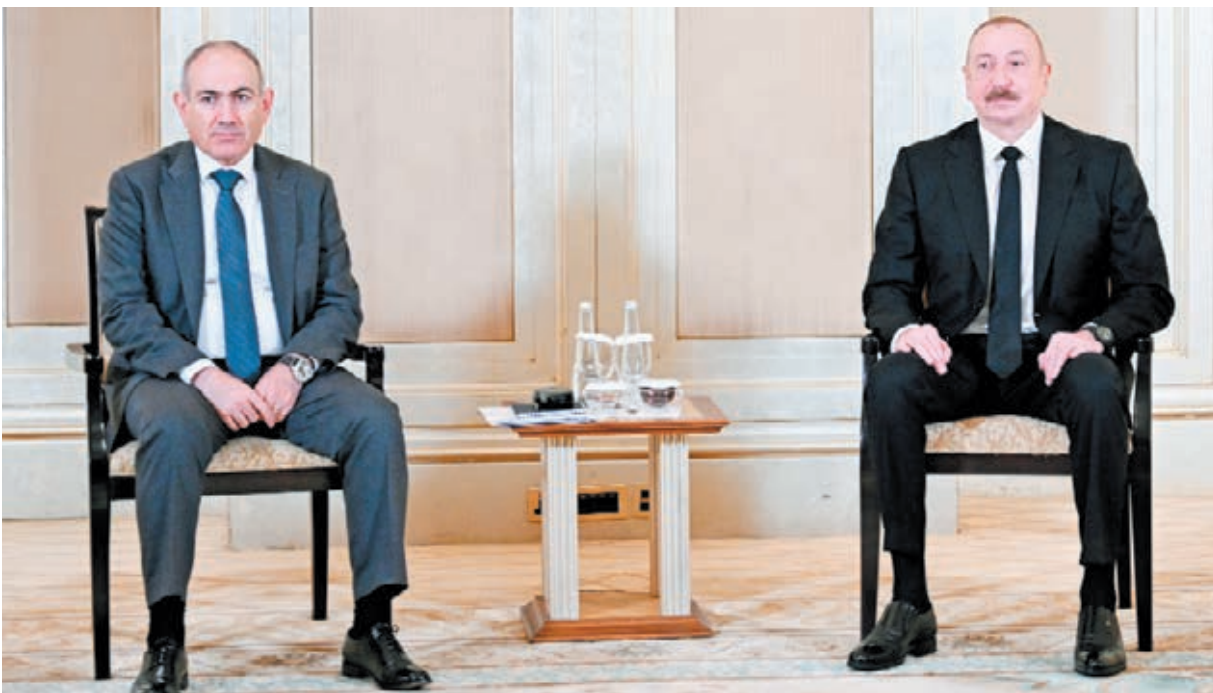
Azərbaycanı dünya siyasətində söz sahibinə çevirən Lider

Əbu-Dabidə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilmiş görüş Cənubi Qafqazda sülh və əməkdaşlıq gündəliyinin formalaşmasında yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirilə bilər.

Bu görüş təkcə regional münasibətlərin inkişafı baxımından deyil, həm də global geosiyasi proseslər fonunda mühüm əhəmiyyət daşıyır. Yeni təhlükəsizlik arxitekturası formalaşan bir dövrdə Azərbaycan diplomatiyasının təşəbbüskarlığı və konstruktiv mövqeyi ölkəmizin Cənubi Qafqazda sabitliyin əsas təminatçısına çevrildiyini təsdiqləyir. Əbu-Dabi görüşünün körfəz ölkəsinin vasitəçiliyi ilə baş tutması isə danışıqların daha neytral formatda aparılmasının mümkünlüyünü nümayiş etdirir.

Milli Məclisin deputatı Elçin Mirzəbəyli qəzetimizə açıqlamasında bildirib ki, Azərbaycan artıq post-münaqişə mərhələsinə uğurla keçir və işğaldan azad olunan ərazilərdə həyata keçirilən "Böyük Qayıdış", infrastruktur layihələri,

Sülh gündəliyinin formalaşmasında yeni mərhələ

Ermənistan revanşist təzyiqlərə qarşı siyasi iradə nümayiş etdirərsə, danışıqların konkret nəticə verməsi mümkündür

təhlükəsizlik tədbirləri ilə beynəlxalq miqyasda nümunə kimi qəbul olunur: "Bu isə Azərbaycanın sülh prosesində yalnız tələb edən ölkə kimi deyil, eyni zamanda qurucu aktor kimi çıxışı etdiyini təsdiqləyir. Digər tərəfdən, Ermənistanın hələ də daxili siyasi sənədlərdə Azərbaycanla qarşı ərazi iddialarını qoruyub saxlaması sülh danışıqlarının irəliləməsinə əngəl törədən əsas hüquqi maneələrdəndir. Bu

səbəbdən, Ermənistanın sülh müqaviləsinə gedən yolda konstitusiyaya dəyişiklikləri həyata keçirməsi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qeyd-şərtsiz hörmət etdiyini hüquqi müstəvidə sərgiləməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Eyni zamanda ATƏT-in Minsk qrupu kimi artıq tarixi funksiyasını tamamilə itirmiş formatın formal olaraq ləğvi də Ermənistan tərəfindən təşəbbüs kimi irəli sürülməlidir. Azərbaycan

bu qurumun vasitəçilik missiyasının bitdiyini uzun müddətdir bəyan etsə də, Ermənistan beynəlxalq platformalarda bu mexanizmi yenedən dirəltməyə çalışmaqda həm prosesini ləngidir, həm də dolayısıyla keçmişə qayıtmaq cəhdləri göstərir. Bu mənada rəsmi Yerevan ATƏT-ə müraciət edərək Minsk qrupunun mandatının rəsmi şəkildə geri çağırılmasını təmin etməlidir ki, sülh prosesi yalnız real və effek-

tiv vasitəçilik formatları çərçivəsində davam etdirilə bilsin".

Deputat qeyd edib ki, Ermənistan tərəfindən aradan qaldırılmalı olan daha bir maneə Avropa İttifaqının sərhəddə yerləşdirdiyi müşahidə missiyasıdır. Bu missiyanın fəaliyyəti birtərəfli mövqə sərgiləməklə sülh gündəliyinə deyil, əksinə, gərginliyə zəmin yaradır. Müşahidəçilərin bölgədə Azərbaycanla razılaşdırılmamış şəkildə yerləşdirilməsi beynəlxalq hüququn və diplomatik balansın pozulması kimi qiymətləndirilə bilər. Ermənistan bu məsələni danışıqlar müstəvisinə daşımaları və AI müşahidəçilərinin fəaliyyətinə son verməlidir. Bütün bu faktorları nəzərə alaraq demək olar ki, sülh müqaviləsinin imzalanması üçün əlverişli geosiyasi imkanlar formalaşmışdır.

E.Mirzəbəyli vurğulayıb ki, əgər Ermənistan daxili revanşist təzyiqlərə qarşı siyasi iradə nümayiş etdirərsə, qarşıdakı aylarda danışıqların konkret nəticə verməsi mümkündür: "Azərbaycanın ardıcıl və pragmatik siyasəti, bölgədə yeni reallıqların möhkəmlənməsi və beynəlxalq dəstəyin güclənməsi fonunda Ermənistan tərəfindən maneələrin aradan qaldırılması istiqamətində konkret addımlar atılacağı təqdirdə sülh müqaviləsinin imzalanması real görünür. Bu müqavilənin reallaşması ilə Cənubi Qafqaz geosiyasi fragmentasiyadan global inteqrasiyaya doğru irəliləyəcək. Bu isə həm region ölkələrinin rifahı, həm də Avropa məkanında dayanıqlı sabitlik üçün yeni bir mərhələnin əsasını qoyacaq".

Ə.QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Əbu-Dabi görüşünün uğurları Azərbaycan Liderinin qətiyyətinin nəticəsidir

"Azərbaycan və Ermənistan liderləri arasında görüşlərin hansı aktorun vasitəçiliyi, harada keçiriləcəyi ətrafında rəqabətin və gərginliyin şahidi idik. Şübhəsiz ki, bu gərginliyin özü ümumi işə mane olur, tərəfləri əsas hədəflərdən yayındırırdı. Belə olan təqdirdə təşəbbüskarlığı ələ almaq, qətiyyətli addımlar atmaq zərurəti yaranı. Azərbaycan Prezidenti bu məsələdə də olduqca çevik davranaraq hərtərəfli iş ərsəyə gətirdi.

Bütövlükdə, son vaxtlar Cənubi Qafqazda sanki bilərəkdən gərginləşdirilən mənzərə ilə üz-üzə qalmışdıq. Tək mərkəzdən idarə olunan qüvvələr şüurlu və məqsədyönlü addımlar ataraq hadisələrin eskalasiyasına çalışırdılar. Burada təəssüf doğuran məqam odur ki, Azərbaycana qarşı münasibətdə olduqca yanlış yanaşmanın şahidi olduq. Buna baxmayaraq, dövlətimizin başçısı milli maraqlarımızın realizəsi istiqamətində atdığı addımlardan yayınmır, verdiyi qərarlarla, sadəcə ölkəmizi deyil, bütövlükdə regionumuzun taleyini həll edir".

Bu sözləri AZƏRTAC-a açıqlamasında Milli Məclisin deputatı Azər Badamov söyləyib.

Deputat bildirib ki, Cənubi Qafqaza istənilən an müdaxilə etmək kimi bir vərdişi pozan dövlətimizin başçısı tarixin axarını dəyişdirərək proseslərin irəliləyə doğru aparılmasında sisteməlik yanaşma sərgiləyir.

Bir daha sübut olunur ki, Azərbaycan və Ermənistan arasında bundan sonra həllini gözləyən məsələlərdə müdaxiləçi siyasət əks nəticə verir, prosesə maneə olmaqla sayıqlı qlobal reputasiyaya xələl gətirir və müttəfiqləri özündən uzaqlaşdırır. Belə olan təqdirdə bizə vasitəçi deyil, sadəcə, meydan lazım idi. Hadisələrin bu cür inkişaf tendensiyasında neytral tərəf kimi məhz Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə üz tutuldu ki, bu da təsadüfi deyil. Məsələ ondan ibarətdir ki, son illərdə xarici siyasətini diversifikasiya etməyi bacaran BƏƏ hər kəsə danışmaq kimi bir yanaşma ortaya qoyaraq, əsasən, iqtisadi layihələrin reallaşdırılmasına fokuslanır.

"Cənubi Qafqaz kimi mürəkkəb bir regionu bütün eskalasiyalardan uzaq tutmağın düsturunu isə Prezident İlham Əliyev aydın göstərir. Nəqliyyat və kommunikasiyaların açılması, regiona xarici investorların cəlb edilməsi ilə irihəcmli layihələr məhz bu məsələdə əsas amildir. Böli məsələdir ki, qarşılıqlı iqtisadi maraqları olan və investisiyalar qoyan istənilən tərəf eskalasiyadan çəkinəcək. Bu realıq fonunda BƏƏ-nin uzun müddətdir Azərbaycanla dorinləşdirilən münasibətlərinə şahidlik edirik. Bu fakta onu da əlavə edək ki, BƏƏ Ermənistanda da investisiya qoynuluşunu sürətləndirir. Məhz bu realıqda və məqamda Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin görüşünün BƏƏ-də keçirilməsi ən məqbul variant kimi dəyərləndirildi. Əsas məsələ odur ki, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri vasitəçi olmadı, sadəcə, müzakirələr üçün meydan təqdim etdi.

Azərbaycan və Ermənistan liderləri arasında kifayət qədər uzun keçən ikitərəfli görüş bir daha sübut etdi ki, deməli, heç bir vasitəçiyə ehtiyac olmadığı qədər, həm də məsələləri masa arxasında normal qayda-da müzakirə etmək variantı mövcuddur. Görüşün uzun sürməsi həm də ondan xəbər verir ki, deməli, tərəflər bütün istiqamətləri və hər bir detallı müzakirə edəblər.

Əbu-Dabi görüşündə sülh gündəliyinin önəmli istiqamətləri kimi sərhədlərin delimitasiyası, Zəngəzur dəhlizinin açılması və inkişafı, sülh sazişinin parafırlanması ilə bağlı olduqca geniş müzakirələrin aparılması ondan xəbər verir ki, ümumi prosesə süni müdaxilələr olmasa, nəticə elə də uzaqda deyil. Bu istiqamətlər üzrə bundan sonra da müxtəlif işçi qrupları formatında və daha yüksək səviyyələrdə saylar davam etdirilməlidir.

Bütün təzyiqlərə baxmayaraq, Azərbaycan bu dəfə də liderliyi ələ aldı. Müsbət atmosferdə keçən görüş sülh gündəliyinin irəliləyən aparılmasında vacib mərhələdir. Bir daha sübut olunur ki, görüşlər vasitəçilər olmadan davam etdirilməlidir. İkitərəfli danışıqlar ən səmərəli yoldur. Əbu-Dabi görüşünün uğurları Azərbaycan Liderinin qətiyyətinin nəticəsidir", - deyər A. Badamov əlavə edib.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında Əbu-Dabidə baş tutan görüşü tarixi hadisə kimi qiymətləndirmək olar. Bu görüş iki dövlət arasında tam formatlı dialoq kimi xarakterizə edilir.

Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdiri, professor Kamilə Əliyeva "Azərbaycan" qəzetinə açıqlamasında xatırladıb ki, Azərbaycan və Ermənistan liderləri arasında əvvəlki görüşlər müxtəlif platformalarda başqa dövlətlərin liderlərinin iştirakı ilə və ya Xarici İşlər Nazirliyi səviyyəsində keçirilib. Prezident İlham Əliyev dəfələrlə vurğulayıb ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normalaşdırılması heç bir vasitəçi ölkə olmadan həyata keçirilməlidir. Budəfəki görüşün formatı və yeri də Prezidentimiz tərəfindən irəli sürüldü. "Sırr deyil ki, bir sıra dövlətlər və qüvvələr ikitərəfli dialoqun baş tut-

masına maneələr törədirdilər. Artıq Ermənistan rəhbərliyi də realıqı qəbul edir və başa düşür ki, Azərbaycan dövlətinin irəli sürdüyü təkliflər regionda sülhün, əmin-amanlığın yaranmasına xidmət edir. Ermənistan dövlətinin də müstəqil yaşaması və inkişaf etməsi Azərbaycanla mehriban qonşuluq şəraitində yaşamasından asılıdır", - deyər o əlavə edib.

Ekspert qeyd edib ki, Əbu-Dabi görüşünün vacib məqamlarından biri də hər iki tərəfin bir danışıqları konstruktiv adlandırması və bir sıra məsələlərdə fikirlərin üst-üstə düşməsidir. Bu da onu deməyə əsas verir ki, Ermənistan artıq iki dövlət arasında sülh müqaviləsinin bağlanmasına təşəbbüs göstərir. Əlbəttə, Azərbaycanın iki əsas - Minsk qrupunun ləğvi ilə əlaqədar hər iki dövlətin müraciəti və Ermənistan konstitusiyasında Azərbaycana qarşı torpaq iddiasının olmaması şərtləri yerinə yetirilməlidir. Beş saata yaxın davam edən görüşlərdə sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiya məsələləri əsas mövzularından biri olaraq müzakirə olunub və bu istiqamətdə birgə ikitərəfli görüşlərin keçirilməsi barədə razılıq əldə olunub.

Kamilə Əliyeva vurğulayıb ki, digər vacib məsələ bütün nəqliyyat-kommunikasiya xətlərinin açılması barədə də danışıqların borpa edilməsidir: "Orta Dəhlizin bir hissəsi olan Zəngəzur dəhlizinin açılması hər iki

dövlətin maraqlarına xidmət edir. Azərbaycanın əsas hissəsinin Naxçıvanla əlaqələri yaranacaq və Avropa ilə Asiyayı birləşdirən bu dəhlizin işə düşməsi hər iki dövlətin iqtisadiyyatına böyük gəlirlər gətirəcək. Zəngəzur dəhlizinin açılması Ermənistan üçün bir həyat qapısı ola bilər. Bu gün iqtisadiyyatı ağır durumda olan Ermənistanın iqtisadi vəziyyətinin bununla dirçəlməsi mümkündür".

Siyasi şərhçi bildirib ki, Əbu-Dabi görüşündən sonra Azərbaycan və Ermənistan Xarici İşlər Nazirliklərinin yaydıqları bəyanatların oxşar olması sübut edir ki, sülh sazişinin imzalanması üçün tarixi şərait yaranıb.

Professor ümid edir ki, Ermənistanın siyasi rəhbərliyi bu tarixi şəraiti düzgün qiymətləndirəcək və sona qədər konstruktiv mövqə nümayiş etdirəcək.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını 30 il işğal altında saxladı. Bir-biri ilə ciddi siyasi rəqib olan ölkələrin regionda öz siyasi maraqları olduğundan Minsk qrupunun vasitəsi ilə aparılan danışıqlar heç bir nəticə vermədi. Danışıqlar uzandıqca məlum oldu ki, "Qarabağ düynü"nü ancaq Azərbaycan əsgəri açar bilər.

2020-ci il sentyabrın 27-də başlanan əks-hücum əməliyyatı işğalçı Ermənistan ordusunun darmadağın olması ilə başa çatdı. Noyabrın 10-da Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyev, Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan və Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin tərəfindən imzalanmış sülh sənədini işğalçı ölkə təslim olduğunu etiraf etdi.

Bu sənədin imzalanması təkcə regionumuzda deyil, dünyada yeni reallıqlar yaratdı. Birincisi, xarici qüvvələrin ölkəmizə qarşı olan əsas təzyiq aləti öldən çıxdı və Azərbaycan daha inamli xarici siyasət aparmaq imkanı qazandı. İkincisi, Ermənistanla sülh danışıqlarında şərtləri dikte edən tərəf olduq, təbii ki, ədalətli şərtləri 2023-cü ilin sentyabrında keçirilən antiterror əməliyyatından

sonra əlimiz-qolumuz daha da gücləndi. İlk növbədə keçmiş Dağlıq Qarabağ ərazisində yaşayan erməni əhalisi ilə bağlı xarici qüvvələrin manipulyasiya cəhdlərinə yer qalmadı. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra ilk dəfə bütün ölkə ərazisində suverenliyini bərpa etdi.

Torpaqlarımızı düşmən işğalından azad etdikdən sonra sülh danışıqlarının aparılması zərurəti yaranırdı və Ermənistanla danışıqlar başladı. Təcrübəli siyasətçi kimi Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, danışıqlarda vasitəçi olsa, yenə məsələ uzanacaq. Buna görə dövlətimizin başçısı Ermənistanla vasitəçisiz danışıqlar aparmayı təklif etdi. Lakin qarşı tərəf müxtəlif bəhanələrlə bu təklifdən yayınırdı. Eyni zamanda Avropada və Rusiyada aparılan danışıqlar da heç bir nəticə vermirdi. Nəhayət, bunu görən Ermənistan realıqı qəbul etməyə məcbur oldu - sülh danışıqlarını birbaşa aparmağa razılıq verdi.

Bunun ilk müsbət nəticələrini biz Qazaxın işğal altında olan kəndlərinin geri qaytarılmasında və sərhədlərin bir hissəsinin delimitasiyası barədə sənədin imzalanmasında gördük. Ermənistanda da başa düşüldü ki, birbaşa danışıqlarda nəticəyə nail olmaq mümkündür.

Hazırda Ermənistan ağır iqtisadi böhran içində yaşayır. Mühəribə təhlükəsi qaldıqca daha çox gənc əvəvəl açıqladığı statistik rəqəmlərə görə, Qarabağdan Ermənistanla köçən 12 min nəfər ölkəni birtərəfli tərk edib. Ölkənin gündə-günə fəlakətə doğru getdiyini görən Ermənistan rəhbərliyi anladı ki, bunun qarşısının alınmasının yeganə yolu Azərbaycanla sülh sazişini imzalamaq və bununla cə-

miyyətdəki mühəribə xofunu aradan qaldırmaqdır.

Xəbər verildiyi kimi, iyulun 10-da Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Əbu-Dabi şəhərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan görüşüblər. Görüşdən sonra Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin açıqlamasından məlum olur ki, danışıqlar konstruktiv keçib. Məlumatda vurğulanır ki, tərəflər arasında keçirilən delimitasiya prosesi ilə bağlı əldə olunmuş nailiyyətləri dəyərləndirən liderlər bu istiqamətdə əməli işlərin davam etdirilməsi üçün müvafiq dövlət komissiyalarına tapşırıqlar veriblər. Tərəflər həmçinin iki ölkə arasında ikitərəfli danışıqları və etimad quruculuğu tədbirlərini davam etdirmək barədə razılığa gəliblər".

Xarici İşlər Nazirliyinin diplomatik dildə hazırladığı məlumatından da görünür ki, tərəflər danışıqlar barədə sonacən açıq məlumat vermirlər, yəni razılaşmalar əsasında nəyi açıqlamaq lazımdırsa, onu açıqlayırlar. Bunun bir səbəbi Ermənistandakı vəziyyətdə bağlıdır. Azərbaycanın fərqli olaraq qonşu ölkədə daxili ictimai-siyasi vəziyyət çox gərgindir. N.Paşinyana qarşı birləşmiş revanşist qüvvələrin öl-kədə kütləyə təzyiq mexanizmi elə də zəif deyil. Bu yaxınlarda məlum oldu ki, həmin qüvvələr N.Paşinyanı hakimiyyətdən devirmək üçün çevriliş planı hazırlayıblar. Bu işə erməni kilsəsinin qarışması məsələni daha da mürəkkəbləşdirir. Unutmaq yoxdur ki, müəyyən tarixi səbəblərə görə, Ermənistanda kütləyə təsir göstərməkdə kilsə böyük imkanlara malikdir. Buna görə də erməni baş naziri bu iki birləşmiş qüvvəyə qarşı mübarizə aparmaq məcburiyyətindədir.

Amma Ermənistanın beləsi təkcə daxili qüvvələrdən ibarət deyil. Məlumdur ki, indiyədək bu ölkənin müstəqilliyi formal olub, daxili və xarici siyasətini könər qüvvələr və dövlətlər müəyyən edib. Bu siyasi xətdən uzaqlaşan Ermənistanı cəzalandırmaq istəyən xarici güclər çoxdur. Xüsusən şimal qonşumuz həmişə itaətkar olmuş qonşumuzu cəzalandırmaq üçün ciddi diplomatik təsirlərlə yanaşı, daxildəki qüvvələrdən də istifadə edir. Ancaq N.Paşinyan hökuməti imkan daxilində buna müqavimət göstərmək, müstəqil siyasət aparmaq istəyir. Əbu-Dabi danışıqları buna nümunədir. Artıq onlar başa düşüblər ki, könər güclər yalnız öz siyasi maraqlarını təmin etməklə məşğuldu, erməni xalqının düşdüyü acınacaqlı durum onları maraqlandırmır.

Əbu-Dabi görüşünə dünyada da böyük maraq oldu. Çünki Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh sa-

zişinin bağlanması təkcə regionda deyil, həmçinin beynəlxalq müstəvidə yeni realıq yaradacaq. Xüsusən yeni dünya düzəninə qurulması barədə ciddi geosiyasi proseslərin gətdiyi indiki dövrdə problemin birtərəfli həlli böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu əhəmiyyəti artıran həm də Zəngəzur dəhlizinin açılması məsələsidir. Məlumdur ki, dəhlizin bəyənəlxalq ələyhdarları arasında ciddi rəqabət var. Çin, Orta Asiyadakı türk dövlətləri, Rusiya və Türkiyə dəhlizin açılmasında maraqlıdırlar. İran və Hindistan isə ələyhinədir. Lakin N.Paşinyanın verdiyi son bəyanatlardan görünür ki, artıq qonşu ölkə də bu dəhlizə maraq göstərir.

Əbu-Dabi danışıqları bir daha göstərdi ki, vasitəçisiz danışıqlar hər iki tərəf üçün faydalıdır. Belə yanaşma sülhə aparan yolu qısaldır, könər təsirlərə yer qoymur. Şübhəsiz ki, bu formatda danışıqların pozulmasına çalışan qüvvələr də olacaq. Azərbaycanın mövqeyi aydın və qətidir. Bəs, Ermənistan həmin təzyiqlərə dözüb mövqeyini qoruya biləcəkmi? Bu suala, türk qardaşlarımız demiş "net" cavab vermək hələlik çətindir.

Rüstəm KAMAL,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın xarici siyasətinin uğurları

ABŞ və BMT-dən sülh danışıqlarına birmənalı dəstək

Beynəlxalq birlik Əbu-Dabi görüşünü dayanıqlı sülhə gedən yolda ciddi irəliləyiş kimi dəyərləndirir

İyulun 10-da Azərbaycan və Ermənistan liderlərinin Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində (BƏƏ) geniş tərkibdə, vəsi-təcişiz görüşü müzakirə mövzusu olaraq qalır. Çünki konstruktiv keçən görüşdə sülh gündəliyinin mühüm istiqamətləri - sərhədlərin delimitasiyası, Zəngəzur dəhlizinin açılması və inkişafı, sülh sazişinin paraflanması ilə bağlı çox ciddi və məzmunlu müzakirələr aparılıb.

Hər iki ölkədə aparılan danışıqlar, əldə edilən razılaşmalar müsbət qiymətləndirilib. Təbii ki, liderlərin görüşünə beynəlxalq ictimaiyyətin də marağı yüksək idi. Vaxtı ilə sülh müqaviləsinin bağlanması üçün vəsi-təcişiz görüşü müzakirə mövzusu olaraq qalır. Çünki konstruktiv keçən görüşdə sülh gündəliyinin mühüm istiqamətləri - sərhədlərin delimitasiyası, Zəngəzur dəhlizinin açılması və inkişafı, sülh sazişinin paraflanması ilə bağlı çox ciddi və məzmunlu müzakirələr aparılıb.

Hər iki ölkədə aparılan danışıqlar, əldə edilən razılaşmalar müsbət qiymətləndirilib. Təbii ki, liderlərin görüşünə beynəlxalq ictimaiyyətin də marağı yüksək idi. Vaxtı ilə sülh müqaviləsinin bağlanması üçün vəsi-təcişiz görüşü müzakirə mövzusu olaraq qalır. Çünki konstruktiv keçən görüşdə sülh gündəliyinin mühüm istiqamətləri - sərhədlərin delimitasiyası, Zəngəzur dəhlizinin açılması və inkişafı, sülh sazişinin paraflanması ilə bağlı çox ciddi və məzmunlu müzakirələr aparılıb.

Hər iki ölkədə aparılan danışıqlar, əldə edilən razılaşmalar müsbət qiymətləndirilib. Təbii ki, liderlərin görüşünə beynəlxalq ictimaiyyətin də marağı yüksək idi. Vaxtı ilə sülh müqaviləsinin bağlanması üçün vəsi-təcişiz görüşü müzakirə mövzusu olaraq qalır. Çünki konstruktiv keçən görüşdə sülh gündəliyinin mühüm istiqamətləri - sərhədlərin delimitasiyası, Zəngəzur dəhlizinin açılması və inkişafı, sülh sazişinin paraflanması ilə bağlı çox ciddi və məzmunlu müzakirələr aparılıb.

ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilən son görüş bölgədə dayanıqlı sülhə gedən yolda ciddi irəliləyiş kimi dəyərləndirilir. "İyulun 10-da Əbu-Dabidə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında keçirilən görüş mart ayında iki ölkə arasında sülh müqaviləsi üzrə əldə olunan razılığın möhkəmləndirilməsi istiqamətində atılmış addım kimi dəyərləndirilə bilər". Onun fikrincə, Antonio Quterreş iki ölkə arasında müsbət yöndə davam edən prosesləri çox yaxından izləyir: "Uzun müddət gərginlik yaşamış iki ölkə arasında bu dialoqu alqışlayırıq. Mart ayında sülh

müqaviləsi üzrə əldə olunan razılığı xatırlayırıq və bunun çox müsbət bir inkişaf olduğunu düşünürük. Bu görüş sülh müqaviləsi üzrə əldə olunan razılığın möhkəmləndirilməsi istiqamətində atılmış addım kimi dəyərləndirilə bilər". Onun fikrincə, Antonio Quterreş iki ölkə arasında müsbət yöndə davam edən prosesləri çox yaxından izləyir: "Uzun müddət gərginlik yaşamış iki ölkə arasında bu dialoqu alqışlayırıq. Mart ayında sülh

ABŞ Dövlət Departamenti-nin mətbuat katibi Temmi Bryus isə keçirdiyi mətbuat konfransında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan arasında Əbu-Dabidə keçirilən görüşlə bağlı sualı cavablandırarkən deyib ki, ABŞ Azərbaycan və Ermənistanın sülh istəklərini dəstəkləyir: "Biz Cənubi

Qafqazda sülhün və sabitliyin təşviqi üzrə səyləri dəstəkləyirik. Vaşinqton müvafiq KİV-in məlumatlarını izləyir. Hazırda xəbər verəcək əlavə məlumatımız yoxdur".

Amerika Birləşmiş Ştatları da prosesləri yaxından izlədiyini bəyan etməklə proseslərdən heç bir halda kənarda qalmaq istəmədiyini və maraqlı olduğunu açıq şəkildə ifadə etməyə çalışır. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, beynəlxalq birlik iki ölkə arasındakı sülh danışıqlarını yüksək qiymətləndirir. Əbu-Dabi görüşü dayanıqlı sülhə gedən yolda ciddi irəliləyiş kimi dəyərləndirilir.

Rəşad BAXŞƏLİYEV,
"Azərbaycan"

Beynəlxalq nüfuzun təzahürü

Son 40 gündə Azərbaycan və onun vətəndaşları 6 beynəlxalq səviyyəli seçkidə qaliblər

Prezident İlham Əliyevin respublikamızda həyata keçirdiyi uğurlu və hərtərəfli inkişaf strategiyasının təzahürüdür ki, bu gün Azərbaycan beynəlxalq arenada mühüm aktora çevrilib. Mötəbər beynəlxalq qurumlarda uğurla təmsil olunan Azərbaycan bu təşkilatlarda sadəcə öz dövlət kimi təmsil olunmur, həmçinin global əhəmiyyətli qərarların qəbulunda və icrasında birbaşa iştirak edir. Ölkəmiz dünyada baş verən siyasi, iqtisadi, təbii kataklizmlərin aradan qaldırılması üçün mühüm təşəbbüslərlə çıxış edir və bu istiqamətdə uğurlu nəticələrin əldə olunması üçün bütün səylərini səfərbər edir.

Uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətin nəticəsi

120 ölkə arasında səmərəli əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulmasında mühüm siyasi platforma olan Qoşulmama Hərəkatı Azərbaycanın sədrliyi zamanı özünün ən uğurlu və effektiv dövrünü yaşadı. COVID-19 pandemiyasının başlamasından dərhal sonra Qoşulmama Hərəkatı bu beləyə qarşı global səyləri səfərbər etmək təşəbbüsü ilə çıxış etdi. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə QH-nin Azərbaycan sədrliyi tərəfindən əvvəlcə BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasında, daha sonra isə BMT Baş Assambleyasında "COVID-19 əleyhinə peyvəndlərə bərabər, məqbul qiymətə, vaxtında və universal əlçatanlığın təmin edilməsi" adlı qətnamə layihələrinin irəli sürülməsi və qəbul edilməsi beynəlxalq əhəmiyyətli nailiyyətlərdir.

Eyni zamanda ölkəmiz pandemiya dövründə 100-ə yaxın ölkəyə yardım əli uzadaraq humanitar kömək etdi.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) Azərbaycanın "yaşıl gündəliyi" əsasında reallaşan və təsirli qərarların qəbul olunduğu iqlim konfransı kimi tarixə düşdü. COP29 çərçivəsində Bakı Maliyyə Məqsədi (BMG) barədə razılıq əldə olundu, Paris Sazişinin 6-cı maddəsi tam şəkildə işlək vəziyyətə gətirildi, İtki və Zərər Fondu institutlaşdırıldı, Bakı Adaptasiya Yol Xəritəsi yaradıldı. Bütün bunları və beynəlxalq konfransda qəbul olunan digər vacib qərarları iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə dönüş nöqtəsi adlandırsaq, heç də yanlımırıq.

Hazırda dünyanın dörd bir yanında münasibətlər, müharibələr gedir. Belə bir

şəraitdə son beş ildə regionda reallıqları dəyişdirərək bölgədə dayanıqlı sülh üçün mühüm zəmin yaradan Azərbaycanın davam edən münasibətlərin dialoqu yolu ilə çözmünü dəstəkləməsi faktıdır.

Nüfuzu Cənubi Qafqaz sərhədlərini çoxdan aşaraq dünya səviyyəsinə çıxan Azərbaycanla bu gün hərtərəfli əlaqələr qurmaqda maraqlı olan ölkələrin sayının durmadan artması da dövlətimiz tərəfindən həyata keçirilən uzaqgörən və məqsədyönlü siyasətin nəticəsidir. Etibarlı, güvənli ölkə olaraq dünyada etimad qazanan Azərbaycanın daim beynəlxalq hüquq dəstəkləməsi, haqqın müdafiəsi olması, yeni və ədalətli dünya nizamının qurulması istiqamətində gördüyü işlər xüsusi təqdirə layiqdir.

Azərbaycanın təmsilçisi ICDO Baş katibi seçilib

Beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən Azərbaycana artan etimadın bariz göstəricisidir ki, son 40 gün ərzində beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində keçirilmiş və Azərbaycan Respublikası və onun vətəndaşlarının namizəd olduğu 6 seçkidən hamısında qələbə qazanılıb.

Bununla bağlı Xarici İşlər Nazirliyindən bildirilib ki, Azərbaycan Respublikası və onun vətəndaşları aşağıda göstərilən beynəlxalq səviyyəli seçkilərdə qaliblər:

- *BMT-nin Məskunlaşma Proqramının İcraıyyə Şurası (2025-2029-cu illər üzrə),*
- *BMT Turizmin İcraıyyə Şurası (2025-2029-cu illər üzrə),*
- *UNESCO-nun Mədəni Özünüifadə Müxtəlifliyinin Qorunması və Təşviqi üzrə Komitə (2025-2029-cu illər üzrə),*
- *BMT-nin Əməkçi Miqrantlar üzrə Komitəsinin üzvlüyü (2026-2029-cu illər üzrə),*

- *BMT-nin Ətraf Mühit Proqramının Daimi Nümayəndələr Komitəsinə sədrlik,*

- *Beynəlxalq Mülki Müdafiə Təşkilatının Baş Katibi.*

10 iyul 2025-ci il tarixində Bakı şəhərində keçirilən Beynəlxalq Mülki Müdafiə Təşkilatının (ICDO) Baş Assambleyasının 3-cü növbədənəkar sessiyası çərçivəsində Əbu-Dabidə keçirilən görüşlə bağlı sualı cavablandırarkən deyib ki, ABŞ Azərbaycan və Ermənistanın sülh istəklərini dəstəkləyir: "Biz Cənubi

Mülki müdafiə sahəsində yeganə hökumətlərarası təşkilat olan ICDO-nun əsas vəzifəsi təbii və texnogen fəlakətlər zamanı əhəlinin mühafizəsini və ona yardım, bu fəlakətlərin nəticələrinin aradan qaldırılması ilə məşğul olan strukturların imkanlarının gücləndirilməsi və bu sahədə beynəlxalq əməkdaşlığın təşviq edilməsinə ibarətdir.

ICDO Baş katibi təşkilatın ən ali vəzifəsi olmaqla, onu beynəlxalq müstəvidə təmsil etmək, struktur vahidlərinə rəhbərlik etmək, katibliyin funksionallığını təmin etmək və digər əhəmiyyətli sahələrdə məsuldur.

Azərbaycan 1993-cü ildən Beynəlxalq Mülki Müdafiə Təşkilatının üzvüdür. 2023-cü ilin may ayında Prezident İlham Əliyev Beynəlxalq Mülki Müdafiə Təşkilatının keçmiş Baş katibi Njupuo Yap Mariatunu qəbul edən zaman xanım vurğulamışdı ki, Azərbaycan mülki müdafiə ilə bağlı məsələlərin təşviqi məqsədi daşıyan təşəbbüslərdə fəal iştirak edən ölkələrdən biridir və təşkilatın potensialının gücləndirilməsi proqramları çərçivəsində əməkdaşlığa töhfə verir.

Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində keçirilmiş seçkilərdə ard-arda qazanılan qələbələr, eləcə də ICDO kimi mülki müdafiə sahəsində yeganə hökumətlərarası təşkilat olan mötəbər quruma Azərbaycan təmsilçisinin ilk dəfə olaraq Baş katib vəzifəsinə seçilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edən məsələdir.

Bütün bunlar Azərbaycanın beynəlxalq təşəbbüslərdəki mühüm rolunu bir daha təsdiqləyir.

Yasəmən MUSAİYEV,
"Azərbaycan"

Geniş dəhlizlərə yol BTC-dən başlayır

Kəmərin tam sistem kimi istifadəyə verilməsindən 19 il keçir

Heydər Əliyev adına Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) əsas ixrac neft kəməri tam sistem kimi 2006-cı il iyulun 13-də istifadəyə verildi. Bu münasibətlə Türkiyənin Ceyhan şəhərində təntənəli mərasim keçirildi. Tədbirdə kəmərin keçdiyi üç ölkənin - Azərbaycanın, Gürcüstanın və Türkiyənin dövlət başçıları iştirak etdilər.

Bir qədər irəliyə dönərək qeyd edək ki, kəməre ilk neft 2005-ci il mayın 25-də Bakı yaxınlığındakı Səngəçal terminalından vurulmuşdu. Bu həmçinin BTC-nin Azərbaycan hissəsinin istifadəyə verilməsi demək idi. Bakıda və Səngəçaldə bu münasibətlə keçirilən tədbirlərdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə yanaşı, Türkiyənin, Gürcüstanın və Qazaxıstanın dövlət başçıları da iştirak etmişdilər. Xəttin Gürcüstan hissəsi isə həmin il oktyabrın 12-də Qardabani rayonunun nasos stansiyasından fəaliyyətə başlamışdı.

BTC-nin daşıdığı neft "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri" yatağından çıxarılan neft idi. Neft Ceyhana 2006-cı il mayın 28-də çatmışdı və bu münasibətlə Prezident İlham Əliyev Azərbaycan xalqını təbrik etmişdi. Azərbaycan nefti ilə yüklənmiş ilk tanker isə dünya bazarlarına həmin il iyunun 4-də yola salınmışdı.

BTC öz marşrutu boyu 1768 kilometr məsafə qət edir. Xəttin Azərbaycanda yolu 443, Gürcüstanda 249 və Türkiyədə 1076 kilometrdir. Kəməre ölkəmizdə 13 rayondan - Qaradağ, Abşeron, Hacıqabul, Ağsu, Kürdəmir, Ucar, Ağdaş, Yevlax, Coranboy, Samux, Şəmkir, Tovuz və Ağstafadan sonrakı yolunda - Gürcüstanda və Türkiyədə isə daha onlarla şəhər və kənddən keçir.

BTC üçüncü minilliyin nəhəng mühəndis qurğusudur. Bu xəttin yerin altı ilə uzanan borulardan başqa bir sıra özəmətli yerüstü qurğuları, o cümlədən 8 nasos stansiyası var. Səngəçaldakı baş nasos stansiyadan sonra ikinci stansiya yenə də Azərbaycanın ərazisində - Yevlaxda yerləşir. İki stansiya Gürcüstanda, dördü isə Türkiyədədir.

Xəttin gündəlik ötürücülük gücü 1,2 milyon barel təşkil edir. Keçdiyi ərazilərin coğrafiyasından asılı olaraq BTC 46, 42 və 34 düymlik borulardan çəkilir.

Kəmərin keçdiyi uzun yol boyu yerləşən çoxsaylı bölgələrin coğrafiyası heç də eyni deyil. Belə ki, BTC öz marşrutunda bir neçə dağ silsiləsini aşır və 2830 metr yüksəkliyə qalxır. Eləcə də 3000 yol, dəmir yolu, yeraltı və yerüstü kommunikasiya xətti, eni 500 metrə çatan Ceyhan çayının keçidi də daxil olmaqla 1500-dən artıq su hövzəsi ilə kəsişir. Ceyhana yaxınlıqda isə yenidən dəniz səviyyəsinə enir. Bütün bunlara baxmayaraq BTC

artıq 19 ildir ilin bütün fəasillərində eyni əhəmdarlıqla işləyir. Bu isə o deməkdir ki, kəməre mükəmməl inşa edilib və etibarlı idarə olunur. Məsələn, boruların necə möhkəm izolyasiya olunduğunu xatırladaq. Hətta iki il əvvəl Türkiyədə baş verən dəhşətli zəlzələ zamanı kəmərin təbii fəlakət zonasından keçən hissəsinə heç bir zərər dəymədi ki, bu da onun möhkəmliyindən və möhtəşəmliyindən xəbər verən faktıdır.

Göründüyü kimi, BTC-nin salınması qısa olsa da, zəngindir. Keçən əsrin 90-cı illərinin ikinci yarısında "Əsrin müqaviləsi" çərçivəsində neft hasilatı artıqda mövcud olan Bakı-Supsa və Bakı-Novorossiysk kəmərlərindən əlavə daha böyük bir ixrac marşrutuna ehtiyac yaranırdı. Belə bir şəraitdə BTC-nin çəkilişi ideyası irəli sürüldü. 1998-ci ildə Ankarada kəmərin inşa edilməsi haqqında bəyannamə, 1999-cu ildə İstanbulda ATƏT-in zirvə görüşü zamanı isə xəttin çəkilişi ilə bağlı saziş imzalandı. Saziş Azərbaycanın, Gürcüstanın, Türkiyənin, Qazaxıstanın və Amerika Birləşmiş Ştatlarının oxvaxtı prezidentlərinin imzaları ilə təsdiqləndi.

BTC-nin reallaşması Ulu Öndər Heydər Əliyevin söyi, mübarizəsi və dünyadakı siyasi nüfuzu sayəsində mümkün olmuşdur. Müəllifi Ümummilli Lider Heydər Əliyev olan bu layihə yeni meqalayihələrə yol açmışdır. Başqa sözlə, Prezident İlham Əliyev Bakı-Tbilisi-Ceyhandan başlanan yolu geniş dəhlizlərə qovuşdurmuşdur. Dövlətimizin başçısı BTC-nin çəkilişini tarixi hadisə kimi dəyərləndirərək demişdir: "Əgər o kəməre olmasaydı, Azərbaycan öz neft və ondan sonra qaz potensialını dünya bazarlarına çatdıra bilməzdi. Beləliklə, dəhliz yaradıldı. Xəzər dənizi-Qara dəniz-Aralıq dənizi əməkdaşlıq formatı formalaşmışdır. Xəzər dənizini Aralıq dənizi ilə birləşdirən Bakı-Tbilisi-Ceyhan bu gün uğurla fəaliyyət göstərir və başqa ölkələrə də xidmət edir. Dəhliz formalaşandan sonra əlbəttə ki, Azərbaycan öz tranzit rolunu oynamağa başlamışdır. Bu gün biz qeyd edə bilirik ki, artıq Azərbaycan öz coğrafi vəziyyətinə, logistika imkanlarından tam şəkildə istifadə edir".

Xatırladaq ki, BTC əsas ixrac boru kəməri hazırda Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Azəri-Çıraq-Günəşli" (AÇG) yataqlarının neftini və "Şahdəniz"-dən çıxarılan kondensatı daşıyır. Bundan əlavə, BTC Xəzərin digər regional xam neft və kondensat həcmələrini (Qazaxıstan və Türkmənistan, SOCAR-ın AÇG-dən kənar hasilat həcməri) də nəql edir.

BTC-nin idarəedici BP şirkətinin məlumatına görə, istismara verildəndən 2025-ci ilin birinci rübünün sonunadək bu boru kəməri vasitəsilə ümumilikdə təqribən 598 milyon ton (4,5 milyard barel) xam neft nəql edilib və Ceyhanda 5932 tankere yüklənərək dünya bazarlarına göndərilib.

Flora SADIQLI,
"Azərbaycan"

Demokratiyanın iki üzü - ədalətin ikili standartı

Azərbaycan Mətbuat Şurası beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət ünvanlayıb

Azərbaycan Mətbuat Şurası beynəlxalq ictimaiyyətə müraciət ünvanlayıb. AZƏRTAC mü-raciəti təqdim edir.

"Son illər Rusiya Federasiyası xarici siyasətdə təsir aləti kimi mediadan daha fəal istifadə edir. İnformasiya fəaliyyəti pərdəsi altında ictimai rəyin formalaşdırılması və suveren dövlətlərdə siyasi vəziyyətin sabitliyinin pozulmasına yönəlməmiş genişmiqyaslı kampaniyalar aparılır. Başqa ölkələrin daxili işlərinə müdaxilə olan belə hərəkətlər yerli ictimai institutların fəaliyyətini pozur və hakimiyyətlərə etimadın səviyyəsini azaldır. Bu praktikada Rusiyanın "Sputnik" agentliyinin və onun əməkdaşlarının fəaliyyətində özünü daha çox büruzə verir.

Rusiya Jurnalistlər İttifaqının "Sputnik Azərbaycan" agentliyinin əməkdaşlarının həbsi ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlara, jurnalist və hüquq müdafiəsi assosiasiyalarına ünvanlanan məktubuna cavab olaraq, hadisələrin obyektiv mənzərəsini beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmağı vacib hesab edirik.

Əvvəla, məktubda faktlar kobud şəkildə təhrif edilir ki, bu da beynəlxalq ictimai rəyi aşkar surətdə manipulyasiya etmək cəhdindən xəbər verir. Açıq məktubda yer alan ifadələrin əksinə olaraq, "Sputnik Azərbaycan"-ın rəhbəri İqor Kartavix və böyük redaktor Yevgeni Belousovin saxlanılmasının onların jurnalistika sahəsində peşə vəzifələrini yerinə yetirmələri ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Xüsusi vurğulanırdır ki, həmin şəxslər Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidməti (FTX) ilə əməkdaşlıq ediblər və jurnalist fəaliyyəti ilə bağlı olmayan tapşırıqları yerinə yetirmək məqsədilə Azərbaycanda olublar. Bu baxımdan onların saxlanılmasını mövcud qanunvericiliyə tam uyğun və qanuni müstəvidə həyata keçirilən hüquqi tədbirdir.

Vəziyyəti daha dolğun şəkildə başa düşmək üçün diqqəti bir fakta cəlb etmək istərdik. "Sputnik Azərbaycan"-a əvvəllər bir neçə il Rusiya xüsusi xidmət orqanlarının kar-yera zabiti, Baş Kəşfiyyat İdarəsi (QRU) ilə sıx bağlı olan Vitali Denisov rəhbərlik edib.

Bundan əvvəl o, "Sputnik Cənubi Osetiya" agentliyinə, daha sonra isə "Sputnik Moldova"-ya başçılıq edib. O, bu vəzifələrdə Rusiya xüsusi xidmət orqanlarının maraqları naminə həmin regionların media resurslarından yararlanaraq, Kremlin gündəliyinin təbliği-nə yönəlməmiş informasiya və təbliğat kampaniyalarına rəhbərlik edib.

Təxribat fəaliyyətinə görə Denisov Azərbaycandan və Moldovadan qovulub, bu isə bir daha təsdiq edir ki, cəmiyyəti məlumatlandırmaqdan uzaq olan vəzifələr çox vaxt jurnalist fəaliyyəti adı altında həyata keçirilir. Söhbət onları qəbul edən ölkələrin milli təhlükəsizliyinə təhdid yaradan əlaqələndirilmiş təsir və müdaxilə cəhdlərindən gedir.

"Sputnik" kimi psevdome-dia strukturlarından alət kimi istifadə edən xüsusi xidmət or-qanlarının bu cür iş üsulları su-verən dövlətlərdə vəziyyətin sabitliyini pozmağa yönəlməmiş daha geniş hibrid strategiyanın bir hissəsidir. Bu, Avropa Şu-rası, Avropa Parlamenti, "EuvsDisinfo" və EDMO ki-mi aparıcı təşkilatların beynəlxalq hesabatlarında öz təsdiqi-ni tapır. Onlar "Sputnik"-in sadəcə bir xəbər agentliyi deyil, digər ölkələrin daxili siyasi proseslərinə müdaxiləyə yönəlməmiş Rusiya dezinformasiya kampaniyasının əsas aləti ol-duğunu qeyd edirlər.

Bu baxımdan "Sputnik"-in fəaliyyətinə beynəlxalq ictimaiyyətin reaksiyası tamamilə təbii-dir: agentliyin fəaliyyəti 32 ölkədə, o cümlədən Avropa İttifaqının 27 dövlətinin hamı-sında, həmçinin Ukrayna, Bö-yük Britaniya, Kanada, İsveçrə və Avstraliyada rəsmi olaraq qadağan edilib və ya bloklanıb. Rusiya Jurnalistlər İttifa-qının öz ölkəsi daxilində jurn-alistlərin təqib edilməsi və söz azadlığının məhdudlaşdırılması problemləri ilə ciddi məşğul olmaq əvəzinə, əslin-də bu aktual məsələləri lazımi diqqətdən kənarda qoyması dərin çətinlik doğurur. Müst-qil media nümayəndələrinin çoxsaylı həbsləri, onlara sis-temli təzyiqlər ictimai-siyasi diskursun son həddindədir.

1992-ci ildən bəri Rusiya-da 50-dən çox jurnalistin öldürüldüyü barədə beynəlxalq jurnalistlərin məlumatları da və-ziyyətin nə qədər ciddi oldu-

ğunu təsdiqləyir. Eyni zaman-da bunun onların peşəkar fəa-liyyəti ilə bağlı olduğuna dair əsaslı şübhələr var. Üstəlik, 2019-cu ildən 2024-cü ilə qə-dər ölkədə ən azı 26 jurnalis-tin saxlanılması və həbs olun-ması söz azadlığı və müstəqil jurnalistika sahəsində sistemli problemlərin davam etdiyini əyani şəkildə nümayiş etdirir. Beynəlxalq insan haqları təş-kiatlarının hesabatlarında mü-təmadi olaraq Rusiyada müst-qil jurnalistikanın genişmiq-yaslı azalması qeyd olunur və ekspertlər təxminən 60-70 faiz rəqəmlərə istinad edirlər. Ox-sar noticələrə mötəbər mə-nələrin materiallarında da isti-nad edilir ki, bu da ölkədə söz azadlığının boğulması istiq-a-motində sistemli və köklü ten-densiyanın olduğunu göstərir.

Beləliklə, Yuri Şçekoçixin, Anna Politkovskayanın, Pavel Şeremetin, Pavel Xlebnikovun və bir çox başqa tanınmış jurn-alistlərin səs-küylü qəti ilə bağlı məsələlər hələ də siyasi motivlərə görə açılmamış qa-lır. Rusiyanın Ukraynaya qarşı hərbi kampaniyası başlayan-dan sonra media üzərində sen-zura xeyli güclənib, istənilən alternativ mövqə fəal şəkildə yatırılır, öz fikirlərini bildir-məyə çalışan jurnalistlər təqib olunur və həbs edilir.

Yuxarıda qeyd edilən fak-tlara baxmayaraq, Rusiya Jurn-alistlər İttifaqı öz ölkəsində real risklərə məruz qalan müst-qil jurnalistlərin mədafiəsin-də eyni əznəkarlıq nümayiş et-dirmək əvəzinə, cəsarətlə şübhəli bilinənləri dəstəklə-məyə üstünlük verir.

Rusiya Federal Təhlükə-sizlik Xidmətinin filialından başqa bir şey olmayan "Sput-nik Azərbaycan" agentliyinin əməkdaşlarının saxlanılması ilə bağlı yaranmış vəziyyətdə beynəlxalq jurnalist və hüquq müdafiə təşkilatları, ilk növbədə, Rusiya Jurnalistlər İtti-fağının təmsil etdiyi guya müstəqil jurnalist təşkilatları-nın xüsusi xidmət orqanları ilə əlaqəsi, onların siyasi təsir və informasiya manipulyasiyası vasitəsinə çevrildiyi barədə düşünməlidir.

Biz beynəlxalq jurnalist və insan haqları təşkilatlarını bu cür informasiya təxribatına adekvat reaksiya verməyə və mediadan siyasi məqsədlər üçün istifadəni qətiyyətlə pisləməyə çağırırıq".

32 ölkədə "Sputnik" agentliyinin fəaliyyəti rəsmi qadağan edilib

Rusiyanın Jurnalistlər İttifaqının beynəlxalq insan haqları təşkilatlarına müraciəti əsassızdır

"Rusiya Jurnalistlər İttifaqının "Sputnik Azərbaycan" agentliyi, əslində, özü bir agent şəbəkəsidir və Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin bir orqanı kimi fəaliyyət göstərir. Buna başqa ad vermək olmaz, çünki Azərbaycanda bu qurumun fəaliyyətini həyata keçirən rəhbər şəxslər özləri əvvəllər də, indi də federal təhlükəsizlik xidməti ilə birləşə əlaqəsi olan, bu sistemdə çalışan insanlar olublar".

Bu fikirləri səsləndirən Milli Məclisin deputatı Elman Nəsirov qəzetimizə açıqlamasında bildirib ki, həmin şəxslər Azərbaycanda bu quruma rəhbərlik ediblər. Bu, beynəlxalq hüquq norma və prinsiplərinin pozulması, ölkələrin işlərinə birləşə müdaxilə etməkdir: "Sputnik Azərbaycan" agentliyinin rəhbər vəzifəli şəxslərinin və digər əməkdaşlarının Azərbaycanda saxlanılması və onların hərəkətlərinə hüquqi müstəvidə qiymət

verilməsi heç bir halda dövlətimizin jurnalistikaya və jurnalistlərə təzyiqli kimi qiymətləndirilə bilməz. Bu tamamilə fərqli məsələdir. Azərbaycanda söz, mətbuat azadlığı mövcuddur və Azərbaycan ilə Rusiya arasında ki strateji əlaqələr də şortlən-dirən əlamətlərdən biri bu sferada əməkdaşlıqdır. İndiki halda söhbət "Sputnik Azərbaycan"-ın rəhbərliyinin və əməkdaşlarının casusluq, agentlik funksiyasını həyata keçirməsi ilə bağlıdır. Bu

halda Azərbaycanın aidıyyoti hüquq-mühafizə, təhlükəsizlik orqanları adekvat addım atıblar. Bu məsələ artıq məhkəmə pred-metinə çevrilib".

Deputat qeyd edib ki, Azərbaycanın atdığı bu addı-ma dünyada təəccüblənmirlər və bunu beynəlxalq ictimai-yyət də normal qəbul edir. Ru-siyanın Jurnalistlər İttifaqı və

digər qurumları beynəlxalq in-san hüquqları təşkilatlarına, agentliklərinə müraciət et-sə-lər də, Azərbaycanın adını lə-kələməyə çalışsalar da, həqi-qət başqa şey deyir. Bu gün bu qurumun ayrı-ayrı ölkələrdə, daha dəqiq desək, 32 ölkədə fəaliyyəti qadağan edilib. Av-ropa İttifaqının bütün ölkə-lərində fəaliyyəti dayandırılıb. Görünür ki, onlar jurnalistika-ya heç bir aidıyyoti olmayan məsələlərlə, Rusiya Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin ma-raqlarına uyğun fəaliyyətdə məşğul olublar və nəticə göz qabağındadır.

Deputat hesab edir ki Ru-siyanın bu məsələdə hay-küy kampaniyasına start ver-məsi, Azərbaycanı jurnalistikaya hü-cumda, insan hüquqlarına qarşı

qəsdde ittiham etməsi absurd-dur. Bu halda bütün məsuliyyət qarşı tərəfin üzərinə düşür. "Rusiyanın Jurnalistlər İtti-fa-qının məlum hadisə ilə bağlı bey-nəlxalq insan haqları təşkilatla-rına müraciəti əsassızdır. Bu-nunla bağlı artıq Azərbaycan Mətbuat Şurası boyanat yayıb və arqumentlərlə əsaslandırıb ki, ölkəmizdə saxlanılan "Sput-nik Azərbaycan"-ın "jurna-list"lərinin fəaliyyətinin jurna-listika ilə əlaqəsi yoxdur. Onlar casus fəaliyyəti göstəriblər. Özünə hörmət edən istənilən ölkə bu halda qanun çərçivəsində hansı addımlar atırsa, Azər-baycan da analoji addımları atıb", - deyir o bildirib.

Əsmər QARDAŞXANOVA,
"Azərbaycan"

Bəd niyyət baş tutmayanda...

Rusiya Jurnalistlər İttifaqının "açıq məktub"u "Sputnik"-in gizli məqsədlərini ört-basdır etməyə yönəlib

Mətbuatdan "uzaq vuran" artilleriya kimi istifadə etmək mürtəce dövlətlərin ən çox istifadə etdiyi üsuldur. Keçmiş Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsi zamanı ermənilər də mətbuatda hay-həşir salıb, dünya ictimaiyyətini çaşıdırıb, uydurduqları yalanın fonunda fikir formalaşdırıb, himayədarları vasitəsi ilə ölkəmizə təzyiq edib məkrli planlarını həyata keçirə biləcəklərini düşünürdülər.

Texnologiyanın inkişaf etdiyi, in-larə baxmayaraq, Rusiya Jurn-alistlər İttifaqı öz ölkəsində real risklərə məruz qalan müst-qil jurnalistlərin mədafiəsin-də eyni əznəkarlıq nümayiş et-dirmək əvəzinə, cəsarətlə şübhəli bilinənləri dəstəklə-məyə üstünlük verir.

Qanunların liberallaşdığı indiki vaxtda "azad söz", "demokratiya", "milli mədəniyyətin təbliği" kimi gə-lişigözlə sözlərlə maskalanıb, infor-masiya vasitəsi yaradıb müstəqil dövlətlərin daxili işlərinə müdaxilə et-mək də onların köhnə məzəzidir. Amma məsələ burasındadır ki, niyyət məkrli olanda "xoruzun quyruğu"-nu gizlətmək olmur. Necə ki, Rusiyanın "Sputnik" agentliyi və onun əmək-daşları əməllərini, fəaliyyətlərini gizlədə bilməyiblər.

Görünən kəndə bələdçi lazım deyil. Əslində "Sputnik Azərbaycan"-ın nə et-mək istədiyi Rusiya Federasiyasında bu işi planlaşdıranlara da, bundan öz məq-sədləri üçün istifadə edənlərə də, icra-çılara da gün kimi aydın idi. Adamlar "mərkəz"dən verilən konkret plan və proqram əsasında çalışırdılar. Və bu za-man onlar yəqin ki, bir gün "su çanağı-

nın suda sınacağı"ni əvvəlcədən düşün-məmiş deyildilər. Əslində "B" planını işə salmaq, yeni ölkəmiz əleyhinə daha çirkin kampaniya aparmaq, manipulya-siya etmək, rey formalaşdırmaq üçün onlara da elə bu lazım idi.

Rusiya Jurnalistlər İttifaqının "Sputnik Azərbaycan" agentliyinin əməkdaşlarının həbsi ilə əlaqədar bey-nəlxalq təşkilatlara, jurnalist və insan haqları birliklərinə ünvanladığı açıq məktubda kadrarxası fiqurların konkret olaraq adları çəkilməsə də, məqsədləri görünür. Bu, beynəlxalq ictimaiyyəti çaşıdırmaq, siyasi riyakarılığa bəraət qa-zandırmaqdır.

Məktub müəllifləri o qədər də sa-dələlvə və məlumatsız deyillər ki, "Sputnik Azərbaycan"-ın rəhbəri İqor Kartavix və baş redaktor Yevgeni Be-lousovin jurnalistika sahəsində peşə vəzifələrini yerinə yetirdiklərinə görə yox, Rusiya Federasiyasının Federal Təhlükəsizlik Xidməti (FTX) ilə əməkdaşlıq etdikləri üçün saxlanıldıqları bilməmiş olsunlar. Birmənalı qeyd etmək olar ki, həmin şəxslər FTX-nin tapşırıqlarını yerinə yetirmək üçün də-fərlərə Azərbaycanca gələrek adlıqları tapşırıqları icra etməyə çalışıblar. O sə-bəbdən onların əməlləri aidıyyatı or-qanlara konkret faktlarla dəqiq məlum

olduğu üçün mövcud qanunvericiliyi tam uyğun və qanun çərçivəsində hə-yata keçirilən hüquqi tədbirdir. Bundan savayı, Rusiya xüsusi xidmət orqanları-nın karyera zabiti, Baş Kəşfiyyat İdarə-si (QRU) ilə sıx əlaqədə olan, əvvəllər "Sputnik Cənubi Osetiya" agentliyinə, daha sonra isə "Sputnik Moldova"-ya rəhbərlik edən Vitali Denisovun "Sput-nik Azərbaycan"-a bir müddət rəhbərlik etməsi də işin nə yerdə olduğunu gös-tərir. Xatırladaq ki, fəaliyyət göstərdiyi regionlarda Rusiya xüsusi xidmət or-qanlarının maraqları naminə media re-surslarından istifadə edərək kremlyön-lü məlumat və təbliğat kampaniyaları-na rəhbərlik edən Denisov təxribatçılıq fəaliyyətinə görə Azərbaycandan və Moldovadan qovulub.

Sırr deyil ki, "Sputnik" kimi psev-dome-dia strukturlarından alət kimi is-tifadə edərək suveren dövlətlərdə sa-bitliyi pozmağa yönəlməmiş cəhd göstər-mək FR xüsusi xidmət orqanlarının iş üsulu, planlaşdırılmış hibrid strategi-yanın tərkib hissəsidir. Bu kimi faktlar Avropa Şurası, Avropa Parlamenti, EuvsDisinfo və EDMO kimi aparıcı

təşkilatların beynəlxalq hesabatlarında öz təsdiqini tapır. "Sputnik"-in sadəcə bir xəbər agentliyi deyil, digər ölkə-lərin daxili siyasi proseslərinə müdaxi-ləyə yönəlməmiş Rusiya dezinformasiya kampaniyasının əsas aləti olduğu xüs-susi olaraq qeyd edilir. Bu baxımdan beynəlxalq ictimaiyyətin "Sputnik"-in fəaliyyətinə reaksiyası tamamilə təbi-idir. Təsədüfi deyil ki, agentlik 32 ölkədə, o cümlədən Avropa İttifaqının bütün 27 dövlətində, həmçinin Ukray-na, Böyük Britaniya, Kanada, İsveçrə və Avstraliyada rəsmi olaraq qadağan edilib və ya bloklanıb.

Bu məqamda bir məsələni də xatır-latmaq yerinə düşər. Zamanında 27 mil-yard dollardan çox büdcə ilə USAID ən böyük rəsmi yardım agentliklərindən biri hesab olunurdu. Azərbaycan hələ Donald Tramp hakimiyyətdə gəlməmiş-dən əvvəl USAID-in ölkəmizdə fəali-yyət göstərməsi üçün hüquqi əsasın ol-madığı və fəaliyyətinin dayandırılması barədə ABŞ rəsmilərinə qəti mövqə bildirilmişdir. Bu faktı qeyd etməkdə məqsədimiz odur ki, Azərbaycan müst-qil siyasət yürüdən suveren dövlətdir. Öz ərazisində xalqımızın və dövlətimiz-in maraqlarına zidd olan hər hansı pla-nın və proqramın həyata keçirilməsinə qəti imkan verməyib, bundan sonra da verməyəcək. Bunu görək Rusiya Fede-rasiyasının ölkəmizdə casus şəbəkəsi yaratmaq istəyənlər vaxtında anlamış olayırlar.

Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"

Ermənistan azərbaycanlıların öz dədə-ba-ba yurdlarına qayıtmaq hüququna hö-rmətlə yanaşmalıdır. Bu, bölgədə sülhün, bərarşığın və insan hüquqlarının bərqərar olması üçün vacib şərtidir.

Keçən əsrin əvvəllərindən başlayaraq Qərbi Azər-baycandan, yeni bölgəvəklərin qeyri-qanuni yaratdığı indiki Ermənistan ərazisindən yüz minlərlə azər-baycanlının zorla çıxarılması və mərhələli şəkildə etnik tə-mizləməyə məruz qalması tarixdə də, ictimaiyyətə də yaxşı məlumdur. İlk deportasiya 1905-1920-ci illər ki-mi tarixə düşüb. Qərbi azərbaycanlıların öz torpaqları-nı tərk etməyə məcbur edilmələrinin ikinci mərhələsi isə 1948-1953-cü illərdə baş verib. Nəinki, İrəvan ermə-niləri, eləcə də Qarabağ erməniləri Cənubi Qafqaz köçürüldükləri gündən yalnız işğalçılıq ruhu ilə ya-şayıblar. "Denizdən dənizə" xülyası ilə yaşayan ermə-nilər əlavə ərazilər işğal etmək məqsədilə qərbi azər-baycanlıları dədə-babalarının min illərlə yaşıdıqları yurdlarından kütləvi şəkildə qovublar, mal- qaralarını, mülklərini, ev əşyalarını qarət ediblər və sairə. Bu azı-mıx kimi qərbi azərbaycanlıları məqsədli şəkildə dövlət səviyyəsində deportasiya ediblər. Həmin döşətili deportasiyaların və zorla qovulmanın sonuncusu 1988-1989-cu illər əhatə edib və Ermənistan ərazisində bir nəfər belə azərbaycanlı qalmayıb. Bu ərazilərdə xalqı-mızın mədəniyyəti, şəxsiyyəti tapdalanmış, qədim ta-rixi-mədəni, dini-mədəni irsi, o cümlədən abidələr, məscidlər, qəbiristanlıqlar məhv edilməmişdir. Tarixi ədalət bu insanların öz vətənlərinə dinc və təhlükəsiz qayıdışının təmin olunmasını tələb edir. Əslində bu tə-ləb çox haqlıdır, ədalətlidir və beynəlxalq hüquq prin-siplərinə, tarixi gerçəkliklərə söykənir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qərbi azər-baycanlıların indiki Ermənistanda, öz ata-baba yurdlarına qa-yıtməsi ilə bağlı ardıcıl siyasət yeridir. Tarixi faktlara,

Qərbi azərbaycanlılar qanuni haqlarını tələb edirlər

həqiqətlərə, beynəlxalq hüquqa əsaslanan haqlı tələb-lər irəli sürür. Ermənistanın deportasiya, etnik təmizlə-mə siyasətinə qarşı Azərbaycan dövləti ortaya kəskin siyasət qoyur. Beynəlxalq hüquq prinsiplərinə, rəsmi arxiv sənədlərinə və tarixi gerçəkliklərə söykənən bu tələbin həyata keçirilməsi üçün ardıcıl addımlar atır. Dövlətimizin başçısının beynəlxalq tədbirlərdə, jurna-listlər və ictimaiyyət nümayəndələri ilə görüşlərində qərbi azərbaycanlıların qayıdış məsələsini daim gün-dəmdə saxlaması, bu məsələyə beynəlxalq aləmin diq-qətinin cəlb edilməsi ictimai rəydə rəğbət doğurur.

Tarixi gerçəklikdir ki, keçən əsrdə üç dəfə Azərbaycan xalqını öz ata-baba yurdu olan Qərbi Azərbaycandan, indiki Ermənistandan zorla qovu-blar, deportasiya ediblər, etnik təmizləməyə məruz qoyublar. XIX əsrin əvvəllərindən köçürülərək Azərbaycan torpaqlarında yerləşdirilən ermənilərin bu ərazilərə gəlmə olması faktıdır, indi bunu dünya ictimaiyyəti də yaxşı bilir. Sovet dönməində bu ki-mi faktların açıqlanmasına imkan verilmirdisə, indi artıq bütün yazılarda, elmi kitablarda, məqalələrdə, siyasi mübarizədə, diplomatiyada bu məsələ əsas mövzudur və ərazilərin Azərbaycan xalqına məxs-us olduğu tarixi faktlarla diqqətə çatdırılır.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dəfələrlə boyan edib: "...Qərbi azərbaycanlıların öz tarixi də-də-baba torpaqlarına qayıtmaq hüququ tanınmalıdır. Azərbaycanlıların vaxtilə deportasiya edildikləri tari-xi yurdlarına qayıtmaq haqları var və bunu heç kəs inkar edə bilməz".

Prezidentin bu vacib məsələni beynəlxalq səvi-yədə gündəmə gətirməsi Ermənistanla və onun hava-darlarına da ciddi bir mesajdır: "Qərbi azərbaycanlı-ların beynəlxalq hüquq çərçivəsində öz tarixi yurdları-na qayıtməsi tələbinə dünya ictimaiyyəti ciddi dəstək verməlidir. Soydaşlarımızın Ermənistan tərəfindən tapdandırılmış hüquqlarının bərpə edilməsinə beynəlxalq aləm, beynəlxalq təşkilatlar biganə qalmamalıdır. Er-mənistandan qovulmuş azərbaycanlıların tarixi yurdlarına qayıdışının təmin olunması onların beynəlxalq hüquq çərçivəsində müəyyənlanmış haqlarıdır. Prezi-dentin də müraciəti beynəlxalq aləmə və Ermənistana bir mesajdır ki, azərbaycanlıların geri qayıdış hü-

ququ təmin edilməlidir. Hesab edirəm ki, Ermənistan və onun havadarları bu qayıdışın əleyhinə olmaqdansa, o insanların haqqını tanımalıdır".

Qərbi Azərbaycan İcməsi Ağsaqqallar Şurasının sədr müavini, Əməkdar elm xadimi, 1948-ci il de-portasiyasının iştirakçısı Vəqif Şadlinski müxbiri-mizə demişdir: "Azərbaycanlıların Qərbi Azər-baycandan kütləvi deportasiyasına əsl hüquqi-siyasi qiymət xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əli-yev tərəfindən verilmişdir. Ulu Öndərin "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindən, tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi su-rətdə deportasiyası haqqında" 1997-ci il 18 dekabr tarixli Fərmanı böyük elmi-siyasi, tarixi əhəmiyyə-tə malik sənəddir. Sənəddə qeyd edilir ki, keçmiş SSRİ Nazirlər Sovetinin müvafiq qərarlarına əsa-sən, Azərbaycan xalqına qarşı növbəti tarixi cinayət aktı olub. Təkcə bu cinayət aktının həyata keçiril-məsi noticəsində 150 mindən çox azərbaycanlı küt-ləvi şəkildə və zorakılıqla sürgünə məruz qalıb.

Bu 150 mindən çox azərbaycanlı arasında bizim ailədən, bizim nəslədən də çox adam var. Ailəmiz Vediden məcburən köçürüldəndə mənim səkkiz ya-şım var idi, hər şey indiki kimi yadımdadır. Deportasiyadan təxminən bir il əvvəl rayon rəhbərliyi hüquq-mühafizə orqanlarının iştirakı ilə evimizin yanısını ölimizdən alıb xarici ölkədən gətirilmiş erməni ailə-sinə verməmişdilər. Tək bizim yox, harada gözəgəlimli, həyat-bacası, şərəti yaxşı bir ev var idisə gəlmə er-məniləri həmin evlərə yerləşdirmişdilər ki, müvəq-

qəti, yaxın vaxtlarda onlar hökumət tərəfindən baş-qə ünvanda mənzillə təmin olunacaqlar. Sən demə, camaatı aldadırmışlar. Həç bir il çəkmədi. 1948-ci ilin qızmar yay günlərində köçəkək başlandı. Atam müə-lim işləyirdi, babamdan qalma mülkdən köçürüldəndə evdən bir igrə-sap da götürmədik, neymiz vardı, evi-mizdə yerləşdirilən o erməniyə qaldı. Deyirdilər əvə-zində kompensasiya verəcəyik, onu da vermədilər. Üç gün dəmir yolu vağzalında qalandan sonra vedilləri kənd təsərrüfatı yükləri daşıyan vaqonlara mindirib üzü Azərbaycanca sarı yola saldılar, iki günlük yolu bir aya gəldik. Camaat yolda nə əzab çəkdi, ölən də ol-du, xüsusən də qocalar, qarılar və uşaqlar, onu görən-lər, yadımda qalanlar yaxşı bilər...

İndiki Ermənistan Azərbaycanın ermənilərə veril-ən 9,8 min kvadratkilometr ərazisi üzərində qurulub, sonrakı işğallar noticəsində Ermənistanın ərazisi 28 min kvadratkilometrə çatdırılıb. Əvvəllər bir neçə dəfə o yerlərə baş çəkmişəm, minilliklər boyu forma-laşmış maddi-mədəni irsimiz məqsədyönlü şəkildə aparılan siyasət noticəsində məhv edilib. Tarixi abidə-lər dağıdılıb, toponimlər dəyişdirilib, qəbiristanlıqlar yerlə yeksan olunub, mədəniyyət nümunələrimiz sax-talaşdırılaraq başqa xalqlara aid edilib.

Əslində ermənilər, erməni hakimiyyəti Azər-baycan Prezidenti İlham Əliyevin, eləcə də beynəlxalq aləmin tələb və tövsiyələrinə əməl etməli, tarixi ger-çəyi nəzərə almaqla bu ərazilərin Azərbaycan xalqı-nın tarixi torpağı olduğunu etiraf edib biz azərbaycan-lı qaçqınları geri qaytarmalıdır. Bu, təkcə mənim yox, minlərlə Qərbi Azərbaycan torpaqlarından qo-vulmuş, didərgin salınmış, deportasiya olunmuş hom-yerlilərimin illərlə arzusunda olduğu istəkdir. Qərbi azərbaycanlılar halal haqlarını tələb edirlər".

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"

REGIONLAR

Sənədlər, faktlar, rəqəmlər

Erməni vandalizmini sübut edən kitabın Mingəçevirdə təqdimatı keçirilib

Mingəçevirdə "Qərbi Azərbaycan irsi: Ermənistanda azərbaycanlıların maddi-mədəni irsinin - qəbiristanlıqların sistemli qaydada dağıdılmasının nəticələri və beynəlxalq hüquqi məsuliyyətə dair hesabat və materiallar" kitabının I cildinin təqdimatı keçirilib.

Şəhər icra hakimiyyətinin və Qərbi Azərbaycan İcmasının təşkilatlığı ilə Mingəçevir Dövlət Universitetinin akt zalında keçirilən tədbirdə çıxış edən ŞİH-in başçısı, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru İlham İsmayilov qeyd edib ki, Azərbaycan xalqı ötən əsrdə bir neçə dəfə ermənilər tərə-

bi Azərbaycan İcması yaradılmışdır. İcma eyni zamanda "Azərbaycan Qaçqınlar Cəmiyyəti"nin hüquqi varisi kimi fəaliyyətə başlamışdır. 2022-ci il dekabr ayının 24-də Prezident İlham Əliyev icmanın inzibati binasında yaradılan şəraitlə tanış olmuş və bir qrup Qərbi Azərbaycandan

kitabın I cildi ərsəyə gəlmişdir. 5 cildəndən ibarət olması nəzərdə tutulan bu tədqiqatlar seriyasının I, II, III hesabatlarında Qərbi Azərbaycanda Ermənistan dövləti tərəfindən məqsədlə şəkildə dağıdılan azərbaycanlı qəbiristanlıqları, IV hesabatda Qərbi Azərbaycanda məhv edilən məscidlər, V hesabatda isə Qərbi Azərbaycanda dağıdılan və məhv edilən pirlər və türbələr haqqında məlumatlar öz əksini tapacaqdır. Bu təqdimat əsəri sanballı, elmi

təcürbi bazanı daha da zənginləşdirmişdir. "İrəvan xanlığı, Zəngəzur, Göyçə mahalı bizim tarixi torpaqlarımızdır. Biz azərbaycanlılar o torpaqlara qayıtmalıyıq və qayda-cəhəq". Bu gün Qərbi Azərbaycan İcmasının apardığı işlər Ulu Öndərin dediklərinin və cənab Prezidentin tapşırıqlarının həyata keçirildiyinin əyani göstəricisidir".

Qərbi Azərbaycan irsindən bəhs edən kitab böyük monumental bir tədqiqat əsəridir. 896 səhifədən ibarət olan kitabın hər bir vərəqi elmi tarixi faktlarla zəngindir. Müəlliflərin də qeyd etdiyi kimi, tədqiqatın məqsədi Ermənistan Respublikasında azərbaycanlılara məxsus maddi-mədəni irsin ən mühüm komponentlərindən biri olan qəbiristanlıqların vəziyyətini sənədləşdirmək, həyata keçirilən diskriminasiya siyasətinin qəbiristanlıqların vəziyyətinə təsirini qiymətləndirməkdir. Eyni zamanda baş vermiş dağıntının miqyasının müəyyən edilməsi və dəyər zərərin müəyyənəşdirilməsidir. Bu tədqiqatın nəticəsində indiki Ermənistanın 24 rayonunda yalnız azərbaycanlıların yaşadığı 172, qarışıq şəkildə yaşadığı 105 yaşayış məntəqəsinin məlumat bazası formalaşdırılmışdır. Ümumilikdə bu tədqiqatda 201 azərbaycanlı qəbiristanlığının monitorinqi həyata keçirilmişdir. Məlum olmuşdur ki, 157 qəbiristanlıq tamamilə məhv edilmiş, 42 qəbiristanlıq isə ağır formada dağıntılara məruz qalmışdır. Bundan 154 qəbiristanlığın möhvəlmə tarixini müəyyənləşdirmək mümkün olmuşdur. Aparılan tədqiqatların

nəticələri indiki Ermənistan ərazisindəki Azərbaycan mədəni irsinə aid olan qəbiristanlıqların məhv edilməsinin məqsədyönlü və sistemli şəkildə həyata keçirildiyini göstərir. Bu baxımdan tədqiqatın böyük tarixi əhəmiyyəti vardır. Gələcək nəsil üçün kitab, eyni zamanda bu tədqiqatın davamı olan tədqiqatlar seriyası qiymətli bir mənbə hesab oluna bilər.

Tədbirdə Milli Məclisin deputatı, siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Aydın Mirzəzadə "İndiki Ermənistan Respublikası ərazisində azərbaycanlılara məxsus qəbiristanlıqların dağıdılması ilə bağlı müasir metodoloji təhlillər və şəxsi təəssürlər", Mingəçevir Dövlət Universitetinin rektoru, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru Anar Eminov "Qərbi Azərbaycan irsi" kitabının yazılmasında istifadə edilən texnologiyaların, MDU-nun magistratura və doktorantura təhsil mərkəzinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Vəfa Məhərrəmov "Basarkeçər rayonunda qərbi azərbaycanlılara məxsus qəbiristanlıqların mövcud vəziyyəti haqqında", Qərbi Azərbaycan İcmasının Mingəçevir şəhəri üzrə nümayəndəliyinin rəhbəri, Əməkdar müəllim Mayıl İsmayilov "Qərbi Azərbaycanda dağıdılmış qəbiristanlıqlarla bağlı məlumatlar yerli və xarici mətbuat sahifələrində" mövzularında məruzələrə çıxış etmişlər.

Ləzəm QULİYEV, "Azərbaycan"

Gəncədə şəhid övladları üçün "Yay məktəbi" təşkil olunub

Yeni Azərbaycan Partiyası şəhər təşkilatının təşəbbüsü və şəhər icra hakimiyyətinin dəstəyi ilə şəhid övladları üçün Gəncədə növbəti "Yay məktəbi" təşkil olunub.

4 gün davam edən "Yay məktəbi"nin ilk günü şəhid övladları ŞİH-in başçısı Niyazi Bayramov, YAP şəhər təşkilatının sədri Bayram Aslanov, şəhər icra hakimiyyəti başçısı aparatının əməkdaşları və partiya fəalları ilə birgə Şəhidlər xiyabanında "Əbədi məşəl" abidəsini ziyarət ediblər.

Sonra uşaqlar YAP Gəncə şəhər təşkilatının qoragahında Bayram Aslanovla səmimi söhbət ediblər. B.Aslanov bildirib ki, Vətən uğrunda canından keçən qəhrəmanlar heç vaxt unudulmur, onların xatirə-

rəsi daim əziz tutulur və adları əbədiləşdirilir. "Şəhid ailələri dövlətimizin başçısı, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın diqqət və qayğısı ilə əhatə olunublar. 44 günlük Vətən müharibəsində şəhid olanların qəhrəmanlığı və onların ailələrinin göstərdiyi təmkin, dözümlü gənc nəsələ örnəkdir".

"Yay məktəbi" programı çərçivəsində iştirakçılar Hey-

dər Əliyev Mərkəzində Ulu Öndərin həyat və fəaliyyətinə aid eksponatlarla tanış olublar. Proqramın üçüncü günündə uşaqlar Gəncə şəhərində yerləşən "İmamzadə" dini kompleksini ziyarət ediblər. Sonuncu gün isə şəhid övladları Göygöl Dövlət Təbiət Qorugunda və Göygöl rayonu ərazisində yerləşən "Xan yurdu" yaylaq düşərgəsində olublar.

Samuxda taxıl bu il də boldur

Arpa üzrə məhsuldarlıq 40 sentnerin üstündə, buğda üzrə 50 sentnerə yaxındır

Ərzaq məhsulları sırasında taxılın strateji əhəmiyyəti daşıdığı təkrarlamağa ehtiyac yoxdur. Amma indiki vaxtda bu qiymətli ərzağa olan tələbatın yerli istehsal hesabına ödənilməsinin iqtisadi əhəmiyyəti olduğunu döna-döna deməyə ehtiyac var.

Məhz buna görə də dövlət səviyyəsində istər əhalinin un və un məmulatları ilə təminatına, istərsə də heyvandarlığın inkişafına əsas şərt sayılan mənə olan tələbatın ödənilməsinə xüsusi diqqət və dəstək verilir.

Hazırda ölkəmizdə taxıl biçini yekunlaşmaq üzrədir. Belə bir dövrdə samuxlular da zəmilərdə yetişdirdikləri məhsulu vaxtında yığıb başa çatdırmaq üçün əllərindən gələni əsirgəlmirlər. Əvvəlki illərdə olduğu kimi, bu il də rayon taxılçıları yüksək göstəricilərə nail olurlar. Təsərrüfatlarda 11128,6 hektara taxıl

toxumu səpilmişdi. Onun 5673,8 hektarı buğda, 5454,8 hektarı isə arpadır. Taxıl sahələrində 5080,3 hektarı, yeni 45,7 faizi kənd təsərrüfatı məhsullarının, 6048,3 hektarı, yeni 54,3 faizi şəxsi təsərrüfatların payına düşür. Artıq arpa biçini başa çatmışdır. Sahələrdən 2135 ton arpa biçilmiş, hər hektardan məhsuldarlığı 43,3 sentner olmuşdur. Hazırda buğda biçilir. Son məlumata görə, 10405,2 hektardan 45099,3 ton məhsul yığılmışdır. Hər hektardan 49,3 sentner buğda biçilmişdir ki, bu da keçən ilki göstəricidən xeyli çoxdur.

Samuxda ən çox taxıl ökən "Aqro DAİRY" MMC, "Regionaqr" MMC və "Murovdağ" kəndli fermer təsərrüfatı bu il də yüksək məhsuldarlığa nail olmuşlar. Təsərrüfatlardan başqa, ayrı-ayrı fermerlər də məhsul istehsalında fərqlənirlər. Məsələn, Aşağı Ağasıbəyli kəndinin sakini Surxay Kərimov keçən ilki göstəricisini təzələyərək 70 hektarda ekdiyi taxılın hər hektardan 40 sentner taxıl götürmüşdür. Onu da qeyd edək ki, taxıl biçində komбайna olan tələbat tam təmin olunmuşdur. Həmin hesaba havaların qeyri-sabit keçməsinə baxmayaraq, keçən ilin eyni dövründəkindən çox taxıl sahəsi biçilmişdir.

Sabir ƏLİYEV, "Azərbaycan"

Masallıda xeyriyyəçilərin dəstəyi ilə ehtiyacı olanlar üçün yeni evlər tikilir

Rayon icra hakimiyyətinin təşəbbüsü və xeyriyyəçilərin maddi dəstəyi ilə rayonda bir sıra sosial layihələr həyata keçirilir, o sıradan yağıın nəticəsində yararsız vəziyyətə düşmüş evlər yenidən tikilir və təmir olunur, həmçinin aztəminatlı ailələr üçün yeni fərdi yaşayış evləri inşa edilir.

Ərkivan qəsəbəsində yağıın nəticəsində tam yararsız hala düşmüş bir fərdi yaşayış evi xeyriyyəçilərin dəstəyi ilə yenidən tikilərək ailənin istifadəsinə verilməlidir. Digər bir evin tikintisi isə davam edir. Böyük Xocavar kəndində də yağıın

zamani evini itirən sakin üçün yeni ev tikilmişdir. Başqa bir vətəndaşın evinin isə dam örtüyü və mətbəxi əsaslı təmir olunmuşdur. Təzə Alvard kəndində də axtəminatlı bir ailə üçün yeni ev tikilir. Qızıllağac kəndində isə axtəminatlı ailə üçün yaşayış evinin tikintisi başa çatmışdır. Hazırda evdə son tamamlama və təmir işləri aparılır.

Rayonun xeyriyyəçiləri kəndarası yolların təmirində də fəal iştirak edirlər. Son günlər kənd xeyriyyəçilərinin maddi dəstəyi ilə 47 saylı Yol İstismarı MMC tərəfindən Miyanku kəndində 560, Qodman kəndində isə 140 metr yola asfalt döşənməmişdir. Bu istiqamətdə işlər davam edir.

Ucqar dağ kəndinin problemləri həll edilir

Astaranın ucqar dağ kəndi olan və mürəkkəb relyefə malik Şəvqoda bir zamanlar nə avtomobil yolu, nə işıq, nə də şagirdlərin təhsil alması üçün normal məktəb var idi. Ötən müddət ərzində bu problemlərin hamısı həll olunmuşdur.

Hazırda kəndə hətta yüksək sürətli internet xətti çəkilir. İndi Şəvqoya ilin bütün fəasillərində avtomobillə gəlmək mümkündür. Bu kəndə yanaşı, qonşu Dolu, Diqo, Avyarud, Sibiyot kəndlərinə də avtomobil yolu və elektrik xətləri çəkilərək əhalinin istifadəsinə verilməmişdir. Üç kənddə ibtidai məktəblər üçün modullu tipli binalar quraşdırılmışdır. İbtidai təhsilə başa vurandan sonra şagirdlərin təhsillərini davam etdirdikləri Polikəş kənd tam orta məktəbinə gediş-gəliş üçün avtomobillər ayrılmışdır.

Bununla şagirdlərin həm dərsə davamiyyət problemi həll olunmuş, həm də bir neçə iş yeri yaranmışdır.

Yol çəkilişindən sonra kəndlərdə abadlıq işləri genişlənmiş, o cümlədən müasir evlər inşa edilmişdir. Bu səfəli yerləri görmək üçün gələn turistlərin sayı da xeyli artmışdır. Vaxtilə çətin görünən problemlərin həllini tapması səfəli dağlar qoynunda digər problemlərin də aradan qaldırılacağından soray verir. O işlərdən biri Şəvqo kəndində çay üzərində avtomobil körpüsünün salınmasıdır. Bundan savayı, Şəvqo-Avyarud yolunun təmirinə, əlavə elektrik dirəklərinə, kənddaxili yolun genişləndirilməsinə və təmir edilməsinə də ehtiyac var.

Seyran CAVADOV, "Azərbaycan"

"Neftçala gəncləri üçün liderlik məktəbi" layihəsi başa çatıb

Regional İnkişaf İctimai Birliyi tərəfindən icra olunan "Neftçala gəncləri üçün liderlik məktəbi" layihəsinin başa çatması ilə bağlı iştirakçılarla yekun görüş keçirilib.

Görüşdə rayon icra hakimiyyətinin başçısı Mirhəsən Seyidov layihənin iştirakçıları ilə görüşüb, regionlarda gənclərin maraqlandırılması istiqamətində keçirilən layihələrdən danışdı, Neftçalada keçirilən liderlik məktəbinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Sonra Regional İnkişaf İctimai Birliyinin şöbə müdiri Adilə Əliyeva layihənin məqsədi barədə məlumat verərək təlimlərdə öyrədilən fərdi və komanda daxilində liderlik prinsiplərinin, strateji idarəetmə, motivasiya, problemlərin həlli, yaradıcı düşüncə kimi əsas liderlik bacarıqlarının gənclərin karyerasında rolunu qeyd edib.

Tədbirin sonunda uğurlu nəticə göstərən iştirakçılara sertifikatlar təqdim olunub.

"Azərbaycan"

Kredit yarmarkalarında fermer və sahibkarlıq subyektlərinə 1 milyon manata yaxın kredit ayrılıb

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar İnnovasiya Mərkəzinin təşkilatlığı ilə regionlarda kənd təsərrüfatının inkişafı, yerli sahibkarlığın təşviqi və fermerlərin maliyyə əlaqələndirilməsi məqsədilə keçirilən aqrar biznes festivalları çərçivəsində cari il ərzində 7 "Kredit Yarmarkası" təşkil edilib.

Yarmarkalarda dövlətin maliyyə qurumları, bank sektoru, bank olmayan kredit təşkilatlarının, eləcə də fermer və sahibkarların fəal iştirakı təmin olunub.

Kredit yarmarkasının əsas məqsədi regionlarda fəaliyyət göstərən mikro, kiçik və orta sahibkarlıq subyektlərini, məhsul istehsalçıları maliyyə resurslarına çıxış imkanları ilə təmin etmək və aqrar sektorun dayanıqlı inkişafını dəstəkləməkdir. 2025-ci ilin ilk 6 ayı ərzində təşkil olunan yarmarkalar çərçivəsində banklar və bank olmayan kredit təşkilatları tərəfindən fermer və sahibkarlıq subyektlərinə ümumilikdə 965 500 manat dəyərində kredit verilib.

Yarmarkalar çərçivəsində maliyyələşmə imkanları, güzəştli kredit alətləri, subsidiya və təminat mexanizmləri mövzularında "Dövlətin maliyyə mexanizmi-

ləri" panel sessiyaları təşkil olunub. Müzakirələrdə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyi, Aqrar Sığorta Fondu, Biznesin İnkişafı Fondu, Azərbaycan Respublikasının Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi, Dövlət Məşğulluq Agentliyi və ölkənin aparıcı bankları və bank olmayan kredit təşkilatları iştirak ediblər. Panel sessiyaları zamanı dövlətin kənd təsərrüfatı sektoruna yönəldiyi maliyyə dəstək alətləri, subsidiyalar, güzəştli kreditlər, aqrar sığorta imkanları və fermerlər üçün yaradılan maliyyə mexanizmləri barədə fermer və sahibkarlara məlumatlar verilib. Cari il ərzində 6 iqtisadi rayonu əhatə etməklə İmişli, Ağdaş, Zəngilan, Quba, Samux və Şəmkir rayonlarında "Dövlətin ma-

liyyə mexanizmləri" mövzusunda 6 panel müzakirə təşkil edilib. Müzakirələr zamanı iştirakçılar arasında qarşılıqlı fikir mübadiləsi aparılıb, mövcud çağırışlar və imkanlar təhlil olunub, praktiki suallara cavab verilib.

Qeyd edək ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar İnnovasiya Mərkəzinin təşkilatlığı ilə fermerlərin maliyyə resurslarına çıxışının asanlaşdırılması və sahibkarlığın təşviqi istiqamətində aqrar biznes festivalları çərçivəsində kredit yarmarkaları və "Dövlətin maliyyə mexanizmləri" mövzusunda panel müzakirələrin il ərzində davamlı şəkildə bütün iqtisadi rayonlarda təşkil nəzərdə tutulur.

"Azərbaycan"

Sahibkarlar maarifləndirilir

Neftçalada rayon icra hakimiyyətinin dəstəyi ilə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Antifinans və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Agentliyinin 5 saylı Regional bölməsi tərəfindən tikinti mallarının satışı sahəsində fəaliyyət göstərən sahibkarlarla görüş keçirilib.

Tədbirdə agentliyin fəaliyyət istiqamətlərindən söz açılıb, ticarət, ictimai işə, məişət və digər növ xidmət sahələrində qanunvericiliklə

müəyyən olunmuş norma və qaydalara riayət olunmasının vacibliyi vurğulanıb. İstehlak bazarında nəzarət sahələri və aparılan nəzarət tədbirləri,

eləcə də istehlakçı hüquqlarının qorunması ilə bağlı qanunvericiliyin tələbləri, bu sahədə nəzərdə tutulmuş məsuliyyət tədbirləri iştirakçıların diqqətinə çatdırılıb. Bundan əlavə, agentlik tərəfindən müvafiq sahədə həyata keçirilən tənzimləmə tədbirlərinin səmərəliliyinin artırılması üzrə görülən işlər və

hədəflər, o cümlədən gözlənilən barədə ətraflı məlumat verilib.

Sonda istehlakçı məmnuniyyətinin və hüquqlarının təmin olunmasının əhəmiyyəti bir daha qeyd olunub, sahibkarlara qanunvericiliyin tələblərinə riayət etmələri ilə bağlı tövsiyələr verilib.

"Azərbaycan"

Mədəniyyət

Gəzməli, görməli yerlərimiz

Küləkli və bir az da mülayim keçən iyulun ikinci ongünlüyündən havalər istilənməyə başlayıb. Paytaxt sakinlərinin çoxu bu vaxtlar məzuniyyət və istirahət günlərini səmərəli keçirmək üçün Bakıtrafi kənd və qəsəbələrə bağ evlərinə, ölkəmizin bölgələrində təbiətin qoynundakı istirahət yerlərinə, sanatoriya və müalicəxanalar, ya da xarici ölkələrə, uzaq şəhərlərə üz tuturlar.

Bəs hazırda yayın bu qızmar günlərində ailə qayğıları və ya işi ilə əlaqədar harasa gedə bilməyənlər istirahət saatlarını və günlərini necə keçirirlər? Bəri başdan onu da qeyd edək ki, yay mövsümündə istər bölgələrdən, istərsə də qonşu xarici ölkələrdən Bakıya gələnlərin də sayı çoxdur. Çünki Bakı

dönmür. Burada gəzintidə olanlardan biri də Əhmədli qəsəbəsinin sakini, ali dərəcəli həkim-kardioloq Həsən Məmmədovun ailəsi, onun köhnə bakiylardan hesab olunan, 26 ilə yaxın Avropada - Avstriyanın Vyana şəhərində yaşayan qonağı, vaxtilə Əhmədli qəsəbəsinin sakini olmuş Füzulidir. O,

- Bundan sonra hər il yay aylarında ailəliklə Bakıya gəlməyi, Xəzərin ləpə döyərində, Qubada, Qusarda, Şuşada, Xankəndidə dincəlməyi qərara almışıq. Çox ölkələrdə olmuşuq, Azərbaycan, Bakı, doğrudan da, çox gözəldir.

Bakını gözəlləşdirən, onu belə ürəyoyatımlı edən həm də şəhərdə aparılan möhtəşəm quruculuq işləri, ətraf qəsəbələrdə yaradılan, 54-dən çox yeni, 90-dan çox əsaslı təmir olunmuş mədəniyyət və istirahət parklarıdır. Həqiqətən, Bakı və onun ətraf qəsəbələrini bu parkların hesabına gündən-günə gözəlləşir, abadlaşır. Belə istirahət parklarından biri - əsaslı təmir və yeni-

oxşayır. Mövcud ictimai-iaşə obyektlərinin fəsadları müasir üslubda təmir edilib, yeni işıqlandırma sistemləri, idman qurğuları, uşaqlar üçün meydan-çayı yaradılıb, habelə yağış sularının axıdılması üçün xətlər çəkilib. Bir sözlə, parkda istirahət üçün hər cür şərait yaradılıb.

Heydər Əliyev Sarayının arxasından Akademik Milli Dram Teatrına qədər uzanan park-fəvvarə kompleksində olduq. Günün quruba gedən çağında hava bürkülü idi. Parka gələnlərin ardı-arası kəsilmirdi, əksəriyyəti də yaxın ərazilərdə yaşayan sakinlər idi. Xan çinarının kölgəsində əyləşmiş ortayaxılı Şahlar Səferovla həmsöhbət olduq:

- "Bakı Metropoliteni"ndə işləyirəm. Hər il bu vaxtlar məzuniyyətim Bakıda, Xəzər çimərliklərində, ya da yaxında yaşadığımdan bu bağda keçirirəm. Bir neçə gün əvvəl məzuniyyətə çıxan kimi getdim ata-baba yurdu Qusarın Avaran kəndinə. Bir həftə orada dincələndən sonra qayıtdım. Əvvəlki vaxtlara baxanda indi Bakıda istirahət etməyə, dincəlməyə o qədər yer, elə şərait var ki, heç rayona getməyə, xərc çəki evindən-çiyindən olmağa dəyməz. Qusardan söhbət düşmüşkən, Bakıda yaşayan yazıçı-publist Elbrus Şahmarla Qusar şəhərinin mərkəzi parkında oxucularla görüşdə tanış oldum. Mənə "Xanimanım Qubadı!" kitabını avtoqrafla hədiyyə etdi. Bir çox ölkədə, şəhərdə olmuşam. Amma Bakıda salınan parklar, yaşıllıqlar, istirahət guşələri gördüklərimdən qat-qat üstündür. Bu parkda yaradılan səliqə-sahman, yarlı-yaraşlıq dekorativ kollar, qol-budaq atmağa başlayan Gəncə çinarları, müxtəlif ölkələrdən gətirilmiş ağaclar, müasir işıqlandırma sistemi göz oxşayır.

Paytaxt sakinlərinin və qonaqların sevimli gəzinti və istirahət yerlərindən biri də Bakı Konqres Mərkəzinin qarşısında salınmış istirahət parkıdır. Ümumi sahəsi 7 hektardan çox olan parkın ərazisində 300-dən çox müxtəlif növ ağac, 50 mindən artıq dekorativ gül və kol bitkiləri əkilib. Burada çinar, tut, dəmirəgəci, söyüd və palıd ağaclarının bir neçə növü var. Parkda İtaliyadan gətirilmiş bitki və ağaclara da rast gəlmək olar.

Bakı şəhər sakinləri Müseyib Əliyev, Salman Həsənov, Sevdə Kazımova, Nigar Səmədova, Rəna Züləyeva, Aytel Sultanlı və Ruslan Bədəlova həmsöhbət olduq. Onların hər biri gəzintidən, ümumiyyətlə, son illər paytaxtda yaşillığa xüsusi diqqət yetirildiyindən razılıqla danışdılar. Müseyib Əliyev dedi:

- Mən bu il məzuniyyətimin yarıdan çox hissəsini demək olar ki, Heydər Əliyev Mərkəzi və Təbriz küçəsi arasında yerləşən bu parkda keçirmişəm. Ərazidə 4 müxtəlif istirahət zonası var. İdman zonasında müxtəlif qurğular qoyulub. Uşaqlar üçün xüsusi zonalar yaradılıb, həmin zonalar 2700 kvadratmetrə yaxın yunşaq səthlə örtülüb. Ərazidə fəvvarə və 3 göl var. Burada ilin bütün fəsilərində fəaliyyət göstərən sintetik örtüklə təchiz edilmiş buz meydançası da yaradılıb. Bu istirahət mərkəzi nəinki böz gənclərin, yaşlı insanların, yeniyetmə oğlan və qızların da gəzməli, dincəlməli və istirahət etməli məkanıdır.

Rəhman SALMANLI,
"Azərbaycan"

Sənət dünyası

Ustad rejissor

Onun 60 illik ömrü Azərbaycan tarixinin böyük dəyişikliklərlə müşayiət olunan, olduqca mürəkkəb dövrünə təsadüf etdi.

Əliheydər Əbdülovlu oğlu Ələkbərovun 1915-ci il iyulun 26-da dünyaya göz açdığı Bakı həmin illər təbii sərvətinə görə inkişaf edir, yüksək memarlıq məharəti ilə yeni inşa olunan binalarla böyüyürdü. Ancaq şəhər hələ də adət-ənənələrini böyük həssaslıqla, hətta mühafizəkarlıqla qoruyub saxlayırdı.

O illər Bakıya yalnız təbii sərvətlərindən bəhrələnərək varlanmaq, ya da gündəlik ruzisini qazanmaq ümidi ilə gəlmirdilər. Şəhərə həm də Azərbaycanın mütərəqqi fikirləri, qabaqcıl övdlərlə toplaşmışdılar. Onların sayəsində Azərbaycan mədəniyyəti, incəsənəti inkişaf edirdi. Ədəbiyyatımız yeni yazılan əsərlərlə zənginləşir, milli mətbuatımız tərəqqi edir, maarifçilik hərəkatı genişlənirdi.

Əliheydər Ələkbərovun üç yaşı olanda - 1918-ci ildə böyük tarixi hadisə baş verdi. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti quruldu. Ancaq həmin vaxtlar onun dünyaya göz açdığı şəhəri bolşevik-daşnak qüvvələri ələ keçirdilər və Bakı Xalq Komissarları Sovetini qurdular. Erməni vandallarının azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımının hüznü və təhlükəsi də sovuşmamışdı.

Azərbaycanın digər əraziləri kimi Bakını da millətsevər oğullar bolşevik-daşnak bəlasından xilas etdilər. Cümhuriyyət hökuməti Bakıya köçdü. Ancaq 1920-ci ilin aprelində bolşeviklərin işğalı nəticəsində Azərbaycan yenidən işğal edildi.

Əliheydər Ələkbərov da təhsil almağa müstəqil Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin deyil, sovet Azərbaycanının vətəndaşı kimi başlamalı oldu. Uşaqlıq illərindən bu şəhərin qədimliyi ilə bənzərsiz gözəlliyinin vəhdətindən yaranan əsrarəngizliyi balaca Ələkbərin xeyallarını pərvəzləndirirdi. Arzuları aydın gecələrdə göy üzündə sayrıyan ulduzlara bənzəyirdi. Hər birinin öz gözəlliyi, cazibədərliyi olsa da, Əliheydər onlardan birini seçdi, teatr sənətinə könüllü verdi.

Bu sənəti anlayan, rəğbət göstərənlərin ona xor baxanlardan sayca az olması Əliheydər Ələkbərovu yolumdan döndərə bilmədi. O, böyük həvəslə, sonsuz ehtiramla Azərbaycan teatr sənətinin inkişafına xidmət etdi.

Əliheydər Ələkbərovun yaradıcılığında Akademik Milli Dram Teatrı (indiki Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrı) mühüm yer tuturdu, digər sənət ocaqlarında da fəaliyyət göstərirdi. 1960-1967-ci illərdə Musiqili Komediya Teatrında (indiki Azərbaycan Dövlət Akademik Musiqili Teatrı) baş rejissor vəzifəsində çalışdı. Həmin teatrın repertuarının formalaşmasında, aktyor truppasının peşəkarlaşmasında onun əməyi vardı. Əliheydər Ələkbərov bu teatrda bir sıra tamaşalara quruluşlar verdi. Səhnələşdirdiyi "Bir dəqiqə" (1961), "Hacı Qara" (1962), "Özümüz bilirik" (1963), "Olmadı elə, oldu be-

lə" (1964), "Ulduz" (1964), "Milyonçunun dilənçi oğlu" (1966), "Haradasan, ay subaylıq?" (1968) və başqa tamaşalar teatrsevərlər tərəfindən maraqla qarşılandı. Ancaq o, bunlarla da kifayətlənmədi. 1966-cı ildə dahi bəstəkar Üzeyir bəy Hacıbəylinin "Məşədi İbad" operettasına Bolqarıstanın Şumen şəhərindəki türk teatrında quruluş verdi. 1967-ci ildə isə filarmoniyada fəaliyyət göstərən "Gəlməli, görməli, gülməli" miniatur satirik teatrının rejissoru oldu, televiziya da bir neçə əsərə quruluş verdi.

Sənətdə görənlər, hazırladığı tamaşaların iştirakçısı və ya tamaşaçısı olanlar onu ustad rejissor adlandırırdılar. Əliheydər Ələkbərov isə təvəzükarlıqla, təmənənəsizliklə çalışır, Azərbaycan teatr sənətinə özünəməxsus iz qoyurdu.

Əməyi diqqətdən kənarda qalmadı. 1949-cu ildə ona "Əməkdar artist" fəxri adı verildi. 1959-cu ildə "Qırmızı əmək bayrağı" ordeni ilə mükafatlandırıldı. 1967-ci ildə Əliheydər Ələkbərov "Milyonçunun dilənçi oğlu" musiqili komediyasına görə Üzeyir bəy Hacıbəyli adına mükafata, 1972-ci ildə isə Dövlət mükafatına layiq görüldü.

Əliheydər Ələkbərov həm də pedaqoji fəaliyyətlə məşğul idi. 1965-ci ildən Azərbaycan Dövlət Teatr İnstitutunda (indiki Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti) aktyor və rejissor sənətindən dərslər deyən sənətkarın tələbələrindən bir çoxu bu gün tanınmış aktyorlardır.

1975-ci il martın 3-də dünyasını dəyişən Əliheydər Ələkbərov həm sənətkar, həm də insan kimi özündən sonra yalnız xoş xatirələr qoyub.

Zöhrə FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"

Azərbaycanın daha iki abidəsi UNESCO-nun Dünya İrsinin İlk Siyahısına daxil edilib

Fransanın paytaxtı Parisdə UNESCO-nun Baş Qərargahında Dünya İrsi Komitəsinin 47-ci sessiyası keçirilib.

Sessiyanın gündəliyinə uyğun olaraq, iyulun 11-də Dünya İrsinin İlk Siyahısına təqdim olunan nominasiya fayllarının müzakirəsi aparılıb. Azərbaycan tərəfindən təqdim olunan "Qədim Qəbələ şəhəri" və "Gəmiqaya və Göygöl Tarixi-Mədəni və Təbii Kompleksi" UNESCO-nun Dünya İrsinin İlk Siyahısına daxil edilib.

Qeyd edək ki, Ordubad rayonu ərazisində, Zəngəzur silsiləsinin suayırıcı hissəsində, 3725 metr yüksəklikdə yerləşən Gəmiqaya Azərbaycan mədəniyyətinin ən qədim nümunələrindən biridir. Bu ərazi Tunc dövrünün müxtəlif mərhələlərinə, Dəmir dövrünə və Orta əsrlərə aid zəngin qayayüstü təsvirlərlə diqqət cəlb edir.

Tarixi mənbələrə əsasən, eramızdan əvvəl IV əsrdən etibarən Azərbaycanın iqtisadi, siyasi və mədəni həyatında mühüm rol oynamış,

eramızın I əsrindən yazılı mənbələrdə adçəkilən qədim Qəbələ Qafqaz Albaniyasının ilk paytaxtı olmuşdur. Təxminən 2500 illik tarixə malik bu şəhər uzun müddət regionun mühüm siyasi, iqtisadi və ticarət mərkəzlərindən biri olmuşdur. Hər iki abidənin gələcəkdə UNESCO-nun Dünya İrsinin Əsas Siyahısına daxil edilməsi məqsədilə zəruri elmi və təşkilati işlər davam etdiriləcəkdir.

UNESCO-nun Baş Qərargahında Dünya İrsi Komitəsinin 47-ci sessiyası iyulun 16-dək davam edəcək.

İstanbulun tarixi Hünkar qəsridə azərbaycanlı rəssamın əsərləri nümayiş olunur

İstanbulun tarixi Yeni Cami Hünkar qəsridə "Tarixin rənglərində İstanbul" mövzusunda rəsm sərgisi açılıb. Sərgidə Azərbaycan və türk rəssamları Vəqif Zeyidquliyev və Fatma Kılıçın əsərləri nümayiş olunur.

İstanbul Ticarət Palatasının (İTP) mədəniyyət və incəsənət tədbirləri çərçivəsində açılan sərgidə İstanbulun tarixi abidələrinin sulu və akril boya ilə təsviri yer alıb. Sərginin açılışında İstanbul Ticarət Palatasının sədr müavini Mehmet Develioğlu, məclis üzvləri və sənətsevərlər iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən Mehmet Develioğlu palatanın ticarətlə yanaşı, mədəniyyət və incəsənət sahəsinə də dəstək verdiyini bildirərək deyib: "İllər əvvəl bərpasını tamamladığımız və hər ay fərqli tədbirlər təşkil edən Hünkar qəsridə bir çox sənətsevəri qonaq etməkdən məmnunluq duyuruq. Sərgi salonumuzun İstanbul mərkəzində yerləşməsi, sənətsevərlərlə sənətçilər arasında gəzli bağ qurulmasına imkan yaradır. İTP olaraq incəsənətə və sənətçiyə dəstək verməyə davam edəcəyik".

Tarixi binaların möhtəşəmliyini bu günə daşıyan sərgidə Vəqif Zeyidquliyevin sulu boya ilə çəkilmiş 44, Fatma Kılıçın isə 23 əsəri yer alıb. Sərgi avqustun 3-dək davam edəcək.

Qeyd edək ki, Vəqif Zeyidquliyev 2023-cü ildən etibarən İstanbul dünyəşöhrətli Sultan Ahmet Camisində başlanılan restavrsasiyanın qələm işlərində yaxından iştirak edib. O, daha sonra yenə İstanbulda yerləşən Sultan Əbdül Məcidə aid köşkdə aparılan restavrsasiyada yer alıb. Vəqif Zeyidquliyev köşkün təvanında yerləşən kotan üzərindəki rəsmi yenidən canlandırma vasitəsilə olub.

Qala Əntiq Əşyalar Muzeyi bərpadan sonra ziyarətçilərin ixtiyarına verilib

Uzun müddət qəzalı vəziyyətdə olan və dəyərli tarixi mirasımızı yaşadan Qala Əntiq Əşyalar Muzeyi "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin həyata keçirdiyi bərpa işlərindən sonra yenidən ziyarətçilərin ixtiyarına verilib.

Qorucu İdarəsindən bildirilib ki, hazırda muzeydə 800-dən çox unikal eksponat nümayiş etdirilir. 2011-ci ildə yaradılan muzey illər boyunca Azərbaycan xalqının zəngin dekorativ-təbii sənət nümunələrini və qədim məişət əşyalarını geniş ictimaiyyətə təqdim edib.

Milli Mətbuat Günü ilə bağlı yoldaşlıq oyunu keçirilib

Azərbaycan Milli Mətbuatının 150 illik yubileyi münasibətilə silsilo tədbirlərə start verilib.

Belə tədbirlərdən birində "QOLAT Sport Services & Football Agency" şirkətinin təşkilatçılığı ilə idman jurnalistlərindən ibarət komanda Azərbaycanın futbol veteranları ilə qarşılaşıb. Sabiq FIFA referisi Anar Salmanovun və gənc hakim Toğrul İbadovun idarə etdiyi dostluq matçı veteranların 10:5 hesablı qələbəsi ilə yekunlaşıb.

Matçdan sonra çıxış edən veteranlar komandasının üzvü Mahmud Qurbanov media nümayəndələrini yubiley münasibətilə təbrik edib: "Maraqlı qarşılaşma oldu. Təşkilatçılara təşəkkür edirik ki, bunu

gerçəkləşdiriblər. Jurnalistlər cəmiyyətin çox önəmli təbəqəsidir. İdman mediası bu fonda xüsusi ilə seçilir".

Futbol mütəxəssisi Tərlan Əhmədov da media nümayəndələrini peşə bayramı münasibətilə təbrik edib, onlara yaradıcılıq uğurları arzulayıb: "Maraqlı qarşılaşma oldu. Futbolun inkişafı istiqamətində işlər görmək və bunun ictimaiyyətə çatdırılması baxımından me-

dianın rolu kifayət qədər böyük və əhəmiyyətlidir".

"QOLAT Sport Services & Football Agency"-nin direktoru Səid Bağirov isə çıxış edərək peşə bayramını qeyd edən bütün mətbuat işçilərini təbrik edib, fəaliyyətlərində uğurlar diləyib: "Çox möhtəşəm tədbir oldu. Veteranlara və mediaya iştiraka görə təşəkkür edirik. Hesab edirəm ki, media Azərbaycanda da

futbolun, oyunçuların, futbol ictimaiyyətinin populyarlaşmasında böyük təsir qüvvəsinə malikdir. Biz də öz çərçivəmizdə belə bir təşəbbüslə çıxış edərək hər şeyin möhtəşəm olacağını təsəvvür edirdik, meydana maraqlı mübarizə getdi".

Qeyd edək ki, "QOLAT Sport Services & Football Agency" şirkət dövlət, özəl, fərdlər arasında futbol və digər idman yarışlarını keçirən bir brenddir. Hədəf təşkil edilən idman yarışları ilə üzvlərin iş stressini azaltmaq, yeni əməkdaşlıqlar, dostluqlar və ən əsası daha sağlam həyat tərziini aşılamaqdır, yaşamaqdır. Son bir ildə şirkətə daha bir xidmət sahəsi əlavə edilib. Bu FIFA Agentliyi xidmətidir.

Mikels ümidlidir

"Sabah"-ın almaniyalı legioneri Coy-Lens Mikels Avropa Liqasının 1-ci təsnifat mərhələsinin "Çelye" ilə matç haqda açıqlama verib.

Masazır klubunun legioneri Bakıdakı məğlubiyyəti bu cür şərh edib: "Çelye"-yə qarşı görüş çox çətin alındı. Əslində, belə olacağını da ehtimal edirdik. "Çelye" topla çox oynamağı sevməyirdi. Bu da bizə çətinlik yaradırdı. Son dəqiqə uduzduq. Lakin qarşıda "Çelye" ilə daha bir oyunumuz da var. Sona qədər mübarizə aparacağıq".

O, komandasının yeni sistemi barədə də fikirlərini bildirib: "Yeni sistem deyəndə ki, biz öz oyunumuzu oynayırdıq. Baş məşqçimizin oyun stili yaxşıdır, hücum futbolu oynayırdı. Son mövsümdəki kimi çıxış edirik. Daha yaxşı olmağa, növbəti həftə daha gözəl futbol oynamağa, nəticə qazanmağa çalışacağıq. Geridönüş edəcəyimizə inanıram".

"Sabah" ilk görüşdə "Çelye"-yə 2:3 məğlub olub. Cavab görüşü isə bir həftə sonra Sloveniyada keçiriləcək.

Kris Kuaku "Qarabağ"-da

"Qarabağ" yeni mövsüm üçün üçüncü transferini reallaşdırıb. Klubdan verilən məlumata görə, Portuqaliyanın "Mafra" komandası ilə aparılan danışıqlar uğurla nəticələnib və yarımmüdafiəçi Kris Kuaku heyətə cəlb olunub.

Kot d'İvuardan olan 25 yaşlı futbolçu ilə 2+2 illik müqavilə imzalanıb. Yarımmüdafiəçi "Qarabağ"-da 6 nömrəli forma ilə çıxış edəcək.

Peşəkar karyerasına 2018-ci ildə Tunisin "Sfaksien" klubunda başlayan Kris 4 il sonra Danimarka təmsilçisi "Midtjylland"-a keçib. O, 2023-cü ildən "Mafra"-nın formasını geyinib.

Qeyd edək ki, "Qarabağ" bundakı daha iki futbolçunu - braziliyalıları Dani Bolt və Pedro Bikalyonu transfer edib.

Klublarımızın reytingdə mövqeləri

Beynəlxalq Futbol Tarixi və Statistikalı Federasiyası (IFFHS) klubların yeni dünya reytingini açıqlayıb. Cədvəldə 501 klub yer alıb. Onların arasında 4 Azərbaycan təmsilçisi var.

Aktivində 137.25 xal olan "Qarabağ" 12 pillə geriləyib. Ağdam təmsilçisi 119-cu pillədən 131-ci yərə düşüb. "Zirə" 95.75 xalla mövqeyini qoruyub - 232-ci yer. "Sabah" 76 xalla 317-ci sıradan 313-cü yərə yüksəlib. "Araz-Naxçıvan" da (61.25 xal) irəliləyiş nümayiş etdirərək, 446-cı pillədən 439-cu yərə qalxıb.

Siyahıya 480 xalla İspaniya "Real"-ı liderlik edir. "İnter" (İtaliya) 469 xalla 2-ci, PSJ (Fransa) isə 462 xalla 3-cüdür.

*Hazırladı:
Elçin CƏFƏROV,
"Azərbaycan"*

Zədələnmiş qulaqları tam bərpa etmək mümkün olacaq

Çinli tədqiqatçılar siçanlarda zədələnmiş xarici qulaq toxumalarını bərpa etməyə nail olublar. Onlar bunu retinoik turşunun sintezini tənzimləyən genetik keçidi aktivləşdirməklə həyata keçiriblər.

Retinoik turşu isə toxumaların bərpası üçün əsas maddələrdən biridir. Bu köşf sübut edir ki, orqanizmdə digər orqanların regenerasiyasını stimullaşdırma biləcək mexanizmlər mövcuddur.

Alimlər müəyyən ediblər ki, siçanların regenerasiya qabiliyyətinin zəif olması onların orqanizmində kifayət qədər retinoik turşu istehsal olunmaması ilə bağlıdır. Bunun ardından tədqiqat qrupu həmin turşunun sintezindən məsul olan ge-

netik keçidi aktivləşdirib və bu, qulaq seyvannın, o cümlədən qığırdaq toxumasının tam bərpası ilə nəticələnib. Regenerasiya proseslərini təhlil etmək üçün yüksək dəqiqlikli hüceyrə vizuallaşdırması və müxtəlif sağalma mərhələlərində gen aktivliyinin öyrənilməsinə imkan verən müasir "Stereo-seq" texnologiyasından istifadə olunub. Qulaq seyvani regenerasiya üçün ideal obyekt sayılıb.

Çünki o, dəri, qığırdaq, əzələ və piy kimi müxtəlif toxumalardan ibarət olsa da, daxili orqanlarla müqayisədə daha sadə quruluşa malikdir. Üstəlik, bədənin xarici hissəsi olduğu üçün müşahidə və əməliyyat baxımından da əlverişlidir.

Komanda gələcəkdə bu cür keçidlərin digər orqanlarda, məsələn, onurğa beynində də axtarılmasını planlaşdırır. Retinoik turşu onurğaların inkişafında əsas rol oynadığından, alimlər ümid edirlər ki, uşaq genlərin aktivləşdirilməsi daha mürəkkəb daxili toxumaların da bərpasını stimullaşdırma bilər. Lakin onlar qeyd edirlər ki, insan orqanlarının regenerasiyası olduqca çətin vəzifədir. Bu, insan toxumalarının daha mürəkkəb quruluşu və orqanların böyük ölçüləri ilə bağlıdır.

Bir şarja 1205 kilometr

"Lucid Motors" şirkətinin elektromobili bir dəfə tam şarj olunmaqla ən uzun məsafə qət edərkən Ginnesin Rekordlar Kitabına düşüb.

Dünya rekordunu müəyyənləşdirən "Lucid Air Grand Touring" modeli İsveçrənin Sent-Morits şəhərindən Almaniyanın Münhen şəhərinə qədər 1205 kilometr məsafəni şarj etmədən qət edib. Şirkətdən bildirilib ki, marşrut dağ yolları, avtomagistralar və ikinci dərəcəli yolları əhatə edib. Bu yeni rekord 2025-ci ilin iyun ayında müəyyən edilmiş əvvəlki 1045 kilometrlik göstəricidən 160 kilometr daha çoxdur.

"Lucid Air Grand Touring" şirkətə məxsus elektrik güc qurğusu ilə təchiz olunub. Elektromobilin mühərriki 831 at gücündədir. Batareyanın enerji sərfiyyatı hər 100 kilometr üçün 13,5-16 kVt-saat, maksimal sürət isə 270 km/saat təşkil edir. Elektromobil super sürətlə şarj texnologiyasını dəstəkləyir. Bu texnologiya sayəsində cəmi 16 dəqiqəyə 400 kilometr məsafəyə yetəcək qədər enerji toplamaq mümkündür.

Nəhəng 3D printer vasitəsi ilə məktəb binaları tikilir

Qətər dünyada ən böyük 3D tikinti layihəsini işə salıb. Dohanın yaxınlığındakı səhrada hər biri 20 min kv.m sahəyə malik iki məktəb binası inşa olunur.

Onların ümumi sahəsi bu günə qədər 3D printerlə çap edilmiş istənilən binadan 40 dəfə böyükdür. Tikintinin 2025-ci ilin sonuna qədər tamamlanması planlaşdırılır.

Tikinti ümumilikdə 14 təhsil müəssisəsinin inşasını nəzərdə tutan genişmiqyaslı dövlət təşəbbüsünün bir hissəsidir. Layihəyə Qəterin İctimai İşlər İdarəsinin dəstəyi ilə "UCC Holding" rəhbərlik edir. Binaların çapı üçün Danimarkanın "COBOD" şirkətinə məxsus 50 metr uzunluğunda, 30 metr enində və 15 metr hündürlüyündə iki nəhəng "BODXL" printerindən istifadə olunur.

Hər iki məktəb 100x100 metr ölçülü sahələrdə inşa olunan ikimərtəbəli binalar kimi layihələndirilib. Digər 3D tikinti layihələri kimi, bu məktəblər də qat-qat sement qarışığının ekstrudiyası üsulu ilə yadrlıdır, qarışıq robotlaşdırılmış başlıq vasitəsilə verilir. Bu başlıq əvvəlcədən müəyyən olunmuş çertyoj üzrə hərəkət edərək binanın divarlarını və konstruktiv elementlərini formalaşdırır. Çap prosesi tamam-

landıqdan sonra dam, pəncərələr və qapılar əl ilə əlavə olunur.

Məktəblərin əyri divarları Qətər səhrasındakı qum təpələrini xatırladır. Belə dizaynı klassik tikinti üsulları ilə reallaşdırmaq, böyük maliyyə və texniki resurslar tələb edirdi. 3D çap texnologiyası material və beton qarışığı sərfiyyatını azaldır ki, bu da önəvi tikinti üsulları ilə müqayisədə karbon izini əhəmiyyətli dərəcədə aşağı salır.

Tikintiyə başlamazdan əvvəl komanda 100-dən çox tamölçülü test obyekti çap edib və mütəxəssisləri "COBOD" avadanlığı ilə işləmək üçün təlimatlandırıb. Çap əsasən gecə saatlarında həyata keçirilib - bu, yüksək temperaturdan yayınmaq və qatların keyfiyyətini artırmaq üçün edilir. Bu yanaşma, həmçinin enerji sərfiyyatını və tikinti tozunun miqdarını azaldır.

Süni zəka qərarları proqnozlaşdırma bilir

İnsanların müxtəlif vəziyyətlərdə hansı qərarlar verəcəklərini dəqiq proqnozlaşdırma "Centaur" adlı süni zəka modeli hazırlanıb.

Model 160 psixoloji təcrübənin məlumatları əsasında öyrədilib. Bu təcrübələrdə 60 min insan 10 milyondan çox seçim edib. Nəticədə "Centaur" 32 testin 31-də klassik idrak nəzəriyyələrini və digər süni zəka sistemlərini geridə qoyaraq bəlikləri ümumiləşdirmək və hətta yeni tapşırıq növləri ilə işləmək qabiliyyətini nümayiş etdirib.

Mövcud modellər insan davranışının bütün müxtəlifliyini əhatə edə bilmirdi, çünki onlar

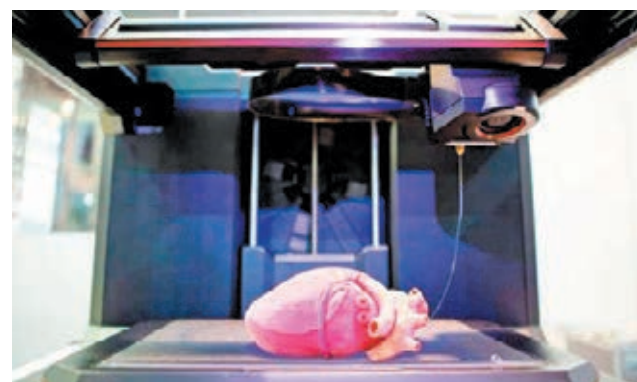
öz biliklərini fərqli vəziyyətlərdə tətbiq etməyi bacarmırdılar. Əksər kompüter modelləri və düşüncə ilə bağlı elmi nəzəriyyələr adətən yalnız bir vəziyyətə yönəlib. Məsələn, "Google DeepMind" tərəfindən hazırlanan "AlphaGo" yalnız "Go" oyununu oynaya bilir, perspektiv nəzəriyyəsi isə insanların risk və qeyri-müəyyənlik şəraitində necə qərar verdiklərini proqnozlaşdırır.

Yeni süni zəka modelinin yaradıcıları hesab edirlər ki, modelin mövcud versiyası yalnız başlanğıcdır və gələcəkdə daha da təkmilləşdiriləcək.

3D çap vasitəsi ilə orqan toxumaları yaradılıb

3D çap texnologiyası inkişaf edərək tətbiq sahələrini genişləndirir. Honkonq Universitetinin tədqiqatçıları 3D çap və orqanoidlərin kultivasiyası vasitəsilə insan orqanlarının işlək toxumalarının yaradılması üsulunu təqdim ediblər.

Tədqiqatçıların məqsədi müəyyən fizioloji funksiyaları yerinə yetirə bilən bioloji strukturlar yaratmaqdır. Hazırda 3D çapda istifadə olunan biomateriallər təbii orqanları tam əvəz etmək üçün zəruri xüsusiyyətlərə malik deyillər. Bu problem həll etmək üçün mütəxəssislər xəstənin özündən alınmış kök hüceyrələrinə yetişdirilən orqanoidləri istifadə edirlər.

Pasiyentin hüceyrələrindən istifadə genetik uyğunluğu təmin edir və orqan nəqlindən sonra imtina riskini azaldır. Proses ağır boşluğundan götürülən seliyn toplanması ilə başlayır. Hazırkı mərhələdə tədqiqatlar tənəffüs yollarının rekonstruksiyası üzərində cəmlə-

nib. Əsas çətinlik ondan ibarətdir ki, orqanoidləri çap edilmiş struktura əl bir şəkildə inteqrasiya etmək lazımdır ki, bu struktur həm bioloji aktivliyi, həm də mexaniki dayanıqlılığını qoruya bilsin. Yaradılan bu strukturlar yalnız transplantologiyada deyil, həm də dərman preparatlarının xəstə orqanizmi ilə uyğunluğunu yoxlamaq məqsədilə istifadə oluna bilər.

Bu yanaşma onkoloji və genetik xəstəliklərin müalicəsində xüsusilə aktual ola bilər. Layihə Honkonq Universitetinin iştirakı ilə yaradılmış "C2iTech" şirkətinin dəstəyi ilə həyata keçirilir.

*Ülkar XASPOLADOVA,
"Azərbaycan"*

Ağstafada Milli Qəhrəman, şəhid zabit Rafiq Alıcanovun 60 illiyi qeyd olunub

Tədbirdən öncə qəhrəmanın büstü önünə gül dəstələri düzülüb. Ağstafa rayon Mədəniyyət Mərkəzində davam edən tədbirdə Dövlət himni səsləndirilib, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin və Vətən uğunda canından keçən şəhidlərimizin xatirəsi birdəqiqəlik sükutla yad olunub.

Rafiq Alıcanovun həyatına və Qarabağ müharibəsində keçdiyi döyüş yoluna həsr olunmuş "Oğuz elinin qəhrəmanı" adlı filmin nümayişindən sonra rayon icra hakimiyyətinin başçısı Seymur Orucov çıxış edərək torpaq uğrunda canlarından keçən qəhrəmanlarımızın hər zaman qəlblərdə yaşadıklarını və belə qəhrəmanların heç vaxt unudulmadıklarını diqqətə çatdırıb. Qeyd edilib ki, 1965-ci il iyulun 11-də Qazaxın Kəmərlı kəndində dünyaya göz açan Rafiq Muğanlı kənd orta məktəbini bitirdikdən sonra Kaliningrad şəhəri

nə gedərək Ali Hərbi Məktəbə daxil olmuş, 1988-ci ildə təhsilini bitirib Ukraynada ixtisas üzrə xidmətə başlamışdır. Həmin il Azərbaycanda başlayan müharibədən sonra 1994-cü ildə Vətənə geri dönmüşdür. Rafiqin şərafli döyüş yolu Qazax, Ağstafa, Tovuz, Gədəbəy, Kəlbəcər, Ağdam, Tərtər, Füzuli, Zəngilan rayonlarından və Naxçıvandan keçmişdir. Kapitan Rafiq Alıcanov Füzuli bölgəsində gedən döyüşlərdə rəşadət göstərmiş, bir neçə kəndin azad olunmasında xüsusilə fərqlənmişdir. Cəsur komandir 1993-cü il noyabrın 5-də Füzuli

li rayonunun Kürdmahmudlu kəndi uğrunda gedən döyüşlərdə qəhrəmancasına həlak olmuşdur. Azərbaycan Respublikası Prezidenti Heydər Əliyevin 16 sentyabr 1994-cü il tarixli sərəncamı ilə kapitan Alıcanov Rafiq Cəfər oğlu ölümündən sonra "Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı" adına layiq görülmüşdür.

Ağstafanın Köçvəllili kəndində dəfn edilən qəhrəmanın adının əbədiləşdirilməsi istiqamətində çoxlu işlər görülmüşdür. Köçvəllili kənd orta məktəbi onun adını daşıyır. Məktəbin və Ağstafa şəhəri

dəmir yolu vağzalının qarşısındakı parkda Rafiq Alıcanovun qranitdən büstü qoyulmuşdur. Parkın qarşısındakı, eləcə də Bakının Qaraçuxur qəsəbəsindəki küçələrə onun adı verilmişdir. Bundan başqa, Rafiq Alıcanovun qəhrəmanlığından, keçdiyi həyat yolundan bəhs edən Gülməil Murad və Salatin Əhmədinin "Vətən sağ olsun" seirlər kitabı və Fəridə Ləmanın "Lalələr şəhid qanı" poeması işıq üzü görmüşdür.

Yubiley tədbirində "Oğuz elinin qəhrəmanı" filminin ssenarı müəllifi və rejissoru Kəmalə Musazadə, Milli Qəhrəmanın döyüş yoldaşları Səməd Omarov və Əmrah Məmmədov şəhid zabitin döyüşlərdə göstərdiyi igidliklərdən danışmışlar. Oğlu Elvin Alıcanov atasına göstərilən diqqət və qayğıya görə ailələri adından hər kəsə təşəkkürünü bildirmişdir.

Sabir ƏLİYEV,
"Azərbaycan"

MEDIA: Bir sıra sosial şəbəkələrdə Azərbaycanın müdafiə və xarici işlər nazirlərinin adlarından yayılan xəbərlər feykdir

Bir sıra sosial şəbəkə hesablarında Azərbaycan Respublikasının müdafiə naziri və Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri adından guya Belarus təyinatının Rusiyanın hava məkanında vurulmasına dair "deep fake" texnologiyaları ilə hazırlanmış, heç bir reallığı əks etdirməyən açıqlama yayılıb.

Qeyd edirik ki, süni intellektin tətbiqi ilə yaradılmış bu saxta videogörüntülər ictimai rəyi çaşdırmağa yönəlməmiş kobud in-

formasiya manipulyasiyası nümunəsidir. AZƏRTAC xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin məlumatında bildirilib.

"Cəmiyyəti yalnız rəsmi mənbələrin verdiyi informasiyaya inanmağa, dövlətin rəsmi mövqeyini ifadə edən məlumatları ölkənin informasiya agentlikləri və digər peşəkar media subyektlərindən əldə etməyə çağırıraq.

Azərbaycan vətəndaşlarını, jurnalistləri, ictimai fəalları bu kimi hallara qarşı hər zaman prinsiplilik nümayiş etdirməyə, saxta və yalan məlumat əslahi kampaniyaların, "deep feyk" texnologiyaları ilə məzmunuyaratma tendensiyasının vüsət aldığı bir şəraitdə sayıq olmağa səsləyirik", - deyir MEDIA-nın məlumatında vurğulanıb.

Dünya səyyahları Cəbrayılada mina zərərsizləşdirilməsi prosesini izləyiblər

MTP (Most Traveled People) beynəlxalq səyyahlar klubunun Qarabağ və Şərqi Zəngəzur səfərinin sonuncu ünvanı Cəbrayıl olub. Onlar rayonun Mehdi kəndində minatəmizləmə və minaların zərərsizləşdirilməsi prosesini izləyiblər.

AZƏRTAC xəbər verir ki, Füzuli-Xocavənd-Şuşa-Xankəndi-Xocalı-Ağdam-Kəlbəcər-Laçın-Zəngilan-Cəbrayıl marşrutu üzrə hərəkət edən səyyahlar Cəbrayıl rayonu Mehdi kəndində minatəmizləmə işlərinin həyata keçirildiyi ərazidə olublar. Səyyahlar işğaldan azad edilmiş Mehdi kəndi ərazisində ANAMA tərəfindən aparılan minatəmizləmə işləri ilə tanış olublar. Onlara işğal zamanı ərazilərin həddən çox minalarla çirkləndirilməsi barədə, həmçinin ötən dövrdə mina təhlükəsi nəticəsində həlak olanların və sağlamlığını itirənlərin olduğu haqqında məlumat verilib. Ərazilərdə tank əleyhinə minaların, piyada əleyhinə minaların, həmçinin qarışıq mina xətlərinin çox olduğu bildirilib. Bundan başqa, axartış vaxtı ərazidə partlamamış silah-sursatların da aşkarlandığı deyilib. Qeyd edilib ki, aşkarlanan piyada əleyhinə minaların əsas tərkib hissəsi Ermənistan istehsalıdır. Səyyahlara həmçinin məlumat verilib ki, ərazidə təmizləmə işləri mexaniki üsulla, əl ilə və təlim keçmiş itlər vasitəsilə olmaqla işə üsulla aparılır.

ANAMA-nın 3 sayılı təmizləmə dəstəsinin əməliyyat rəhbəri Qadir Namazəliyev AZƏRTAC-a müsahibəsində bildirib ki, Cəbrayıl rayonu Mehdi kəndi ərazisində yerləşən Mehdi/006/05 mina sahəsində 171 iş günüdür təmizləmə əməliyyatı aparılır və minalı sahə 83 min 111 kvadratmetrdir. "Bu günə kimi ərazinin 85,21 faiz olmaqla 58 min 379 kvadratmetri təmizlənilib və 1077 ədəd mina aşkarlanıb. Ərazidə tapılan minalar partlayış qrupu tərəfin-

dən zərərsizləşdirilib. Ərazidə aşkarlanan minaların 922 ədədi piyada əleyhinədir və Ermənistan istehsalıdır. 155 ədəd isə tank əleyhinə olan minalardır ki, bunlar Rusiya istehsalıdır.

Bu ərazi işğal vaxtında ilk təmas olduğu üçün burada düşmənin ön postları yerləşib və ərazidə həddindən çox minalar basdırılıb. Sahə kənd ərazisi olduğu üçün torpaqda metallarla çirklənmə həddən çoxdur, bu da detektorla işləməyi çətinləşdirir. Bu səbəbdən ərazidə təmizləmə-qazma üsulu

ilə, yəni kiçik bellərlə minaxtaranlar 20 santimetr dərinlikdə qazaraq aşkara çıxarılan minaların ətrafını işarələyirlər. Mina xətlərinin keçmədiyi sahələrdə isə mexaniki vasitələrlə, daha sonra həmin ərazidə minaxtaran itlərlə əməliyyat tədbirləri həyata keçirilir", - deyir o bildirib.

Daha sonra ərazidə aşkarlanan minaların partladılma yolu ilə zərərsizləşdirilməsi prosesi həyata keçirilib.

Qeyd edək ki, 15 ölkədən səyyahların yer aldığı heyətə MTP klubunun təsisçisi, amerikalı Çarlz Vili rəhbərlik edib. Bu səfər işğaldan azad edilmiş ərazilərin "dark tourism" çərçivəsində təmsilənməsi, nəhəng bərpə-quruculuq işlərinin nümayişi üçün böyük imkan yaradıb. Son 4 il ərzində dünyanın əsas beynəlxalq səyyahlar klublarının xəttinə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur 13 dəfə səfər edilib. Budəfəki səfər isə prosesin davamı olmaqla, beynəlxalq səyyahların azad edilmiş ərazilərə 14-cü qrup səfəridir.

OXUCULARIN VƏ MƏTBUAT YAYIMI TƏŞKİLATLARININ NƏZƏRİNƏ!

“AZƏRBAYCAN” qəzetinə

2025-ci il üçün abunə yazılışı davam edir!

Abunə respublikanın bütün poçt şöbələri tərəfindən aparılır. Eyni zamanda aşağıda göstərilən mətbuat yayımı qurumlarına müraciət edə bilərsiniz:

“Azərpoçt” MMC	(012) 598-49-55, (051) 225-02-13
“Azərmətbuat yayımı” ASC	(012) 441-19-91, (050) 322-33-17
“Qaya” firması	(012) 566-77-80, (050) 214-40-53
“Region Press” MMC	(055) 316-79-01, (050) 316-79-01
“Səma-M” MMC	(012) 594-09-59
“Ziya” LTD	(012) 497-76-96, (050) 306-77-22
“Pressinform” MMC	(012) 598-49-52, (070) 340-01-00
“City press” MMC	(055) 819-09-26

1 illik -187,20 (yüz səksən yeddi manat iyirmi qəpik) **manat**
6 aylıq - 93,60 (doxsan üç manat altmış qəpik) **manat**
3 aylıq - 46,80 (qırx altı manat səksən qəpik) **manat**
1 aylıq - 15,60 (on beş manat altmış qəpik) **manat**

Hörmətli oxucular!

Abunə ilə bağlı hər hansı bir problemə üzlaşırsınız, redaksiyaya (Tel.: (012) 539-59-33) zəng vura bilərsiniz.

Bilmək istəyirəm

Mən artıq 10 ildir ki, xarici ölkədə yaşayıram. Azərbaycanndan çıxmadan əvvəl ailə üzvlərimdən birinə notarius vasitəsilə uzunmüddətli etibarnamə vermişəm. Bu müddət ərzində etibarnamədən istifadə edilib-edilməməsi barədə heç bir məlumatım yoxdur. Bilmək istədiyim məsələlər aşağıdakılardır:

- Etibarnamədən hansı sahələrdə istifadə olunub-olunmadığını yoxlamaq mümkündürmü?
- Hazırda Azərbaycana gəlmək imkanım yoxdur. Bu halda həmin etibarnaməni necə ləğv edə bilərəm?

Nail BƏŞİRLİ

Sualınızda qeyd olunan məsələlər Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi, "Notariat haqqında" Qanun və Nazirlər Kabinetinin 11.09.2000-ci il tarixli, 167 nömrəli Qərarı ilə təsdiqlənmiş "Notariat hərəkətlərinin aparılması qaydaları haqqında" təlimatla tənzimlənir.

Etibarnamədən hansı sahələrdə istifadə olunub-olunmadığını yoxlamaq məsələsinə gəldikdə, notariat orqanlarının apardıqları hərəkətlər Ədliyyə Nazirliyinin Notariat, qeydiyyat və reyestr baş idarəsi tərəfindən qeydə alınır və siz həmin idarəyə rəsmi müraciət etməklə müvafiq məlumatları əldə edə bilərsiniz.

Sualınızın ikinci hissəsinə gəldikdə isə qeyd olunmalıdır ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 365.1.3-cü maddəsinə və yuxarıda adıçəkilən təlimatın 79-cu bəndinə əsasən, sizin notariat qaydasında təsdiq edilmiş ərizəniz əsasında verdiyiniz etibarnaməni ləğv etmək hüququnuz var. Bunun üçün siz ərizənizi yaşadığınız ölkədəki Azərbaycan Respublikasının konsulluğunda təsdiqləndikdən sonra onu poçt vasitəsilə etibarnaməni verdiyiniz notariat ofisinə göndərməlisiniz. Alternativ olaraq, mobil telefonunuzda Ədliyyə Nazirliyinin "Mobil notariat" proqram təminatında qeydiyyatdan keçməklə distant qaydada xitam verə bilərsiniz.

Sualları cavablandırdı:
Fərhad NƏCƏFOV,
Azərbaycan Respublikası Vəkillər Kollegiyasının üzvü

Türkiyədə terrorçu kürdlər 40 ildən sonra silahı yerə qoymağa başlayıblar

BMT PKK terror təşkilatının tərk-silah edilməsini alqışlayır

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sözcüsü Stefan Dujarrrik PKK-nın silahı mübarizədən əl çəkməsini alqışlayıb. Dujarrrik mətbuat konfransında deyib: "Biz razılaşmanın həyata keçirilməsini, ən azı ilk addımı (PKK-nın silahı yerə qoymasını) alqışlayırıq". O, ümid etdiyini bildirib ki, bu hadisə regionda davamlı sülhə doğru gələcək addımlar üçün stimül olacaqdır. "Lazım gələrsə, biz bu prosesə hər cür dəstək verməyə hazırıq".

Türkiyə dövlətinə qarşı 40 illik silahlı mübarizədən sonra iyulun 11-də İraqın Süleymaniyyə şəhərində PKK terror təşkilatı döyüşlərin dayandırılması və silahların yerə qoyulması istiqamətində ilk addım olaraq simvolik mərasim keçirib. PKK-nın tərk-silahı İraq Kürdistanında ciddi təhlükəsizlik tədbirləri altında həyata keçirilir. Prosesin ən azı yayın sonuna qədər davam edəcəyi gözlənilir. Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan bu addımı ölkə üçün "qanlı buxovların qınılması" adlandırıb.

PKK terroru nəticəsində 40 minə yaxın insan həlak olub. Ekspertlərin fikrincə, ABŞ, Aİ və Böyük Britaniya tərəfindən terror təşkilatları siyahısına salınan PKK-nın tərk-silah olunması

təkcə Türkiyədə deyil, İraq, Suriya və İrandan da hiss ediləcək.

Həbsdə olan PKK lideri Abdullah Öcalan bu günlər yayımlanan videoda bunun "silahlı qarşıdurma mərhələsindən demokratik siyasətə" keçməyə hazır olduğunu bildirdi. Xatırladaq ki, o, 1999-cu ildə həbs olunduqdan sonra İmralı adasındakı həbsxanada cəza çəkir.

Onu da qeyd edək ki, bu, Türkiyə ilə PKK arasında sülhə nail olmaq üçün atılan ilk addım deyil. Amma indiyə qədər 1984-cü ildə başlayan silahlı mübarizənin, nəhayət, bitəcəyinə dair ən böyük ümid verən cəhddir.

2013-cü ildə Öcalan PKK tərəfindən atəşkəs elan edib və tərəflər yenidən danışıqlar masası arxasında oturublar. Onlar Dolmabahçe Konsensusu kimi tanınan sülh nizamnaməsi üçün ümumi prinsiplər hazırlayıblar. 2015-ci ildə Öcalan silahlı mübarizədən əl çəkməyə yeni çağırış edib. Amma danışıqlar yarımcı qalıb. Diplomatiya prosesin pozulması xüsusilə cənub-şərqdə - kürdlərin çoxluq təşkil etdiyi şəhərlərdə, o cümlədən Diyarbakırda yeni toqquşmalara səbəb olub.

Son illərdə Türkiyə Hərbi Hava Qüvvələri İraqın şimalındakı dağlarda PKK bazalarını dəfələrlə hücuma məruzə ediblər. Ankara həmçinin Suriyada kürd terrorçularına qarşı bir neçə hər-

bi kampaniya həyata keçirib. Eyni zamanda Ankara kürdlər silahı yerə qoymağa qədər PKK ilə növbəti danışıqları istisna edib. İndi PKK silahı buraxmağa razılaşdığı üçün danışıqlar real perspektivə çevrilib.

2024-cü ilin oktyabrında millətçi hərəkatın lideri və Ərdoğanın əsas müttəfiqlərindən biri olan Dövlət Başçısı Rəcəb Tayyib Ərdoğanın PKK-nın tərk-silah edilməsini nəzərdə tutan "Terroruz Türkiyə" təşəbbüsünü açıqlayıb. O, PKK-nın həbsdə olan lideri Abdullah Öcalanı partiyasını buraxmağa çağırıb. Başçının açıqladığı kimi, təşkilat özünü buraxandan sonra Öcalanın da azadlığa çıxması mümkün olacaqdır.

Türkiyə hökuməti kürdünümüllü Demokrat Partiyası vasitəsilə Öcalanla danışıqlara başlayıb və daha sonra o, fevral ayında tərəflərlə PKK-nı ləğv etmək üçün tarixi çağırış edib. Partiya liderinin çağırışı iki millət vəkili tərəfindən İmralı adasındakı həbsxanada Öcalanla görüşdən sonra oxunub. Öcalanın məktubunda deyilir: "Bütün qruplar silahı yerə qoymalı, PKK isə özünü buraxmalıdır". Bundan sonra Türkiyə Prezidenti bildirib ki, PKK-nın qərarı "terror divanını yıxmaq istiqamətində tarixi addım atmaq üçün fürsət" verib.

Rizvan CƏFƏROV,
"Azərbaycan"

BAS REDAKTOR

Bəxtiyar SADIQOV

Əlaqə telefonları:

Qəbul otağı	- 539-68-71,	Beynəlxalq həyat, idman və	
Baş redaktor müavinləri	- 538-86-86, 539-72-39	informasiya şöbəsi	- 539-63-82, 432-37-68
Məsul katib	- 539-43-23,	Humanitar siyasət şöbəsi	- 538-56-60, 434-55-58
Məsul katib müavinləri	- 539-44-91,	İctimai əlaqələr şöbəsi	- 539-49-20, 538-31-11,
Parlament və siyasət şöbəsi	- 539-84-41, 539-21-00,	Kompüter mərkəzi	- 538-20-87,
İqtisadiyyat şöbəsi	- 538-42-32, 538-35-55,	Mühəsiblik	- 539-59-33,

AZ 1073, Bakı şəhəri,
Mətbuat prospekti,
529-cu məhəllə,
"Azərbaycan" nəşriyyatı,
IV mərtəbə

azreklam@mail.ru

www.azerbaijan-news.az

Qeydiyyat № 1

"Azərbaycan" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılıb sahifələnməmiş, "Azərbaycan Nəşriyyatı" MMC-nin mətbəəsində çap edilmişdir

Qəzetə dərc üçün göndərilən materiallar Azərbaycan dövlətinin mövqeyinə uyğun olmalıdır

Gündəlik rəsmi dövlət qəzeti

Tiraj 3462
Sifariş 1409

Qiyməti 60 qəpik